87.544

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TUTSEK
AZ ÉLET
ISKOLÁJA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TUTSEK ANNA

Az élet iskolája

Regény fiatal leányok számára

Harmadik kiadás

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SINGER ÉS WOLFNER
Irodalmi Intézet Rt. kiadása
Budapest

A rajzokat

FEJES GYULA

készítette

Minden jogot fenntartunk

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

R 2

87544

R 1965

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
193 9 év. 11291 sz.

Felelős kiadó: Hampó József igazgató

Hungária Nyomda Rt. 1625.39
Felelős vezető: vitéz Bánó Lehel igazgató

HA VISSZANÉZÜNK...

A napokban régi könyvek, írások közt rendezgetve, egyszerre csak kezembe akadt egy fehértáblájú, piros vászonsarkú, piros és fekete, régies motívumokkal díszített könyv. Jó ideig teljesen idegenül nézegettem, forgattam. Nem ismertem meg.

Csak azután jöttem rá, mikor pár sort elolvastam belőle, hogy hiszen ez a könyv régi, régi jó ismerősöm.

Az Élet iskolája.

Én írtam egykor, még fiatal leánykoromban! Milyen réges-régen is volt az, Istenem!

Néztem, forgattam a sárguló lapokat és a sárguló lapokból egyszerre életre keltek rég elmúlt idők. Emberek, alakok léptek ki a könyv lapjai közül. Élő, valódi lények, akiket mind jól ismertem, küzdelmüket, szenvedésüket végigéltem, végigszenvedtem velük, akiknek élettörténete összeforrt, egybefonódott az én életemmel.

Lassan olvasni kezdtem a könyvet, amelyről már teljesen megfeledkeztem.

És olvasás közben csodálatos módon kezdtem újra átélni azt a régi időt, amely most már mult, de akkor élő jelen volt. És egyszerre meg-

értettem, hogy semmi sem volt hiába, amiért akkor küzdöttek az akkori leányok. Mert ők voltak az úttörők. Csak az ő küzdelmeikből, szenvedéseikből, megpróbáltatásaikból és bátor szembeállásukból az előítéletekkel, fejlődhetett ki a mai energikus, céltudatos és öntudatos, semmi küzdelemtől vissza nem riadó, bátor és kötelességtudó, dolgozó leánynemzedék.

1896-ot írtak akkor.

A társaságbeli úri fiatal leány zárt, védett otthonban, családi körben nőtt fel. Tizenhatéves koráig elvégezte az iskoláit, aztán otthon kézimunkázva, zongorázva, kissé a háztartásban segítve, a kötelező bálokban és táncmulatságokban, mint «nagyleány», «eladó leány» felavatva, várta az álomlovagot, a szívkirályt, aki majd eljön érte és éppen olyan védett, meleg otthonba viszi, mint amilyenben eddig élt.

De az élet akkor sem volt kíméletes.

Sokszor, nagyon sokszor megtörtént, hogy durva, kegyetlen kézzel tépte szét a legszebb álmokat. Rombadöntötte a ragyogóan felépített álomkastélyt s kétségbeesett, zokogó, magával tehetetlen fiatal leányéletet taszított a romok alá.

És a romok alól nem mindenkinek volt ereje, energiája felállani és újra kezdeni az építést.

Az átlag nő fáradt, fásult lemondással maradt ott, ahova a romok ledöntötték s legfeljebb siránkozással, panaszkodással igyekezett könnyíteni a lelkén.

De voltak akkor is — hála Istennek mind többen és többen — akik tétlen csüggedés, céltalan megadás és panaszkodás helyett bátran szembeszálltak az előítéletekkel, leküzdötték az

eléjük tornyosuló nehézségeket és saját erejükből kiharcolták maguknak, családjuknak és hozzátartozójuknak mindazt, amit elvesztettek.

Ezeknek a leányoknak nem volt semmivel sem könnyebb helyzetük, mint a mai leányoknak. Sőt annyival nehezebb, mert nekik nemcsak anyagi nehézségekkel, az elhelyezkedés, álláskeresés kálváriájával kellett megküzdeniök, hanem ami talán még annál is sokkal súlyosabb, lélekölőbb, gátlóbb tud lenni: az előítéletekkel, sziklakeményen, ridegen eléjük tornyosuló fogalmakkal, elvekkel és nézetekkel, amiket mind egyenként kellett legyőzni, vagy pedig megkerülni, túltenni magukat mindenen, aztán viselni a néha csaknem elviselhetetlen következményeket: a családi, rokoni, városi, vidéki lekicsinylést, elítélést, sőt lenézést is.

Mert abban az időben «pénzért dolgozni» azt jelentette, hogy: egy fokkal lejjebb szállni a társadalmi ranglétrán.

Természetesen voltak női munkások is: varrónő, kalap-, kesztyű-, fűzőkészítők stb. De melyik társaságbeli leány gondolt volna arra, hogy velük azonosítsa magát, őket magával egyenrangúnak tartsa, vagy Isten őrizz, ő is oda lesüllyedjen, hogy pénzért kellene varrnia, kézimunkáznia!...

Egy fokkal feljebb állónak tekintették, aki itt-ott a vasútnál vagy távirdánál volt alkalmazva, de azok is teljesen társaságon kivüliek voltak.

Amikor aztán rendre megnyíltak előbb a fővárosban, majd egyes nagyobb vidéki városokban az óvónő- és tanítónőképzők, akkor már a közvélemény kezdett kissé enyhülni. Társaságbeli, előkelő úrileány ugyan akkor sem azért

tanult ott, hogy állást foglaljon. Azt csak azok tették, akik nagyon rá voltak szorulva. De azok már előfutárai voltak a mai dolgozó, kenyérkereső, családfenntartó nők típusának.

Azonban, főleg vidéken, nagyon sokáig állott az előítéletek ledönthetetlennek látszó válaszfala és — milyen jól tudom, — különösen mennyire sujtotta a lekicsinylő közvélemény azt a leányt, akiről tudták, hogy folyton csak tanulni szeretne, sokat-sokat, mindent tanulni. Ezek voltak a lekicsinylett, bizony ki is gúnyolt «kékharisnyák». Akik oly vakmerően félreismerik az igazi női hivatást, amely kizárólag abból áll, hogy főzni, takarítani tudjon és legyen annyi esze, hogy ne álljon a csurgó alá, ha esik az eső! Bizony, aki csak egy lépéssel tovább lépett, mint ahova az akkori közvélemény és társadalmi rend a fiatal leány helyzetét a világban előírta, annak számolnia kellett azzal, hogy nem tartozik többé abba az exkluzív körbe, ahol az előkelő úri, fiatal leányok tündérálomszerű életüket élték.

És mégis, lassan-lassan mind többen és többen indultak el az élet iskolájában a munka rögös útja felé és mind többen és többen kezdték a tündérálmot kidörzsölni szemükből és a való élettel szembenézni.

Ma már tudjuk, hogy ez akkor igazi hősiesség volt. Nehezebb küzdelem, mint amit ma kell megvívni a dolgozó nőnek.

Akkor még senki sem gondolta, hogy az utolsó harminc év szinte egy csapásra ledönt minden válaszfalat, minden gátat, minden akadályt s hogy a gazdasági átalakulás rohamosan szinte belekényszeríti az önállóságba, a munkába a dolgos, öntudatos életbe a nőket — még

azokat is, akik talán szívesebben lennének még ma is elkényeztetett, dologtalan szobadíszek.

De hogy a mai leányok oly bátran, kötelességtudóan, erős akarattal és kitartással küzdenek meg a mai keservesen nehéz élettel, hogy a dolgozó, kenyérkereső, családfenntartó nő típusa oly magasabbrendű, tiszteletet és megbecsülést kiérdemlő, nemzetfenntartó tényezővé válhatott, abban nagy része van annak az első nemzedéknek, mely először indult meg a járatlan, töretlen utakon.

Leányok, mai leányok, olvassátok ezzel a szemmel nézve az «*Élet iskoláját*», amelyben harminc évvel ezelőtt indult el küzdelmes útján két leánytársatok, akik nem törtek össze siránkozva a csapások alatt, hanem bátran felvették a küzdelmet.

Ők voltak az úttörők!

ELSŐ FEJEZET.

— . . és mindezek után őszinte szívből kívánom és velem együtt bizonyára az egész tisztelt vendégkoszorú, hogy a fiatal párt, kinek eljegyzését a mai napon ünnepeljük s akiket nem érdek, nem számítás, hanem tiszta szeretet fűz egybe, — az Úr Isten tartós boldogságban és megelégedésben éltesse az emberi kor legvégső határáig! . . . Éljenek!

A poharak összecsendültek, fölhangzott a hangos, lelkes éljenzés, a cigány tust húzott és mindenki sietett a fiatal párral kezet szorítani és poharat koccintani.

Kanizsay Miklós, a gazdag, előkelő ügyvéd nagyobbik leányának, Emmának az eljegyzését ünnepelték ma, Szentendrey Zoltánnal, a fiatal szolgabíróval.

Az egész kis város színe-java ott volt.

Kanizsayt nagyon szerették mindenütt s vendégszerető házánál jól lehetett mulatni.

— Nos, Klárika, hát magácska meg sem mozdul? — kérdezte szomszédja a tizennégyéves Klárikát, Emma húgát, aki komoly, majdnem durcás arccal ült helyén s legkisebb hajlandóságot sem mutatott koccintani leendő sógorával.

— Nem megyek, — válaszolt Klárika vállát fölhúzva.

Nem tehetett másként.

Tettetni nem tudott és ő ki nem állhatta Szentendreyt. Folyton hadilábon állt vele. Valami ösztönszerű ellenszenvet érzett iránta és el nem tudta képzelni, miként tud Emma hozzámenni feleségül.

Persze, a Klárika véleményével, mint aféle kislányéval, nem sokat törődtek.

Emmának ugyan rosszul esett a Klárika leplezetlen ellenszenve, mert kis húgát nagyon szerette. De természetesen azért eszébe sem jutott kikosarazni Szentendreyt, hiszen az ő szemében Zoltán volt a legjobb, a legszebb, a legderekabb férfi a világon.

A kövér öreg úr, ki az előbb szónokolt, ismét fölállott.

Kifogyhatatlan volt a felköszöntőkben.

Tréfás, vidám, jókedvű öreg úr volt a jó Makay Dénes bácsi, Kanizsay Miklósnak legjobb barátja.

Különben nem csak neki, mindenkinek jó barátja volt. Az egész városban szerették jó kedvéért, szeretetreméltó tréfáiért — és soha, egy mulatságról sem volt szabad hiányoznia.

Dénes bácsi, az egész város Dénes bácsija, a megyei hitelbank pénztárosa volt, közbecsülésben részesült, bőven költekezett és gazdag ember hírében állott.

Ezúttal az örömszülőkre mondott felköszöntőt, — még pedig rímekben. Úgy is tudott Dénes bácsi.

Ez Klárikának is nagyon tetszett.

Tapsolt, nevetett, felugrott az asztaltól és odafutva apjához, anyjához, összecsókolta őket.

Aztán Dénes bácsit is megölelte.

— Kedves, aranyos Dénes bácsi, mondjon még egy ilyen szépet, — de versben!

Dénes bácsi magához ölelte Klárikát s vígan koccintott véle poharat.

A cigányok csárdást kezdtek húzni, a fiatalság ide-oda tologatta a székeket; szerettek volna már táncolni. Véget is ért csakhamar a nagy vacsora, fölkeltek mind az asztaltól s a másik szobában, honnan minden bútor ki volt hordva, táncra kerekedtek.

Nagy volt a vígság és a jókedv.

A szép menyasszonyt sorban táncoltatta meg mindenki s Klárika is annyira kiengesztelődött leendő sógorával, hogy egyszer körülkeringőzött véle a szobában.

— Nini, apuska is táncol édesanyával! — kiáltott föl egyszerre Klárika, alig akarva hinni szemének, mert még sohasem látta szülőit táncolni.

Bizony, édesapának sohasem volt még olyan jó kedve, mint ma este.

Boldognak látta szíve gyöngyét, kis Emmáját, vígnak és elégedettnek egész családját; a jelen csupa örömmel tele, háta mögött egy munkás, szorgalmas mult, a jövőben nyugalmas, gondoktól ment, boldog napok. Jóságos arca csak úgy ragyogott, amint karjába fűzte felesége kezét.

— Jer, anyuska, forduljunk egyet a leányunk eljegyzésének ünnepén!

Anyuska előbb szabadkozott, de aztán hagyta magát vinni.

Szépen, lassan, méltósággal forogtak, keringőztek, két lépésben, úgy, mint régen, régen járták, mikor még ők is fiatalok voltak.

Édesapa piros, egészségtől duzzadó arca még jobban kipirult s anyuska finom, gyöngéd vonásain szelíd, boldog mosoly játszadozott.

A vendégek tapsoltak.

Dénes bácsi, ki eddig a másik szobában az asztal mellett borozgatott a többi öreg úrral, szintén kedvet kapott a tánchoz.

Előbb a menyasszonnyal fordult egyet.

Aztán csárdást huzatott s a háziasszonyt minden szabadkozása ellenére, odavitte a cigányok elé.

Olyan daliásan, olyan délcegen járta Dénes bácsi a csárdást, hogy csupa gyönyörűség volt nézni.

Termetén megfeszült a magyaros atilla, fejét fölemelte s összeütötte bokáját, mintha sarkantyú pengett volna rajta.

Bizony meg is forgatta táncosnéját s Kanizsaynénak finom, fehér arca kipirult és boldog mosoly ragyogott rajta. Hiszen leányának az eljegyzésén táncolt! Tetőpontra hágott a jókedv.

Mindenki táncolt, beszélt, nevetett, mulatott, — midőn egyszerre csak kinyilt a szoba ajtaja s két fegyveres csendőr és egy polgári biztos lépett be.

A biztos egyenesen Dénes bácsi felé tartva, vállára tette a kezét.

— A törvény nevében letartóztatom! — szólt hangosan.

A zene egyszerre elhallgatott.

Mindenki mozdulatlanul maradt helyén.

A nyitott ajtón át a csillagos nyári éjszakából mintha fagyos lehellet áradt volna be.

Megdermedve, kővé meredve bámult mindenki Dénes bácsira, kinek kövér, piros arca egyszerre halálsápadtá vált.

Nem szólt, nem ellenkezett semmit.

Némán lehajtotta fejét, mint aki egy rég sejtett, rég rettegett csapást érez lesujtani a fejére.

— Megyek, — szólt csendesen — csak engedjék meg, hogy előbb a kabátomat fölvegyem.

— Jól van, — intett a biztos s aztán a csendőrökhöz fordult.

— Álljátok el a kijárást, nehogy megszökjön!

Dénes bácsi lassú, támolygó léptekkel bement a szomszéd szobába, legjobb barátjának, Kanizsaynak a dolgozószobájába.

Senki sem követte.

Mindenki úgy érezte, mintha csak egy nehéz álmot álmodnék.

Nem, ez nem lehet igaz!

Itt valami szörnyű tévedés van a dologban, amelynek ki kell derülni!

Egyszerre egy tompa dörrenés hangzott.

Kanizsayné, ki legközelebb állott az ajtóhoz, benézett s aztán rémült sikollyal esett össze.

Dénes bácsi mégis megszökött.

Megszökött oda, ahová nem mehetett utána senki.

Hűtlen sáfárkodása büntetését ő maga mérte fejére s a földi igazságszolgáltatás elől elmenekült a legfőbb bíró ítélőszéke elé.

MÁSODIK FEJEZET.

A lámpákat kioltották. Sötét volt az egész házban. A vendégek eloszoltak mind. Riadtan futottak szét, mint ahogy egy szerencsétlenség színhelyéről elsietnek az emberek.

Nem maradt ott senki. Még a vőlegény sem. Talán ő sietett el leghamarább, mintha egy láthatatlan felhőből alázúduló vihart érzett volna meg előre.

Csak az egyik szobában égett még a lámpa.

Ott ültek együtt mind a négyen, apa, anya és a két leány.

Emmát az ijedtségtől kirázta a hideg. Fogvacogva didergett a dívány sarkában, nagykendőkkel betakargatva, melyeket Klárika terített reá.

Klárikán még rajta volt az ünnepi ruha, fehér batisztruhácskája, kék szalaggal, — az első, valamivel hosszabb ruha, amelynek úgy örült már előre. Ki hitte volna, hogy ilyen szomorú emlék tapad majd az első hosszú ruhához.

De azért mégis Klárika volt a legerősebb mindegyik közül.

Ő mutatta meg a szobát az embereknek, akik a Makay Dénes holttestét elvitték. Ő mo-

satta föl a vért a padlóról s hozatott rendbe mindent, amennyire lehetett.

Erőslelkű, bátor kisleány volt Klárika, nem veszítette el egykönnyen a fejét.

Most is, mikor úgy ahogy rendben volt minden, gondja volt még arra is, hogy hamarosan teát főzzön. Mindnyájuknak jól esett a forró, üdítő ital. Emmának sem vacogott többé a foga s édesanya is kissé magához tért.

Legjobban azonban Kanizsayt rendítette meg ez a borzasztó eset.

Nemcsak, hogy legjobb barátja volt Makay Dénes, gyermekkori pajtása, kivel együtt nevelkedett, együtt töltötte el élete javát és együtt öregedett meg.

De még valami nehezedett súlyosan a lelkére, valami, amiről még szólni sem mert, de ami mázsányi súllyal borult reá.

Csak járt le s fel a szobában, néha a fejéhez kapott s felsóhajtott: oh Istenem, oh Istenem.

Gyermekeire nézett és feleségére, aki aggódva kísérte őt figyelemmel. Tudott lelkében olvasni s jól látta, hogy még valami gyötri férjét, nemcsak a Makay Dénes szörnyű katasztrófája rendítette meg.

— Édes jó uram, — szólt, odamenve hozzá — jer, feküdj le. Éjfél már rég elmult, ki vagy merülve, jó lesz pihenni.

— Még nem tudok lefeküdni, lelkem, — felelt Kanizsay, — még nagyon föl vagyok izgatva. Képtelen volnék aludni!

— Miklós, neked valami bajod van. Valami nagyon nyugtalanit, látom.

Kanizsay megállt a felesége előtt és szomorúan nézett reá.

— Igazad van, Klára, — szólt tompa hangon. — Nem mertem szólni, mert a szívem facsarja össze az a gondolat. És még reménykedem, hátha valamit meg tudok menteni. De attól félek, Klára, édes gyermekeim, attól félek, hogy Makay Dénes miatt koldusokká lettünk...

Kanizsayné rémülten kiáltott fel; a két leány pedig ösztönszerűleg fölugrott, odafutottak apjukhoz s átölelték.

— Apa, édes apa, — kiáltott Klárika, — ne essél annyira kétségbe! Hiszen még nem tudhatod.

Kanizsay csöndesen ingatta fejét.

— De tudom. Egész vagyonommal belementem még nem oly régen egy favállalatba, melyet Makay a hitelszövetkezet részére indított meg. Ez üzleti dolog, ti nem értitek. Azonkívül nagy összegig kezes vagyok érte, váltóit mind én írtam alá... Hiszen oly becsületes embernek ismertem és jó barátom volt.

— Ne csüggedj azért úgy el, édes jó uram, — vigasztalta Kanizsayné. — Meglásd, a jó Isten nem hagy el. Ha el is veszítjük vagyonunkat, megmarad egymás iránti szeretetünk — és nem nagyobb kincs-e ez mindennél? Csak egymást ne veszítsük el és egészségesek legyünk, addig nincs semmi baj! Aztán Emmának sorsa már biztosítva van, miatta nem kell aggódnunk, nekünk kettőnknek pedig oly kevés kell. Annyit pedig csak meg tudunk menteni, hogy Klárit fölneveljük s őt is férjhez adjuk.

— Oh, anyuskám, velem ne is törődjetek! — kiáltott hévvel Klárika. — Ha a sors úgy hozza magával, hogy csakugyan szegények lettünk, nem félek én, majd dolgozom — meglássátok, még eltartalak titeket is.

Szeretettel ölelte meg Kanizsay az ő vigasztaló angyalait; de azért a felhő csak ott maradt homlokán.

— Ötven évvel bajos elölről kezdeni mindent, — szólt csüggedten, — ti, fiatalok, könnyebben beszéltek, de én már öreg ember vagyok. A földig sujt, hogy sok évi fáradozásom gyümölcsét a porba hullni látom...

— Mindez még nem bizonyos, édes jó apám, — vigasztalta Emma is. — Pihenjen most le, nyugodja ki az izgalmakat, hátha a holnap jobbat hoz, mint a mai nap hozott.

Nemsokára nyugodni tértek mind. A két leány az ő rózsaszínű kis leányszobájukba, a szülők a hálószobába.

De az álom elkerülte a házat.

Kanizsayné nyitott szemmel feküdt az ágyban és nem mert megmozdulni, hogy föl ne ébressze az urát.

Pedig Kanizsay sem aludt. Halkan, fájdalmasan felnyögött egyszer.

— Nem alszol, Miklós? — kérdezte az asszony.

— Nem tudok aludni.

— Próbáld meg. Ne gyötörd magad. Hiszen velünk lesz az Isten!

— Velünk lesz-e vajjon... — sóhajtotta Kanizsay.

Sötét volt, senki sem látta, hogy két könny gördült végig arcán. Nem férfiatlan, gyáva könny, hanem az apa könnye, aki aggódik gyermekei sorsáért, amelyért élete alkonyáig, íme, hiába dolgozott és fáradt...

A kis rózsaszínű leányszobában sem volt nyugalom. Emma ott feküdt az ágyon ruhástól és keservesen zokogott.

A szülői előtt egész lelkierejével visszatartott könnyek most törtek ki belőle.

Klárika előtte térdelt, de nem tudta vigasztalni. Csak simogatta kuszált, szőke haját és kérlelte, hogy ne sírjon többet, mert még beteggé teszi magát.

Tudta, mi bántja Emmát. Az, hogy vőlegénye oly hirtelen eltávozott tőlük.

Első alkalom volt, hogy valami baj érte őket és íme, Zoltán nem maradt velük, hanem az első volt, aki elsietett.

És azért nem tudta Klárika vigasztalni Emmát, mert ki nem állhatta Zoltánt. Valami ösztönszerű, leküzdhetetlen ellenszenvet érzett iránta.

— Meglásd Klárika, — tördelte Emma, — még valami fog minket érni. Én úgy érzem, olyan rossz előérzetem van... ezzel még nem telt be a mérték...

HARMADIK FEJEZET.

És az Emma előérzete nem csalt.

Kanizsay másnap korán reggel elsietett, hogy a Makay Dénes irományai átvizsgálásánál és a hagyaték fölvételénél jelen legyen s hogy minden szükséges hivatalos és üzleti lépést megtegyen.

Még valami halvány reménysége volt.

Hátha a Makay magánvagyona fedezni fogja a hitelszövetkezet pénztárából elsikkasztott összegeket. Hiszen gazdag ember hírében állott, birtokai is voltak.

Ebben az esetben a favállalatnál nem károsodik egész vagyonával s a váltókat is rendezheti...

Szűkösen, majdnem szegényesen fognak élni így is, az igaz, de nem mennek tönkre teljesen, s néhány év alatt helyrehozhatja ismét veszteségeit.

De ha a Makay Dénes hagyatéka nem nyujt fedezetet... nem, arra nem is mert gondolni...

Ebéd ideje már rég elmult és Kanizsay még nem tért haza.

Otthon várták nagyon, de nem nyugtalankodtak miatta, mert megmondta előre, hogy valószínűleg későn szabadulhat. Ha két óráig

nincs otthon, akkor ebédeljenek nála nélkül, ő majd eszik valamit, mikor hazakerül.

Meg is ebédeltek, már úgy, ahogy lehet enni, étvágy nélkül, bánatos, aggódó szívvel.

Milyen máskép ültek tegnap ugyanabban a szobában, ugyanannál az asztalnál!

Milyen vidáman, milyen boldogan! És alig néhány óra alatt milyen változás!

Emma különben kissé nyugodtabb volt, mert délelőtt eljött Zoltán is s mentegette magát tegnapi gyors eltávozásáért, de úgy mondta, — tapintatosabbnak találta, ha valamennyien eltávoznak, mert ilyen esetnél nem lehet kellemes senkinek a jelenléte.

Kanizsayné kötelességének tartotta mindent elmondani neki.

— Még nem tudjuk, mi lesz, édes fiam, — mondta, — de valószínüleg nagy változások lesznek nálunk. Talán a végromlásba rántott minket Makay, talán meg tudunk menekülni. Ezen fáradozik most éppen a férjem. Bármint legyen, szükségesnek tartottam erről előre értesíteni.

— Mindez az én érzelmeimen nem változtat semmit, — felelt Zoltán nyugodtan s csak aki nagyon figyelte, vehetett észre némi erőltetettséget a hangjában. — Bármiként alakuljanak is a viszonyok, én Emmát mindig éppen úgy fogom szeretni, mint eddig. De most sietnem kell; estelé mégegyszer eljövök, hogy megnézzem, hogy vannak.

Elment. Klárika, ha csak összeegyeztetőnek találta volna jelen aggodalmas helyzetükkel, meg hosszú ruhájával, legjobban szerette volna a nyelvét kiölteni utána. No de ez nagyon illetlen lett volna.

Megelégedett hát annyival, hogy előtte szaladt ki a szobából, hogy ne legyen kénytelen kezet adni neki.

Délután öt óra volt és még Kanizsay nem jött haza.

Most már kezdtek nagyon nyugtalankodni miatta.

Kanizsayné az ablaknál állott és szívdobogva nézett ki az utcára. Vajjon mi történt? Bizonyosan semmi jó, különben hazasietett volna azóta férje, őket megnyugtatni.

Egyszerre egy kocsi állott meg a kapu előtt. Két úr szállott ki belőle. A megyei hitelszövetkezet elnöke, meg doktor Donáth, a háziorvosuk.

Kanizsaynét valami borzasztó sejtelem fogta el, midőn a két idegent belépni látta a kapun.

— A férjem, hol a férjem?... — kiáltott eléjük halálsápadtan.

— Nagyságos asszonyom, legyen erős, — szólt az elnök megindult hangon. — Férjét a nagy csapás annyira megrendítette, hogy hirtelen nagyon rosszul lett...

— Meghalt!... — sikoltott Kanizsayné s eszméletlenül esett össze.

Az orvos hirtelen fölkapta s a díványra fektette.

A két leány is befutott a zajra. Klárika gyorsan vizet hozott, Emma fölbontotta anyja ruháját. Annyira meg voltak ijedve, hogy még kérdezősködni sem tudtak.

Pár perc mulva magához tért Kanizsayné. Zavartan nézett körül. Úgy érezte magát, mintha valami rosszat álmodott volna. Fölállt.

Nem, nem álmodott...

Az ajtó megnyilt és két ember hordágyon behozta férje holttestét.

Letették a díványra, ugyanoda, ahonnan Kanizsayné fölkelt.

Az elnök odament és kitakarta a halott arcát, amely viaszsárga volt és olyan szomorú, olyan fájdalmas, mintha csak bocsánatot akart volna kérni övéitől:

— Ne haragudjatok, hogy itthagytalak, de nem bírtam el... Nagyon szerettelek és nagyon sokat szenvedtem volna... Jobb nekem így... Az Isten akarta így...

A három nő csak állott ott, egymást átölelve és nem tudtak szólni, mozdulni sem. Mert az életben nem úgy van, mint a regényekben és színdarabokban.

Nem szavalnak és szónokolnak megható szavakban a szomorú jeleneteknél, hanem hallgatva nézik egymást, egy-egy összefüggéstelen szó, ha kitör, — hanem ebben a némaságban, ebben a csöndességben van a legnagyobb tragikum s a szívek mélyén tombol a leírhatatlan, kimondhatatlan fájdalom...

— Szegény barátom! — mondta az orvos. — Legalább nem szenvedett sokat... A szívszélhüdés a legszebb halál...

— Nyugodjék meg Isten akaratában, nagyságos asszonyom, — szólt az elnök elfogódott hangon.

Többet nem tudott mondani. A könnyek elfojtották hangját. Neki is volt családja, felesége és gyermekei s a szíve összeszorult, arra gondolván, hátha egy napon őt is így vinnék haza, halva... És, ha így kellene neki is hátrahagynia családját, koldusszegényen, mindenből kifosztva, mint szegény Kanizsaynak...

Aztán nem tudva többet mit mondani, las-

san kimentek a szobából, hogy a temetés felől intézkedjenek.

Az asszony s a két leány észre sem vették. Csak nézték merőn azt a viaszfehérarcu halottat, majd reáborulva, hangos, szivetszaggató zokogással próbálták életre kelteni.

Mindhasztalan . . .

Kanizsay Miklós meg volt halva s az a fájdalmas, szomorú vonás az arcán, mintha csak ismét kérlelte volna özvegyét és két árva leányát:

— Oh, bocsássatok meg, hogy itthagytalak. Az Isten gondot visel reátok . . .

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NEGYEDIK FEJEZET.

Az egész város részvéte elkísérte Kanizsayt utolsó útjára.

Nagyon népszerű, nagyon kedvelt ember volt, mindenki szerette és most mindenki végtelenül sajnálta, hogy a más ember könnyelműségéért, hibájáért, életével és vagyonával kellett fizetnie.

Kanizsaynét annyira megtörte ez a borzasztó csapás, hogy majdnem beleőrült.

Ismét Klárika volt a legerősebb mindnyájuk között. Ő bátorította és erősítette édesanyját és Emmát, ő rendelkezett a temetés felől, ő készíttette el a gyászruhákat.

Pedig a szíve éppen úgy vérzett, éppen úgy fájt neki is, — de lelkiereje nem hagyta el.

Olyan volt Klárika, mint egy bátor kis katona, aki a veszedelem, a megpróbáltatás pillanatában sem hagyja el helyét.

Az ebédlőben volt fölállítva a ravatal.

Ugyanabban a szobában, ahol ezelőtt három nappal olyan vígan táncoltak az Emma eljegyzésén. Ahol édesapa olyan boldogan, olyan vidáman forgatta meg édesanyát, gyermekeiben újra átélve a saját fiatalságukat, boldogságukat.

Most mindennek vége volt.

Csöndesen, némán, mozdulatlanul pihent odafent, fehér viaszgyertyák fényében, virágokkal borított koporsóban.

És nem mozdíthatta meg kezét, hogy fölsegítse a szeretett hitvest, a szeretett gyermekeket, akik kétségbeesett zokogással borultak le a ravatal előtt...

A temetésen Emmát vőlegénye kísérte, Klárika édesanyját támogatta.

Gyönyörű, verőfényes, meleg júniusi nap volt. Csak úgy fénylett, ragyogott minden a napsugárban. A virágok mosolyogtak s bólingattak a koporsó után, melyet lassú lépésben vittek el mellettük; — milyen jó élni, milyen jó!...

A madarak is vidáman fütyörésztek és daloltak a temetőkert bokrai között. Minden élt, minden ujjongott a természetben... Isten nagy kertjében a fűszálak csak úgy örültek ma is a harmatcseppnek, mint tegnap; mitsem tudtak róla, hogy egy emberrel, ime, kevesebb van a világon s két árva leánnyal és egy szegény özveggyel több...

Virágok borították a koporsót, amelyet lassan bocsátottak le a sírgödörbe.

Tompa zuhanással dübörögtek a földgöröngyök reá s lassan borítottak el mindent... virágot, koporsót, életet, reményt...

— Emma, legyen erős, — szólt Szentendrey Zoltán menyasszonyához, ki félig aléltan kapaszkodott karjába.

— Apám, édes apám! ... — tördelte folyton Emma s egész teste úgy remegett, mint a nyárfalevél.

Szegény, nem tudott sírni s az a legborzasztóbb fájdalom, amely nem tud könnyekben megkönnyebbülést találni. Mintha vasmarokkal szo-

rították volna össze a szívét. Arca halotthalvány volt s nagy, kék szeme, amely eddig csak mosolyogni tudott, a rémület és fájdalom kifejezésével meredt a sírra.

Nem, az lehetetlen, hogy oda lefektették volna az édes, jó apát, aki még két nappal ezelőtt olyan vidám, olyan egészséges volt és aki őket annyira szerette!

— Apám, édes apám, — rebegte folyton és amidőn az utolsó göröngy is ráhullott a sírra s a lelkész beszentelte és felhangzott a halotti ének, egyszerre elhagyta minden ereje s összeesett volna, ha Zoltán föl nem fogja.

Beültek a kocsiba, anyja és Klárika is melléje ültek s aztán hazahajtattak.

Haza!...

Milyen szomorú szó ez mindazoknak, akik abból az otthonból egy drága, szeretett lényt kisértek ki éppen örök nyugalomra.

Hazamenni, azzal a tudattal, hogy annak a háznak az ajtaját ő nem fogja kinyitni soha többé s ahhoz az asztalhoz, a családi asztalhoz, nem ül le velük ebben az életben soha, soha többé...

És akármerre néztek, minden csak reá emlékeztette őket.

A karosszék a kályha mellett, ahol esténkint üldögélni szeretett, mellette a kis asztal ujságokkal és dohányzókészlettel.

Az ujságok, a szivarok ott voltak most is az asztalon, de a kéz, amely érintse őket, örökre mozdulatlan...

Amint a holmikat rendezgették, Klárikának kezébe akadt édesapja sakktáblája is.

Egyik legkedvesebb szórakozása az volt Kanizsaynak, ha sakkozhatott és Klárika, hogy ap-

jának kedvébe járjon, nagy türelemmel tanulta meg ezt a nehéz játékot.

Vasárnap délutánonkint akárhányszor nem ment el barátnőihez, hanem otthon maradt, hogy édesapjával sakkozzon. Most egyszerre eszébe jutott a mult vasárnap délután . . .

Eszébe jutott az az édes, boldog, nyugodt családi kép.

Emma és Zoltán az ablak mellett ültek és beszélgettek. Ő édesapjával a kis asztalnál sakkozott. Édesanyja kötésével kezében, ott ült mellettük és nézte.

Milyen öröme volt, mikor sikerült megnyernie a játszmát. És apja megdícsérte, hogy nagyon ügyesen játszott és megsímogatta arcát.

Az erőslelkű leányka, aki annyi önuralmat, annyi lelkierőt tanusított a temetés s az egész nehéz idő alatt, most először vesztette el önuralmát . . .

Szinte magánkívül borult le a kis asztalra s görcsös zokogásából alig tudták magához téríteni.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A leghevesebb fájdalomkitörést is lecsendesíti az idő.

Az ember örökké nem tud sírni s bár a bánat, a veszteség érzete épp úgy megmarad, de a könnyek mégis fölszáradnak s csak olykor-olykor törnek ismét elő.

A jó Isten bölcsen rendezte ezt így el, midőn a fájdalom egyedüli vigasztalójául a könyörületes időt adta az ember mellé.

De a Kanizsay-családra még más megpróbáltatás is várt.

A temetés után pár nappal hivatalos zár alá vettek lakásukon mindent.

Az anyagi viszonyok, amelyeket szegény Kanizsay rendezni akart, teljesen rendezetlenül maradtak.

Ügyvédek, a bíróság hivatalos kiküldöttei, jöttek-mentek a lakásban, Kanizsay ügyvédi irodájában átvizsgálták írásait, értekeztek az özveggyel.

Néhány hét alatt aztán tisztázva volt a helyzet. Vagyonuk teljesen odaveszett, de miután mindenki a legnagyobb méltányossággal és részvéttel viseltetett a család iránt, különféle egyezkedések útján sikerült körülbelül tízezer forintot megmenteni részükre.

— Ennyi az egész, nagyságos asszonyom, ez is nagyobbrészt a künnlevő követelésekből fog rendre befolyni, — mondta a fiatal ügyvéd, aki az ügyeket rendezte. — Bizony, nem sok, de mégis legalább valami. Jól elhelyezve a tőkét, négy-ötszáz forint évi kamatot ad, amiből igaz, hogy nagyon takarékosan, de mégis meg lehet élni. Azt, hogy a tőkéhez nyuljanak, nem ajánlom. De talán legjobb volna, ha valahova falura költöznének. Ott könnyebben lehet élni.

— Köszönöm szívességét és jóindulatát irántunk, kedves ügyvéd úr, — felelt az özvegy. — Lehet, hogy követni is fogom jó tanácsát. De előbb leányaimmal megbeszélem a dolgot. Még eddig nem is beszéltünk együtt az anyagi dolgokról, úgy elfoglalt a bánat. De most komolyan meg fogunk beszélni mindent.

A fiatal ügyvéd, Moldvay István, részvéttel nézett Kanizsaynéra. Szeretett volna még valamit mondani, de nem tudta, hogy mit.

Fiatal, kezdő ügyvéd volt, nem volt még elfásulva az emberi szerencsétlenségek iránt s még az is megtörtént vele, hogy, ha szegény emberekhez ment árverezni, inkább kifizette helyettük az egész tartozást, semhogy elvegye utolsó párnájukat, vagy elhajtassa egyetlen tehénkéjüket.

— Nem is fogsz így meggazdagodni soha, — korholta mindig az anyja, aki nagyon fukar, kapzsi asszony volt s egyetlen kívánsága volt, hogy fiát gazdagnak lássa. Azért is nevelte az ügyvédi pályára, hogy hamar meggazdagodjon, bár a fiúnak nem sok hajlandósága volt az ügyvédséghez.

Egy éve mult, hogy megnyitotta irodáját, de még egyetlen jövedelmező pöre nem akadt.

— Hozzád mindig csak az ilyen koldus népség jön, — zsémbelt az anyja, aki haragudott, mikor fia a Kanizsay-ügy rendezését és lebonyolítását vállalta, holott tudhatta, hogy onnan ugyan kevés honoráriumra számíthat.

De hát az volt a baj éppen, hogy Moldvay mindig inkább a szívére, mint az eszére hallgatott, egy hálás kézszorítás neki elég honorárium volt.

Igy bizony nehezen ment volna a meggazdagodás s anyja el is határozta, hogy majd egy gazdag feleség után fog inkább körülnézni a fia számára.

De erről nem igen beszélt, mert tudta, hogy fiának egészen más véleménye van ebben a dologban.

Kanizsayné ezalatt összeült két leányával, hogy megbeszéljék a jövendőt.

— Elsősorban is ebből a nagy lakásból ki kell költöznünk, — mondta. — Fáj a lelkem érettetek, lelkem gyermekeim, hogy nem lesz meg többé az a kényelmetek, amelyhez szokva vagytok; de hát ennek meg kell lenni!...

— Édes. jó anyuskám, ne gondoljon mindig csak reánk, — szólt Klárika. — Mi szükségünk van nekünk a kényelemre? Emma is, én is. csak azon fogunk igyekezni, hogy anyánknak meglegyen mindene, ami kell.

— Nekem csak a ti szeretetek kell, gyermekeim! És az megvan, tudom!... Az Isten majd megsegít tovább. Hanem mit csinálunk az Emma kelengyéjével? Még semmi nincsen meg. Az eljegyzés után akartunk csak mindent elkészíteni, — de most már nincs miből!...

— Mondok én valamit, — szólt Klárika. — Mint az ügyvédünk mondta, körülbelül tízezer

forintunk lesz. Abból felhasználunk annyit, amennyi szükséges az Emma kelengyéjére s ami megmarad, az bőven elég anyámnak és nekem, mert én...

— Miket beszélsz, Klárika, — szakította félbe Emma. — Azt hiszed, én ezt elfogadnám? Különben is, előbb... előbb... én... Zoltánnal kell. hogy megbeszéljem az egészet.

Csend lett ezekre a szavakra.

— Ha én Zoltán volnék, — gondolta magában Klárika, — azt mondanám: nem kell nekem a kelengyéd, csak te magad, mert jó vagy, mert szép vagy, mert szeretlek... De Zoltán, azt hiszem, egyebet fog mondani...

Azonban nem szólt semmit.

Édesanyja is hallgatott s az Emma szívére valami kimondhatatlan szomorúság nehezedett.

Úgy érezte, mintha ingadozni látna egy erős épületet, melyről azt hitte, hogy sziklára épült.

Rémült sejtelem támadt benne, hogy talán csak futóhomok az egész s hogy az a szilárd épület, melyről azt hitte, elég erős lesz egész élete boldogságát magába fogadni, talán nem egyéb, mint homokra épült vár...

HATODIK FEJEZET.

Másnap délután, mikor Zoltán szokása szerint meglátogatta őket, Emma bevezette rózsaszínű kis leányszobájukba.

Még az övék volt a szoba, még úgy volt benne minden, mint azelőtt, de már a válás sötét árnya borult reá mindenre.

Talán ez tette olyan komorrá a Zoltán arcát. Talán ezért volt olyan szótalan, szinte haragos?...

Amint leült a kis selyem-diványra s körülnézett a kedves, barátságos szobácskában, elfojtott dühvel tört ki:

— És mindezt egy olyan hitvány ember miatt kell elveszteni, mint az a Makay volt!...

— Ne kárhoztassa őt, Zoltán, — szólt Emma szelíden. — Lássa, mi egyetlen szóval sem vádoljuk, mert akkor édesapánkat is kellene vádolnunk: miként tudott oly vakon bízni benne... Nem, nem, amit édesapánk tett, az minden jól volt téve és talán Isten rendelése, hogy most megismerjük az élet iskoláját.

— Persze, Isten rendelése: más ember hibája miatt elszegényedni, küzködni, nyomorogni...

— De hiszen arról szó sincs, — szólt Emma elsápadva. — Maradt annyink, hogy ha szegényesen is, de tisztességesen meg tudunk élni. És megtanulunk dolgozni mind a ketten — Klárika meg én — és megóvjuk édesanyánkat a szükségtől, a nélkülözéstől...

Zoltán vállat vont.

— Mindez nagyon szép, édes Emma, — de csak frázis. Maga még nem ismeri az életet. Én ismerem és...

Még valamit akart mondani, azonban elhallgatta. De Emma kitalálta, megérezte.

— És nincs kedvem megpróbálni. Nincs kedvem szegény leányt elvenni, akinek talán az anyját és testvérét is nekem kell eltartanom...

Ez volt, amit Zoltán nem mondott ki, de amit Emma kitalált. Úgy érezte, mintha valami megszakadt volna a szívében.

Istenhez fohászkodott erőért és nyugalomért, mert tudta, érezte, hogy most életének legkomolyabb fordulópontjához ért.

— Hallgasson meg, kérem, — szólt csendesen. — Mikor maga megkért és én a menyasszonya lettem, nem az voltam, aki ma. Akkor gazdag, ünnepelt leány voltam, kényelemhez, bőséghez szokva s áldott édesapám jóságából szép hozomány várt reám. Ma szegény, vagyontalan árva leány vagyok, a fényes multból még annyi sem maradt meg, amennyiből egy Szentendrey Zoltán nejéhez illő kelengyét készíthessek magamnak. Azt hiszem, ebből maga is, én is megérthetjük...

— Tudom, hova céloz, — szakította hirtelen félbe Zoltán. — Azt akarja mondani, úgy-e, hogy most már adott szavam nem kötelez többé s ha akarok, visszaléphetek. Szóval: fölbontha-

tom mátkaságunkat, hogy aztán az egész világ ujjal mutogasson reám, mint aki elhagytam menyasszonyomat, mert szegény lett. Nem, édes Emma, én nem fogok visszalépni, én nem bontom föl mátkaságunkat.

A szavak ellen nem lehetett kifogás, de a hang nem volt egy szerető vőlegény hangja. A hangsúlyból, amellyel kiejtette: — én nem bontom föl a mátkaságot — rögtön megértette Emma, hogy tulajdonképpen mit akart mondani.

Ő nem teszi, hogy a világ elítélését magára vonja, de megvárja Emmától, hogy ő tegye...

Egyszerre, mint egy tükörben látta maga előtt a jellemét, a lelke mélyét ennek a férfinak, akire egész életét, jövendő boldogságát reá akarta bízni.

Óh, milyen jó, hogy még idejekorán megismerte.

— Jól van, — szólt halkan, — megértettem. Ne beszéljünk többet róla.

Zoltán meglehetősen nyomott hangulatban távozott. Nem tudott Emmával tisztába jönni, hogy tulajdonképpen mit akar, s nem tudta, vajjon Emma megértette-e őt?

— Érthetőbben kellett volna szólanom, — gondolta magában — s elhatározta, hogy másnap arra fog célozni, halasszák el az esküvőt bizonytalan időre.

Nem volt szükség reá.

Ajánlott levelet vitt másnap a postás és amint kibontotta, egy karikagyűrű hullott ki belőle.

A jegygyűrűje volt.

Egyetlen sor írás nélkül küldötte vissza Emma.

Zoltán megdöbbenve vette a kezébe. Nagyon

vegyes érzelmek fogták el. Szerette volna, hogyha egy hosszú, lemondóhangú levél kísérte volna, szomorú búcsúszó s a reménykedés egy halvány sugara, hogy talán még nincs mindennek vége...

Hiúságának hízelgett volna egy ilyen levél s egyúttal bizonyíték lett volna a kezében, hogy nem az ő részéről történt a szakítás.

De ebben a néma, egyetlen hang nélkül való szakításban volt valami lenézés, megvetésforma, ami rettenetesen bántotta Zoltánt.

Ő alapjában véve nem volt rossz ember, csakhogy azok közé tartozott, akikben nincs elég erkölcsi erő, elég bátorság szembeszállani az élettel és kiküzdeni magának a boldogságot.

Szerette Emmát, de a szeretete is csak olyan félszeretet volt, mint amiképen ő maga is csak félember volt. Megrettent az első akadálytól s önző lelke visszariadt az esetleges nélkülözésnek még csak gondolatától is.

Ha elveheti Emmát, mint gazdag leányt és soha semmi veszteség, semmi baj, sem anyagi, sem lelki csapás nem éri őket, úgy középszerű, jó férj vált volna belőle. Meglehetősen önző és kicsinyes, szeszélyes és néha-néha bizony goromba is, de egy szerető asszony szeme elnézte volna ezeket a hibáit.

De senkinek az élete nem folyhat le símán, gondtalanul csupa virág között. És Szentendrey Zoltán nem azok közé tartozott, akikre bármily megpróbáltatásban építeni, támaszkodni lehetne.

Ő csak a jóban tudott jóbarát maradni, a rossz elől meghátrált.

Ennek a felismerése volt benne abban az üres levélborítékban, amelyben Emma a jegygyűrűt visszaküldte.

Szentendrey Zoltán sokáig tűnődött, hogy most mit tegyen?

Vegye a gyűrűt, visszamenjen Emmához, kérje, hogy ne gyerekeskedjék, húzza ismét föl az ujjára és legyen az ő szerető kis felesége? ...

Vagy írjon neki haragos levelet, melyben megbántott, férfias önérzettel fakad ki eljárása ellen? ...

Vagy elmenjen személyesen, úgy kérjen magyarázatot és ha Emma bocsánatot kér, nagylelkűen keblére zárja ismét? ...

Tünődött, tünődött és közben telt egyik nap a másik után és nem határozta el magát semmire és minél több idő telt el, annál nehezebbnek találta valamit tenni.

Utoljára is nem tett semmit.

A gyűrű ott maradt nála, Emmával nem találkozott többé.

Pár hét mulva — megrongált egészségének helyreállítása végett — szabadságot kért és hosszabb időre elutazott a városból.

És miként a vonat tovatünt vele a csillagos nyári éjszakában, úgy tünt el ő is az Emma életéből... Nem maradt utána semmi, csak a hosszú, keserű, sötét füstfelhő, mely mint egy sötét fátyol húzódott végig a mezőn s lassan ereszkedett alá az alvó virágokra.

A virágok megrázták magukat: — óh, milyen rossz, milyen csúnya ez a kormos felhőfátyol, mely reájok borult... De hajnalban jött az üde harmat, megfürösztötte hamvas szirmaikat kristálycsöppjeiben — s ime, a sötét felhőfoszlánynak nyoma sem maradt s ők vidáman, tiszta, ragyogó kehellyel mosolyogtak ismét a napsugárra...

HETEDIK FEJEZET.

— Hidd meg, édes jó anyám, ez a legjobb, amit tehetek, amit tennem kell. Ne beszélj le róla, ne akarj visszatartani!

— Hát elhagynál minket, Emma? . . .

— Hiszen, ha férjhezmentem volna, akkor is el kellett volna, hogy hagyjalak!

— Óh, az egészen más! Akkor nem egyedül mégy és nem idegenbe, hanem haza, egy új otthonba. De így hogyan fogsz beleszokni abba az új életbe, hogyan fogsz hozzászokni ismét a tanuláshoz? Meggondoltad-e mindezt, édes Emmám?

— Meggondoltam, édesanyám. Én nem ülhetek tétlenül, összedugott kézzel, várva valamit, amiről magam sem tudom, hogy mi legyen. Kötelességemnek tartom, hogy én is munkához lássak és segítsek magunknak egy gondtalan, nyugodt életet teremteni.

— Emmának igaza van, anyuskám, — szólt közbe Klárika — mind a kettőnknek kell valamihez kezdeni . . .

— Óh, te csak hallgass, Klárika, te még gyermek vagy!

Klárika csak titokzatosan mosolygott. Neki

megvolt már az ő terve. De nem akarta előre elárulni, mert félt, hogy lebeszélnék róla. Nem azért, mintha csakugyan gyermeknek tartanák — hiszen tudta jól, hogy már komoly leányszámba veszik őt is, — hanem csak azért, hogy megkíméljék minden munkától, fáradságtól.

Emma föl akart menni Budapestre az óvónő-képzőbe.

Azt remélte, hogy a három évet végezheti két év alatt s aztán, ha állást kap valahol, anyja és Klárika odaköltöznek hozzá s boldogan élnek együtt, mint a mesében.

Szívének még fájt a csalódás s hazudott volna, ha azt mondja, hogy nem siratta meg egyetlen könnyel sem szép álmait a jövendőről.

De nem szerethette volna egy pillanatig sem tovább azt a férfit, akit nem tudott becsülni.

Megsiratta csalódását, de egész női büszkesége, önérzete ott lángolt arcán, midőn lehúzta a jegygyűrűt ujjáról s visszaküldte annak, akit méltatlannak talált arra, hogy egész életét neki adja.

— Jól tetted, Emma, — szólt komolyan Klárika, nyakába borulva s szíve szerint anyja sem mondhatott egyebet, mint azt:

— Jól tetted, Emma!

De ebbe a tervébe csak nagyon nehezen egyezett bele. Nagyon fájt neki a válásnak még csak gondolata is. Azonkívül pedig — nem tehetett róla — rettenetesen bántotta az a gondolat, hogy az ő leánya, az előkelő társaságbeli leány, az ünnepelt bálkirálynő, ahelyett, hogy a város legelső dzsentrijének, a fényes karrier előtt álló fiatal szolgabírónak felesége legyen — ime, most tanulni akar, mint egy polgári származású kis-

leány és óvónő akar lenni valami eldugott falusi óvodában... Emma, az ő leánya... Nem, ezt a társadalmi lecsúszást soha, sohasem fogja tudni megszokni...

És mintha csak szomorú töprengésére válaszolni akart volna valaki — egyszerre csak nagy zajjal kicsapódott az ajtó és bedördült Kornélia néni...

Kanizsay Kornélia a sógornője volt, gazdag özvegyasszony, aki igen nagy házat vitt, a legelőkelőbb társaságban forgott, az embereket aszerint becsülte, hogy kinek hány prédikátuma van s kik voltak az ősei.

Mielőtt Kanizsayékra a szerencsétlenség rászakadt, meglehetős jó barátságban volt velük, de a temetés óta feléjük sem nézett.

A két leány különben — enyhén szólva — szívből útálta Kornélia nénit s csak az illendőség kedvéért, meg édesapjuk kívánságára mentek el néha-néha, ünnepnapokon, meg születés- és névnapon köszönteni őt.

Csodálkozva és meglepetve néztek most reá, hogy ilyen váratlanul betoppant hozzájuk.

Kornélia néni ünnepélyesen helyet foglalt s aztán — nem sokat teketóriázva — azonnal rátért a tárgyra, amely idehozta.

— Szép dolgokat hallok felőletek! — kezdte rosszaló hangon. — Főleg rólad, kedves Emma! Nem elég, hogy szegény Miklós bátyám — Isten nyugosztalja, nem akarok róla semmit sem mondani — a halottakról vagy jót, vagy semmit... Nem elég, hogy ő szegény, meggondolatlanságában ilyen bajt hozott családunk fényes nevére, hanem most még meg kell érnem azt is, hogy ti nem tudtok a mi nevünkhöz és társadalmi állásunkhoz méltóképen viselkedni! El-

szörnyedve értesültem róla, hogy te, Emma, mit akarsz cselekedni!... Ahelyett, hogy engem megkértél volna, hogy beszéljek érdekedben Zoltánnal, hogy ne bontsa föl eljegyzésetek — ami különben közben legyen mondva — teljesen érthető volt az adott helyzetben — de az én szavamra biztosan hallgatott volna és hajlandó lett volna mindennek dacára...

— Kornélia néni kérem, — pattant föl Emma — én küldtem vissza Szentendrey úrnak a jegygyűrűt, nem ő szakított velem!...

— Jó, jó, — legyintett Kornélia néni és feltartóztathatlanul folytatta tovább — ezt mondod te, de a városban az összes ismerősök éppen az ellenkezőjét beszélik. De tegyük fel, hogy úgy van, ahogy te mondod. Annál rosszabb és helytelenebb volt az eljárásod! Hiszen neked az lett volna a kötelességed, hogy szerényen és alázatosan, igazán nőiesen viseld magad és hálásan fogadd, ha ő hozomány nélkül is hajlandó lett volna téged elvenni! Nem, te ahelyett adod egyfelől a gőgös dámát, mint akinek legalább tízezer forint hozománya van, másfelől pedig, mint megbotránkozva hallom, el akarsz menni gyermekdadának, vagy pesztonkának, vagy dedósnénak, vagy minek!... Egy Kanizsay-leánynak így lesüllyedni!... Hát ezt én nem engedhetem meg!...

Klárika nem bírta magát tovább türtőztetni s minden köteles tiszteletről megfeledkezve, éles hangon kiáltott közbe:

— Ebbe Kornélia néninek semmi beleszólása nincsen! Ez kizárólag az Emma és a mi dolgunk!

Kornélia néni hármat hápogott meglepetésében.

— No nézd, a kis csitrit! Mit nem enged meg magának! Persze, a mai, modern lányok ilyen hetykék! Bezzeg, az én időmben hallgass volt a süldő leány neve s igazi úrileány csak akkor felelt, ha kérdezték. Hát én téged nem kérdeztelek, fiam, s nekem ne kotyogj bele, ha én beszélek. Köszönjétek meg, ha én érdeklődöm a dolgaitok iránt és segítségetekre akarok lenni, hogy ne süllyedjetek teljesen le a társadalmi létrán. Hallgassatok ide. Én semmiesetre sem engedem meg, hogy Emma dedósné legyen s piszkos falusi gyermekeket mosdasson és fésülgessen s tánci-táncit járjon velök. Mit szólna ehhez a világ, mit szólnának az összes ismerősök, hogy az én unokahúgom, egy Kanizsay-leány így lekerült! Soha! Emma hozzám fog jönni, adok neki lakást, teljes ellátást, még ruhákat is, persze ennek fejében segít a háztartást vezetni — s így legalább úrilány módon fog élni, úri környezetben. Ha a gyászév letelt, társaságba is viszem majd, s ha az én környezetemben van, egész biztosan fog majd akadni olyan számbavehető fiatalember, esetleg özvegy ember, aki elnézi neki a félbemaradt menyasszonyságot és hogy nincs semmi hozománya, s elveszi feleségül. Az én védőszárnyaim alatt még egészen jó pártit csinálhat. Tehát ez el van intézve. Emma átköltözik hozzám, s te, Klára, ezzel a kis hetyke csitrivel szépen összehúzódva, de azért a nevünkhöz méltóan fogtok élni! Pártfogásomért köszönetet és hálát nem várok, de azt elvárom, hogy Emma minden tekintetben beleilleszkedik majd a helyzetébe. Na, hát készülj, Emma, akár most mindjárt velem jöhetsz!

Klárika összeharapta az ajkát s a keze ökölbe szorult. — Persze, jó volna ingyen cse-

lédnek — gondolta magában, de nem szólt semmit. Emmára nézett, aki szintén összeharapta a száját s nagyon sápadt volt és édesanyjára nézett, akinek arcán valami különös változást vett észre.

Kanizsaynénak vörös foltok égtek a homlokán és nyakán, mint mindig, amikor valamiért nagyon izgatott lett.

Sógornője hosszú beszéde alatt, amelyet egy szóval sem szakított félbe, egyszerre mint egy torzító tükörben látta meg a saját felfogását, minden aggodalmát és kicsinyes elfogultságát. Mit mond majd a világ? ... Hát kikből áll a világ? ... Egy pár közömbös ismerősből, akiknek véleményére alapjában véve úgysem ad semmit ... s akik, mióta ez a szerencsétlenség reájuk szakadt, tapintatosan elkerülték őket.

Hát ezeknek a véleménye, a pletykálkodása volna olyan fontos, hogy minden cselekedetükkel ahhoz alkalmazkodjanak? ...

Egyszerre világosan látta, hogy az Emma és Klárika felfogása a helyesebb, okosabb. Hagyni kell őket elindulni a maguk útján.

— Na, mi lesz? Mi lesz? — türelmetlenkedett Kornélia néni, akit a hosszú hallgatás már idegessé tett. — Mit gondolkoztok olyan sokáig? Azt hiszem itt nincs mit fontolgatni. Két kézzel kaphattok rajta, amit én felajánlottam!

— Nagyon köszönöm szívességedet, — felelt Kanizsayné halkan. — Igazán szép tőled, hogy érdeklődsz a dolgaink iránt és segíteni akarsz. De miután ez az Emma dolga, teljesen reá bízom a döntést. Ő határozzon, hogy hozzád akar-e menni, vagy új életpályát választ magának. Kérlek, engedd meg, hogy néhány napig még gondolkozzon ezen.

— Felesleges, — szólt hirtelen Emma és fölkapta fejét. — Én már határoztam. Köszönöm a Kornélia néni jóságos ajánlatát, de nem fogadhatom el. Önálló akarok lenni. Magam akarom megkeresni a kenyeremet és nem akarok függni senkitől. Óvónő leszek.

Kornélia néni egy pillanatig szinte megdermedve bámult reá. Még hápogni sem tudott a megbotránkozástól.

Aztán felugrott s haragtól lángoló arccal fordult Kanizsayné felé.

— Hát gratulálok a nevelésedhez! Igy mer ma beszélni egy úri leány! Önálló akar lenni! Maga akarja megkeresni a kenyerét! Szép dolog, mondhatom! Hát csak keresd!

... De aztán, azt megmondom, hozzám ne forduljatok, ha minden összedűlt felettetek! Én nem akarok rólatok tudni többet semmit!

Haragosan elvitorlázott s fölindulásában jol becsapta maga után az ajtót.

Kanizsayné és Emma kissé ijedten néztek össze, de Klárika — nem tehetett róla — hangosan elnevette magát.

— Oh, ádáz haragú Kornélia néni, — gondolta magában, — hátha még azt tudná, hogy én mit akarok tenni! Azt hiszem, azon módon kipukkadt volna!

De arról a tervről, amit fejében forgatott, egyelőre nem szólt senkinek, hanem még mindig hangosan nevetve, hirtelen kinyitotta az ablakot.

Szellőztessünk egy kicsit Kornélia néni után, — mondta, — hadd párologjon el az ő ádáz haragjának még az emléke is — és üljünk örömünnepet, hogy többet nem fog törődni velünk. Isten tartsa meg ezt a jó szándékát!

Anyuka és Emma is elnevették magukat, látva, hogy Klárika tényleg milyen örömtáncot lejt a karosszék körül, amelyen Kornélia néni ült.

Kanizsaynénak most már elenyészett minden kételye s különösen döntő hatással volt reá a fiatal ügyvéd, Moldvay István helyeslése is, aki most már nemcsak ügyvédjük, hanem igazi barátjuk is lett s jó szóval, jó tanáccsal mindig mellettük állt.

Ő is helyeselte, hogy Emma önállósítani akarja magát, megírta a felvételi folyamodványt is — és anélkül, hogy szólt volna, ösztöndíjat is eszközölt ki számára.

Igy aztán most már a kérdés anyagi oldala is meg volt oldva s csak a készülődés maradt hátra.

Három hónap volt még hátra szeptemberig s ezt az időt Emma arra használta fel, hogy előkészült a felvételi vizsgára és hegedülni tanult, melyre szintén szükség van az óvónő-képzőben.

Moldvay István, aki kitünően hegedült, csupa szívességből készséggel vállalkozott tanítására. Emmának meg kitünő hallása volt s így gyorsan ment a tanulás.

Ha vége volt az órának, akkor Klárika zongorához ült, — gyönyörűen zongorázott — és zongorán kísérte Moldvay hegedűjátékát. Igazi élvezet volt őket hallgatni. Művészettel játszották el a legnehezebb darabokat.

Kanizsaynénak valódi vigasztalására szolgált ez a komoly, remek, klasszikus zene.

Esténkint ott ült a félhomályos szobában, a dívány sarkában, kezére hajtotta fejét s elmerülve hallgatta Beethoven örökszép szonátáit.

A zongorán égett két gyertya s megvilágí-

A.M.R. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

totta Klárika fürtös, szép fejét és Moldvay nemes, komoly arcélét.

A zene szívnemesítő, magasabbrendű szépségétől mintegy átszellemült arcuk.

Kanizsayné úgy érezte, mintha halk rezgéssel vonulna lelkébe a zene szelid hullámzása.

Könnyek peregtek alá szeméből, de ezek nem égő, fájó, szívettépő könnyek voltak, hanem a megnyugvás, megadás, az Istenbe vetett hit és bizalom csendes, szomorú könnyei.

Mintha a zenéből kiáradó nemes harmónia halkan, csendesen, ritmikus hullámzással lassan visszahozta volna a megzavart összhangot lelke mélyébe...

Kevésbé örült azonban a zenei estéknek a Moldvay édesanyja, akit szerfölött bosszantott, hogy fia olyan nagy barátságba került a Kanizsay-családdal.

Ha azelőtt, amíg gazdagok voltak, ismerkedett volna meg velük, úgy bizonyára csak örült volna az öreg Moldvayné s nagy megtiszteltetésnek tartotta volna, ha őt is meghívják.

— De most? Ugyan mit gondol ez az én Istvánom, — panaszkodott a szomszédasszonynak. — Csak nem akarja talán feleségül venni valamelyik leányt? Egy olyan elszegényedett úri familia, hol csak a nagy igények maradtak meg, de a mód már nincs hozzá?...

Nem, Moldvaynak meg sem fordult az eszében ilyesmi.

Csak jól érezte magát közöttük, mert jók voltak mindnyájan és nagyon kedvesek.

— Mintha csak hugom volna Emma, úgy érzem, — gondolta magában Moldvay — a kis Klárika meg... oh, hiszen Klárika még oly fiatal... szinte gyermek...

— Már én bizony mégis csak inkább szeretném valamely gazdag iparosnak leányát, — tünődött, töprengett tovább Moldvayné, — itt van például a gazdag Kirner péknek a leánya, a Tinike. Az volna csak kedvemre való meny! Aztán csinos, helyre leány is, jó gazdasszony; az anyja milyen régi jó barátnőm nekem, — igazán nem értem, az én Istvánom miért nem jár inkább hozzájuk, mintsem ahhoz a Kanizsay-familiához!... Jó! Hanem majd úgy segítek a dolgon, hogy meghívom Kirneréket egyszer vacsorára, akkor csak nem térhet ki István. Megismerkedik Tinikével, megszereti s aztán feleségül veszi.

És mialatt István csendesen játszotta tovább Klárikával a Beethoven-szonátákat, nem is képzelte, hogy a csinos pékkisasszony képében milyen veszedelem fenyegeti.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NYOLCADIK FEJEZET.

Moldvayné csakugyan elhatározta, hogy meghívja vacsorára a Kirner-családot.

— Rengeteg pénzembe fog ugyan kerülni, — töprengett a fösvény öregasszony, — legalább öt forintot elköltök! De hát mit meg nem tesz egy szerető anya a fiáért! Különben lehet, hogy négy forintból is kifutja. Megsütök három csirkét; talán kettő is elég lesz, aztán túrós palacsintát készítek; persze, bor is kell, Kirner apó szereti a borocskát, de hát ne igyék olyan sokat! Két üveg bort veszek és öt üveg szódavizet! Ez csak elég! Oh, semmi költséget, semmi áldozatot nem kímélek az én drága Istvánomért!

Csakugyan nem is kímélt.

A legközelebbi vasárnap este bevonult a Kirner-család Moldvayék szerény kis lakásába.

Három szobájuk volt; ebből egyik, a legnagyobb, István ügyvédi irodája, a másik az ebédlő, a harmadik a hálószoba.

Kirner apó, aki roppant büszke volt az ő nyolcszobás fényesen berendezett lakására — a saját házában — egy kissé fintorgatta az orrát. Ő először volt most itt, eddig csak az asszonyok jöttek össze.

— Hja persze, — gondolta magában önelégülten, — mindenkinek nem lehet nyolcszobás lakása a saját házában!

És ettől a gondolattól eltelve nagyon leereszkedő, nagyon nyájas volt, sőt még beszédes is lett, amint egyik pohár bort a másik után hajtogatta.

Kirnerné el volt ragadtatva mindentől. Ő rég időtől fogva nagy bámulója volt Moldvaynénak, aki mindent a legolcsóbban tudott bevásárolni. Nagy tudomány ez s Kirnerné őszinte bámulattal adózott e nagy tudománynak, amelyhez ő éppenséggel nem értett.

Bezzeg Moldvaynét soha nem csalták meg a cselédek még egy fél krajcárral sem. Sem a boltosok. Ő tudta mindennek az árát s mindenből le tudott alkudni legalább egy krajcárt.

A cselédre meg, mint egy sárkány vigyázott. Még a gyujtófát is megszámlálva adta ki. A ládáját meg mindennap átvizsgálta, nem dugott-e el egy darab cukrot, vagy egy marék lisztet?

— Hej, mert kedves komámasszony, ezek a mai cselédek!

Az igaz, hogy nem maradt nála soha egy leány sem tovább két hétnél.

Szegény Kirnerné meg mindehhez nem értett.

Olyan egy gyámoltalan, jámbor asszony volt, akit csak éppen az nem szedett rá, aki nem akarta. Éppen ezért nem is sok szava volt otthon. Mindent az öregúr meg Tinike végeztek.

Tinike nagyon csinos, fitosorrú leány volt.

Tizenkilencedik évét betöltötte és szerfölött szeretett volna férjhez menni valami előkelő állású úrhoz.

Moldvay Istvánt szemelte ki magának s bár

az öregasszony sohasem szólt neki semmit, a ravasz kis leány hamar tisztában volt vele, hogy szívesen fogadná őt menyének.

Föl is vette legszebbik ruháját a vacsorához, felbodorította a haját, ahogy csak birta s olyan kedves igyekezett lenni Moldvay Istvánhoz, hogy még a kő is megindult volna.

De Moldvay teljesen érzéketlen volt.

Mint jólnevelt fiú otthon maradt, midőn anyja tudatta vele, hogy vendégek lesznek vacsorára. Olyan figyelmes házigazda is volt, hogy nem lehetett ellene semmi kifogás.

De a lelke mélyében rettenetesen únta ezeket az üreslelkű, üresfejű embereket.

Türelmes udvariassággal hallgatta ugyan Kirner apó lelkesült magyarázatait a házának berendezése felől s lekötelező udvariassággal válaszolgatott a Tinike folytonos kérdezősködésére és fecsegésére, de közben-közben alig tudta visszafojtani ásítását s némán fohászkodott magában, hogy bárcsak elmennének már ezek az unalmas emberek.

A holnap délelőtti tárgyalásra gondolt, amelyre még el kell készülnie s lopva megnézte az óráját.

Tíz óra volt. Most már nem maradhatnak sokáig. Örömmel látta, hogy Kirner apó kezd álmosodni s nagyokat pislant a szemével.

Hiába volt Moldvaynénak minden marasztalása. Kijelentette, hogy ő soha, senkinek a kedvéért ki nem jön a rendes kerékvágásból. Ő úgy van szokva, hogy tíz órakor lefeküdjön s tíz óra után öt perccel minden gyertyát el kell oltani az ő házában s mindenkinek aludni kell.

Haza indultak tehát.

A búcsuzásnál Moldvayné titokban meg-

húzta fia kabátját s odasúgott neki, hogy kísérje haza Kirneréket.

Moldvay engedelmeskedett. Egy séta a szép nyári estén nem is lesz kellemetlen.

Tinike pedig majd felugrott örömében, midőn az utcára érve, Moldvay udvariasan karját nyujtotta neki.

Már szinte ügyvédné tekintetes asszonynak képzelte magát s el is határozta, hogy majd nagyságos asszonynak fogja hivatni magát, mert az sokkal előkelőbb hangzású.

Örömében annyit fecsegett, annyit beszélt összevissza, hogy Moldvaynak nem is kellett a válaszolgatással nagyon megerőltetnie magát.

Jóformán nem is figyelt oda s csak úgy félfüllel hallgatta a fecsegését, meg hátuk mögött az öregúr dohogását, aki folyton azért zsémbelt, hogy íme tíz óra már elmúlt nyolc perccel s ő kijött a rendes kerékvágásból.

Végre hazaértek; elbúcsuztak, bementek.

Amint bezárult utánuk a kapu, Moldvay ott az utca közepén egy nagyot nyujtózkodott és egyet ásított.

Aztán megrázta magát, cigarettára gyujtott s lassú léptekkel indult vissza.

Gyönyörű csillagos, világos, meleg nyári este volt. A kisváros csöndes utcáin egyetlen lélek se járt már.

Halk szellő suhant át és valahonnan a kertek felől nyiló rózsa és viola illatát hozta magával.

Szinte öntudatlanul tért be Moldvay abba az utcába, ahol Kanizsayék laktak. A házuk előtt elhaladva, meglassította lépteit és felnézett az ablakokra.

Ott is sötét volt már minden. Az ablakok, a

leeresztett fehér függönyökkel olyanok voltak, mint egy alvó leány becsukott szemei.

Moldvay egy pillanatra megállt.

Ott a becsukott ablakok, a leeresztett fehér függönyök mögött alszik Klárika. Édes, nyugodt, csöndes gyermekálomban.

Látta maga előtt a kisleány gyermeteg és mégis oly okos arcocskáját, mely szelid és vidám volt, mint egy gyermeké, de komoly is tudott lenni, mint egy nagy emberé.

És egyszerre úgy érezte Moldvay, hogy szívesen odaadná akár az életét is, csakhogy ezt az arcocskát mindig vidámnak, mindig mosolygónak, mindig boldognak lássa.

Megfordult és visszaindult. A rózsa és viola illata tovább kísérte útján, amint a csöndes éjszakában lassan haladt hazafelé....

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

KILENCEDIK FEJEZET.

Augusztus vége felé járt az idő. Közeledett Emma elutazásának napja.

Minél közelebb jött az a nap, annál nehezebb lett mindnyájuknak a szíve.

Emma maga is — mi tagadás benne — mindegyre sírva fakadt, ha a válás jutott az eszébe. Hiszen még sohasem volt távol a szülői háztól.

De csak akkor sírt, mikor senki sem látta.

Anyja és Klárika előtt teljesen nyugodtnak mutatta magát; nem akarta még jobban búsítani őket.

— Édes Istenem — biztatta magát, — hiszen a leányok legnagyobb része elmegy hazulról tanulni, még sokkal fiatalabbak, mint én. Tizenhárom-tizennégy éves korukban elviszik őket a felsőbb iskolákba, én pedig már tizennyolc éves vagyok, hát csak nem fogok gyerekeskedni? Aztán egy év hamar eltelik s a nyári szünidőre haza jövök!

Volt Budapesten Emmának egy nagyon kedves, jó barátnője: Forgács Ákosné, Forgács Ákos polgári iskolai igazgató felesége, Elekes Márta. Együtt járt Emmával iskolába, együtt mentek az első bálba is, ahol Márta megismerkedett Forgács Ákossal, ki még azon a télen feleségül is vette a vidám, kedves kis Mártát.

De bár az igazgató úr a szülővárosától

messze, Budapestre vitte az ő kis feleségét, a két jó barátnő azért nem szakadt el végkép egymástól. Szorgalmasan leveleztek s Márta megígérte Emmának, hogy az esküvőjére okvetlenül el fog jönni.

Nem volt már szükség beváltania ígéretét.

Mély részvéttel értesült minden szomorúságról, mely Emmát érte, de midőn megtudta, hogy Budapestre akar feljönni, öröme határtalan volt.

Azonnal írt Emmának és kijelentette, hogy semmi esetre sem fog beleegyezni abba, hogy Emma bennlakó legyen.

Ők véletlenül éppen elég közel laknak az intézethez, a lakásuk is olyan, hogy egy szobát — igaz, hogy kicsit — át tud adni Emmának: eddig egy zongoratanítónő lakott benne. És hogy Emma azt ne higyje, hogy ingyen akarja neki adni, hát fizessen ugyanannyit, mint a zongoratanítónő, nyolc forintot a szobáért és tizenkét forintot az ellátásért, — de jobban szeretné, ha Emmát, mint a testvérét, a leányát láthatná magánál vendégül.

Emma örömmel fogadta el az ajánlatát. Mégis csak jobb lesz Mártánál lakni, mint az intézetben.

Ingyen természetesen nem akarta, de miután Moldvay kétszáz forint tanuló-ösztöndíjat eszközölt ki számára a várostól valamely alapból, tehát minden nehézség el volt hárítva.

Ez a körülmény megnyugtatta Kanizsaynét.

Ismerte Mártát, tudta, hogy Emma nála második otthonra fog találni.

Az igazgató urat is nagyon komoly, derék embernek ismerte, ki Emmát bizonyára, mint a saját testvérhugát fogja oltalmazni és védeni.

Mindezt tudva, most már nem aggódott annyira Kanizsayné s midőn az elutazás napja közeledett, elég nyugodt volt.

Reggel hat órakor indult a vonat.

Ezen az éjjel bizony keveset aludtak.

Egész este a csomagolással voltak elfoglalva, késő éjjel lett, mire mindennel elkészültek s reggel már öt órakor föl kellett kelni.

Utoljára aludt együtt a két leány az ő kis leányszobájukban.

Utoljára, mert nemsokára ki kellett költözniök a régi lakásból, a sok szép bútort eladni s valahol egy kisebb lakást kivenni. Még nem is tudták, hogy hova, merre fognak költözni.

Ha majd a nyáron Emma lejön a vakációra, már az új otthonban fogja őket találni.

A két leány még sokáig beszélgetett együtt.

Kiválogatták Emmának minden kedves holmiját, amelyet nem akarta, hogy eladjanak. Klárika mindent szeretett volna megtartani neki, de Emma nagyon okosan, nem engedte.

— Minek az a sok haszontalan csecsebecse nekem? Nem lesz szükségem semmire s csak a helyet foglalja el majd a kis lakástokban. Csak adjatok el mindent, Klárikám, amit csak lehet. Ha az Isten jobbra fordítja a sorsunkat, majd veszünk magunknak ismét, ami kell.

— Ugyebár, írunk egymásnak mindennap, Emma?

— Mindennap, szívem! Nem tudom ugyan, a tanulástól reá érek-e majd hosszú leveleket írni, de a vasárnapi mulatságom az lesz, tudom.

Már pirkadni kezdett, midőn Emma végre elszenderült kissé.

Klárika nem aludt el még akkor sem.

Nyitott szemmel virrasztotta át az éjszakát

s négy órakor halkan, nesztelenül fölkelt, felöltözött, kiment az ebédlőbe, megterítette az asztalt, fölforralta a tejet s mikor minden készen volt a reggelihez, felköltötte anyját és Emmát.

Öt óra volt már.

Sietve öltözködtek föl. Oh, ezek a korai, hajnali, didergős fölkelések a vasúthoz, mikor az *ember sebtében magára kapja ruháit, hirtelen felhörpinti reggelijét, amely nem is izlik ily szokatlan, korai órákban* s még meleg nyári reggelen is valami fázós, borongós hangulat vesz rajta erőt.

Hát még ha olyan ködös, hűvös, esős idő van, mint Emma elutazásának reggelén.

A sírás fojtogatta mindhármuk torkát, midőn a kocsiba ültek, hogy a vasúthoz hajtassanak ki.

De nem sírt egyikök sem. Bátran és nyugodtan néztek egymás szemébe, hogy ne nehezítsék meg egymásnak a válást.

Künn az állomásnál kedves meglepetés várakozott reájok.

Moldvay is künn volt s Emmának egy pár jó barátnője. Mindegyik hozott egy-egy szép kis virágbokrétát magával s midőn Emma elhelyezkedett a vasúti kocsiban, olyan volt a fülke, mint egy virágos kert.

— Isten veled, Isten veled! — hangzott utána szeretettel mindegyik ajkáról.

Anyja és Klárika legelől álltak s kendőiket lobogtatva, néztek a lassan kirobogó vonat után.

Emma kihajolt a kocsi ablakából.

— Isten veletek!... Isten veletek! — kiáltotta sírástól elfojtott hangon s már rég eltüntek szeme elől és még akkor is ott látta állani édesanyja és Klárika feketeruhás, szomorú alakját...

TIZEDIK FEJEZET

Egyedül ült egy fülkében Emma. volt ideje gondolkozni.

Eleinte nem gondolkozott, csak sírt. Bebujt a sarokba, zsebkendőjébe temette arcát és zokogott keservesen. De végre is az ember Nagy-Bessenyőtől Budapestig nem sírhat egyfolytában, különösen nem, ha az ember tizennyolc éves, reggel öt órakor kelt föl s a kávéját csak félig itta meg.

Emma egyszerre azt érezte, hogy rettenetesen éhes.

Megtörülte a szemét, arcát és körülnézett.

Szembe vele, fönn a hálóban integetett felé egy kis kosárka: — végy le innen, végy le innen!

Emma szótfogadott a kosárkának. Édesanyja és Klárika telerakták azt mindenféle jóval; három napra való eleség is volt benne.

Jóízűen kezdett falatozni. Mire éhsége lecsillapodott, már nem látta olyan sötétnek, vigasztalhatatlannak a sorsát sem.

A virágok is olyan kedvesen mosolyogtak reá... Nem tudtak szólani, csak az illatjukat küldték felé vigasztalólag, bátorítólag. A rózsa és viola, a szegfű és rezeda szeliden, halkan biztatták: — Ne félj, ne félj! Veled van édesanyád imádsága. Veled van édesatyád őrködő szelleme. Veled van a jó Isten! Ne félj, ne félj!

Lecsendesedett, megnyugodott Emma egészen. Utoljára még jó kedve is kerekedett s halkan dudorászott magában. Olvasgatott is a magával hozott könyvből s az idő olyan gyorsan eltelt, hogy szinte elcsodálkozott, midőn Budapesthez közeledtek.

Gyorsan szedte össze holmiját. Különösen a virágokra volt gondja, melyeket, mint kedves emléket akart megőrizni.

Az állomásnál Forgácsné várt reá, férjével együtt.

Az élénk, vidám fiatalasszony örvendve futott eléje, amint a kocsiból leszállani látta.

— Emma, kedves, aranyos Emmácskám! — kiáltott, össze-visszacsókolva őt. — Csakhogy már itt vagy! Most már az én kisleányom leszel! Mennyi virág! A szobádba is tettem virágot! Tudom, hogy szereted! Hogy vagy drágám? Milyen utad volt?

— De Márta, Márta, — mosolygott Forgács, — hiszen úgy elárasztod Emmát kérdésekkel és csókokkal, hogy lélegzethez sem tud jutni! Isten hozta, kedves Emma! Az én kis feleségem nagy örömében a legszükségesebbről megfeledkezik s estig itt tartaná a perronon! Van-e kérem málhája föladva?

— Van, — felelt Emma s átadta Forgácsnak a feladóvevényt, ki gyorsan elsietett, hogy eligazítson mindent.

A két barátnő azalatt megállt a tágas előcsarnokban, hogy bevárják őt.

Márta ujólag a nyakába borult Emmának.

— Nem is képzeled, édes szivem, mennyire örülök, hogy itt vagy, — csicsergett folyton, vidáman, mint egy kis madár.

Emmának végtelenül jól esett ez az őszinte, szíves fogadtatás.

És különösen jól esett neki Márta finom tapintata, hogy egyetlen szóval sem kérdezősködött fölbontott mátkasága felől. Mintha Szentendrey Zoltán soha a világon sem lett volna, úgy hallgatott felőle.

Csak csevegett folyton mindenféléről, vidáman bohóskodott, látszott rajta, hogy mindenképen azon igyekszik, valahogy el ne szomorodjék Emma.

— Kezét csókolom, nagyságos asszonyom! — hangzott egyszerre közvetlen mellettök.

Márta megfordult.

Egy magas, barna, szemüveges fiatalember állt előtte, kinek karjába egy tíz-tizenkét éves leányka kapaszkodott.

— Jó reggelt, kedves tanár úr, — üdvözölte Márta barátságosan a fiatalembert, — hát megérkezett a kis Micike?

— Meg, hál' Istennek, szerencsésen, — felelt a fiatalember, szeretettel simítva meg a leányka arcát. — Most éppen a hordárt várjuk, aki valamerre eltünt a Micike poggyászával. De ugy-e, milyen pirospozsgás lett? Jót tett neki a nyaralás!

— Jót bizony! Úgy látszik, az a jó falusi nagynéni tejben-vajban fürösztötte, hiszen egészen meghízott! De engedje meg, tanár úr, hogy bemutassam barátnőmnek, ki szintén éppen

most érkezett. Dr. Domonyi János tanár úr, ez meg itt a kis huga, Domonyi Micike.

Micike illedelmesen kezet csókolt a néniknek, a tanár úr meglehetős félszegen meghajtotta magát s kezet nyujtott Emmának.

Látszott rajta, hogy nincs sok jártassága a társaságban.

Nem is szólhatott semmit, mert éppen jött a hordár a poggyásszal. Hamarosan köszönt Mártának és Emmának s aztán elsietett a kis hugával.

— Ez egy páratlan derék, jó ember, — szólt Márta, utána nézve, — csak kár, hogy olyan ügyetlen. Ő tartja az édesanyját és négy testvérét, hát bizony nem csoda, hogy nem sok ideje volt társaságba járni. Ákosnak nagyon jó barátja és én igen becsülöm.

Végre előkerült Ákos is. Mindent elintézett, a poggyász már fenn volt a kocsin s ők is hamarosan beültek.

Emmának csak úgy zúgott a feje, amint végig hajtottak a városon s Márta mindent egyszerre akart megmutatni és megmagyarázni neki.

Úgy érezte magát, mintha csak álmodna s álmában robogna vele végig a kocsi, ismeretlen tájakon, ismeretlen emberek között, óriási kőpaloták alatt, amelyek, mintha mind reá akartak volna szakadni.

A lóvonatú kocsik folytonos tülkölése, a nagy zaj, sürgés, forgás, tolongás egyszerre valami olyan szorongó érzéssel töltötték el a szívét. Ebben a nagy sokadalomban oly egyedül, oly elhagyatottnak érezte magát, úgy reászakadt a benyomások nagy sokasága, hogy egyszerre maga sem tudta, hogyan, miért, könnyel telt meg a két szeme.

— Ez a Népszinház ott, nézd, Emmácskám, — magyarázta éppen Márta, — majd oda is elviszünk később! És ez meg itt... Emma... ne sírj, édes Emma!...

De már ekkor a Márta ragyogó, vidám nefelejtsszeme is könnyes volt s Forgács Ákos úr, aki velük szemben ült, szükségesnek tartotta hamarosan cigarettára gyujtani s élénk magyarázatba kezdett, hogy a Nemzeti Színházban mennyivel jobb előadások vannak most, mint ezelőtt.

Semmiképp sem akarta, hogy elérzékenyedjenek, mert tudta, hogy a kis felesége, ha egyszer rágyujt a sírásra, egy óráig sem tudja abbahagyni.

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Néhány nap alatt Emma már egészen otthonosnak érezte magát.

Az intézeti élettel is hamar megbarátkozott. Néha ugyan kissé oly különös érzés fogta el, ha arra gondolt, hogy neki tulajdonképpen most már a maga asszonyának kellene lenni, épp úgy, mint Mártának s íme, most ismét iskolásleány lett belőle.

De komoly akarattal igyekezett az ilyen gondolatokat távoltartani magától s beletalálni magát ebbe az életbe, amelyet önként választott.

A tanulás nem esett nehezére, mert jó felfogása volt s könnyen tanult s csakhamar örömét is találta benne.

Kis szobája is nagyon kedves volt.

Nem olyan díszes, gazdagon berendezett, mint az otthoni, de Márta szerető figyelemmel igyekezett ellátni mindennel, ami csak barátságossá tehette.

Az ablakpárkány tele volt virággal, mind csupa nyíló, illatos virággal s mikor a fehér csipkefüggönyök között besütött a nap, olyan vidám, barátságos volt a kis szoba, mint egy tavaszi reggel.

Az ablak mellett kis íróasztal állott, azon az Emma iskolakönyvei és irkái.

Ott szokott tanulni esténkint. Ha felnézett, egyenesen a csillagos égbe láthatott. Mert harmadik emeleten laktak, szemben csak egy kis földszintes házacska volt s így esténkint nem kellett a függönyöket lebocsátani. Nem nézhetett be senki, csak a csillagok.

Azokkal pedig Emma igen jó barátságban állt...

Ha kissé kifáradt, föltekintett hozzájok s ők olyan biztatóan mosolyogtak le reája: — tanulj! ..tanulj, Emma. Ne búsulj, ne félj! Majd jó lesz minden. Mi látjuk, mi tudjuk...

— Hát édesanyám?... Hát Klárika? — kérdezte Emma a csillagoktól, mert tudta, hogy azok látják őket is.

— Látjuk, igen, látjuk... Ne félj, Emma, ne félj! Érettük sem, csöppet sem...

És Emma visszamosolygott a csillagokra, megköszönte biztatásukat és tanult szorgalmasan tovább.

Mártának volt rá gondja, hogy teljesen zavartalanul tanulhasson is.

Különben csöndes kis háztáj volt a Mártáéké.

Nem sok vendég járt hozzájuk s ők is keveset mentek. A színház volt legfőbb szórakozásuk, különösen az Opera, mert a zenét nagyon szerették, Márta is, a férje is.

Volt egy pár jó barátja is Forgácsnak, azok esténkint felkeresték s olyankor egy-egy csésze tea mellett jókedvűen elbeszélgettek vagy tarokkoztak.

Leggyakrabban azonban Domonyi János jött, rendesen az édesanyjával és három kis hugával. Az apróbbak otthon maradtak, a legnagyobbik fiú felügyelete alatt.

Ezek a vasárnap délutánok voltak Emma legkedvesebb szórakozásai.

Végtelenül megszerette az öreg Domonyinét, aki tulajdonképpen nem is volt olyan nagyon öreg, csak a haja volt fehér. Már harminc éves korában is ilyen fehér volt. A sok bánat és gond őszítette meg oly hamar . . .

A három kisleány is, Micike, Rózsa és Piroska, oly kedvesek és vidámak voltak, mintha csak a napsugarat vitték volna magukkal a házba.

Mindig egyformán voltak öltözve, egyszerűen, de csinosan s hosszú fonatban leeresztett szőke hajukkal, mosolygó, piros arcocskájukkal első pillanatra annyira hasonlóknak látszottak egymáshoz, hogy alig lehetett megkülönböztetni őket.

Csak később tudta meg Emma, hogy tulajdonképpen nem is testvérek. Csak Micike és Rózsa voltak a Domonyiné leányai; Piroska s a másik két apró gyerek, testvérének a gyermekei voltak.

Mikor testvére meghalt, a három szegény kis árvát Domonyiné magához vette.

— Mit csináljunk velük, édes fiam? — kérdezte legidősebb fiától, Jánostól, aki akkor már helyettes tanár volt.

— Felneveljük őket, édesanyám, — felelt János egyszerűen s aztán nekilátott, hogy még több pénzt keressen; hiszen most már három éhes szájacskával többnek kellett enni adni.

És a gyermekek csakhamar anyjuknak tartották Domonyinét és testvérbátyjuknak Jánost.

Mikor ezt megtudta Emma Mártától, még nagyobb tisztelettel és becsüléssel tekintett Domonyinéra és fiára.

— Ez egy igazi férfi, — gondolta magában és ő is úgy volt vele, mint Márta. Észre sem vette, hogy társaságban kissé félszeg és sohasem jutott eszébe arra gondolni, hogy bizonyára nem tudna eltáncolni még egy keringőt sem!

Volt Domonyi Jánosnak egy kedves szórakozása, amit Forgács Ákossal együtt nagy kedvteléssel űztek.

Bélyegeket gyüjtöttek.

Nem iskolásfiúk módjára, hanem miként mostanában mind jobban és jobban terjed, felnőtt, komoly férfiak között is, úgyszólván tudományos szempontból.

Szép gyüjteményük volt mind a kettőjüknek: a világ minden részéből a legrégibb és legritkább bélyegek, melyekről mindig nagy lelkesedéssel és előszeretettel beszélgettek.

Emma eleinte mosolygott magában s kissé gyerekesnek találta ezt az időtöltést és csodálkozott Mártán, hogy ő mennyire érdeklődik a férje bélyeggyüjteménye iránt, mily jártassággal beszél mindenféle bélyeg-különlegességről s mily buzgalommal segít az urának fölragasztani az egyes becses példányokat egy külön erre a célra készült nagy könyvbe.

Lassankint azonban Emma is azon vette észre magát, hogy nagy figyelemmel nézegeti azt a nagy könyvet.

Midőn pedig megtudta, hogy a rendes, mindennapi levélbélyeget is szívesen fogadja Domonyi János, mert becseréli más, ritkább példányokért, attól kezdve minden levélről, amelyet kapott, szépen levágta a bélyeget és eltette.

Igy azonban nagyon lassan szaporodott a gyüjteménye.

Szólt az iskolában az osztálytársainak.

— Lányok, ha levelet kaptok, a bélyeget ne dobjátok el: adjátok ide nekem, én gyüjtöm.

Három hét alatt száz bélyege volt már.

Milyen öröme telt benne, mikor a következő vasárnap délután átadta mind Domonyinak, ki örvendetes meglepetéssel köszönte meg.

— Ez részrehajlás! — nevetett Márta, — hiszen az én uram is gyüjti a bélyegeket és ime, neki nem adtál semmit!

Emma elpirult és zavarba jött. Erről teljesen megfeledkezett. Maga sem tudta, hogy történhetett, hogy a Domonyi bélyeggyüjteménye iránt jobban érdeklődött — pedig az Ákosé talán szebb volt . . .

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Ezalatt otthon Klárika és az édesanyja sokkal nehezebb, szomorúbb napokat éltek át, mint Emma.

Közeledett szeptember vége, Szent Mihály napja, vidéken a költözködés ideje s nekik addig mindent el kellett adniok, mert a kicsiny, kétszobás lakásba, amelyet kivettek, nem fért volna el a bútorok tizedrésze sem.

A Klárika erős lelke kellett hozzá, hogy minden egyes vevőnek újra meg újra megmutogasson minden darabot, alkudozzon velük, átvegye a pénzt, elvitesse, amit megvettek, újra helyre tegye, amit otthagytak.

Kanizsayné minden egyes bútordarabot megsiratott.

Hiszen valamennyi egy-egy részét képviselte boldog életének s oly hosszú időn át minden egyes darab a szívéhez nőtt, kedvessé és megszokottá vált.

Pár hét alatt majdnem egészen üres lett a ház s aztán elköltöztek a megtartott kevés holmival az új lakásba.

Szűk, sötét, szomorú volt ez az új lakás. És, amit csak akkor vettek észre, mikor már benn laktak — nedves is volt.

Északi oldalon feküdt, a nap nem sütött be. Bármiként igyekeztek berendezkedni, sehogy sem tudták otthonossá, barátságossá tenni. És a nedves, dohos levegő, mintha a mellükre feküdt volna, úgy fojtogatta őket.

A zongora, az egyetlen drága bútor, amelytől Klárika nem tudott megválni, a nedvességtől annyira lehangolódott, hogy nem lehetett rajta játszani.

— Nem, itt nem maradhatnak, — mondta Moldvay, midőn látta, milyen rossz lakásra találtak — azonnal el kellene költözködniök.

— Már ezt a telet itt kell kihúznunk, — mondta Kanizsayné, — Szent György-napig vettük ki, addig nem hagyhatjuk itt. Különben is, hiszen tudja, édes Moldvay, hogy az ilyen kis földszinti udvari lakások majdnem mind nedvesek. Emeletes házak csak a főtéren vannak, de ott igen drágák nekünk a lakások.

— Okvetlenül fogunk találni olcsót és jobbat, mint ez, — biztatta Moldvay.

— Hallgassa meg, kérem, mi az én tervem, — szólt Klárika Moldvayhoz. — Édesanyámmal már közöltem, ő tanácsolta, hogy közöljem előbb magával is.

— Bizony, ez a kisleány olyan dolgokon töri a fejét, hogy az ember nem is képzelné — szólt Kanizsayné. — Nekem már annyira telebeszélte a fejemet, hogy igazán nem tudom már megmondani: jó lesz-e vagy nem.

Moldvay várakozással nézett Klárikára.

A kislány arca égett, szeme ragyogott, de igyekezett csendesen és nyugodtan beszélni, Csak magában mosolygott egyet: — Jaj, ha ezt most Kornélia néni hallaná!

— Édesapám, mint maga is tudja, összeköt-

tetésben állott a Dorogi és Halas vasárukereskedéssel. Mikor felszámoltak egy bécsi cég vette át, mely itt fiókot nyitott. Úgy tudom, hogy szeretnék ismét eladni, mert nincs eléggé megbízható emberük, aki az üzletet itt kezelje. Én ezt az üzletet szeretném átvenni és saját magam folytatni.

Moldvay egy pillanatig hallgatott.

Szinte tisztelettel nézett arra a kislányra, akiben ennyi akaraterő, ennyi komolyság, ennyi erélyesség van.

— Kedves Klárika, — szólt aztán csendesen, — ez a terv nagyon szép, nagyon tiszteletreméltó, de magának, mint fiatal leánynak, oly merész, hogy szinte, mondhatom: megvalósíthatatlan. Egy üzlet vezetéséhez nagyon sok tapasztalat kell...

— Meg fogom szerezni, — felelt Klárika.

— De a maga kárán. És honnan venné a szükséges tőkét? Hitelre kellene fölépítenie az egészet s ez a legingatagabb alap a világon. Mindenfelé csak nehézségbe ütköznék, melyet képtelen volna legyőzni, a legnagyobb kitartással, a legjobb akaraterővel sem. És — be kell látnia — nincs meg a hozzávaló kereskedelmi képzettsége sem. Az emberek legnagyobb része csak a saját hasznára néz és magát, mint gyönge nőt, mindenki igyekezne megrövidíteni, rászedni és járatlanságából hasznot húzni. Higyje meg, nem volna egy nyugodt perce sem. De ezt még csak elbírná valahogy, azonban nem volna nyugalma az édesanyjának sem. Az ő aggodalmát, az ő töprengéseit, félelmét, álmatlan éjszakáit hogyan viselné el maga?...

Már nem ragyogott többé a Klárika szeme. Szomorúan, szinte szégyenkezve sütötte le.

Óh, milyen gyermekesnek, milyen balgának tűnt föl saját maga előtt e pillanatban!

Mint egy gyermek, aki valami nagyot akar s fogadkozik, hogy félkézzel kiszakít egy fát tövestül.

Egy egész fát... Hiszen még egy ágacskát sem tud letörni.

Moldvay csendes, magyarázó szavaira egyszerre tisztán, világosan átlátta, hogy milyen megvalósíthatatlan tervet szőtt.

Amíg csak anyjával beszélt róla, mindig mint valami könnyű dolgot képzelte s olyan lelkesen tudta festeni előtte tervét, hogy már-már anyja is lehetségesnek kezdte tartani.

De Moldvay szavára egyszerre összeomlott minden légvára. Most már, ha akárki más biztatta volna, lehetetlennek tartotta volna ő is, mert hiszen Moldvay Istvánnak igaza van mindig, mindenben.

— Nem leánynak való az ilyesmi, igaz, — gondolta ő is s szinte mosolygott, amint elképzelte magát, hogy Bécsbe, Brünnbe, Prágába utazik bevásárolni, a nagy gyárakkal, cégekkel érintkezésbe lépni, üzleti leveleket váltani, alkuszokkal, utazókkal tárgyalni...

Nem, nem, hiszen ez tisztára képtelenség, — egy tizenötéves leánytól!

Ennek a tervnek tehát vége volt. Klárika többet nem is gondolt reá.

De annál többet foglalkozott vele Moldvay.

Igazi lelki vádat érzett, amiért oly határozottsággal lebeszélte róla Klárikát.

Angliában, Amerikában hány fiatal nő van, aki mint kereskedő keresi meg kenyerét. Csak nálunk olyan szokatlan még ez. És Klárikában van annyi erő, annyi kitartás, annyi szilárdság,

hogy ha egyszer magára vállal valami kötelességet, annak meg is tud felelni.

Miért riasztotta tehát mégis vissza, ahelyett, hogy bátorította, rábeszélte, hozzásegítette volna?

Igen... miért félti úgy az élet viharától... miért szeretné megkímélni minden küzdelemtől, minden fáradságtól... miért szeretne inkább ő dolgozni helyette, egyedül csak ő... miért szeretné őt vésztől, vihartól megóvni, mint egy gyöngéd kis virágot behelyezni szobájába s mindig csak arra ügyelni, hogy csak a napsugár érje azt az édes, gyöngéd kis virágot?...

Miért?... Miért?...

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Klárikának ez a terve tehát dugába dőlt, de azért nem csüggedt el.

Nem akart semmi esetre sem tétlenül, összedugott kézzel ülni; gondolkozott azon, hogy hát mihez kezdjen.

A tanítónőképzőt nem végezhette, mert akkor neki is el kellett volna mennie a városból, édesanyját pedig semmiképp sem akarta elhagyni.

Hogy magánúton tanuljon, arra, érezte, hogy nem volna képes; túlhaladná az erejét.

Szívesen adott volna zongoraórákat, de véletlenül három kitünő zongoratanító is volt a kis városkában s így nem számíthatott tanítványokra.

Klárika nem sokáig habozott. Azt vette elő, amivel a legügyesebben tudott bánni — a varrótűjét.

Lakott az udvarukon egy öreg kisasszony, egy nagyon kedvelt és jó varrónő, akinél azelőtt Kanizsayné is varratta a ruháit.

Bement hozzá Klárika.

— Nénike, van-e szüksége egy varróleányra?

— Óh, aranyos, kedves kisasszonykám, — sopánkodott az öreg kisasszony, — mit akar, lelkecském? Varrni?... Azzal a kis patyolat kezével? Kihull abból a tű, oly picike! Csak az ilyen nagy tenyérbe való, mint az enyém! Hogy még én tanítsam meg varrni? Ó, Istenem, Istenem, mit meg nem ér az ember!...

Az öreg kisasszony így sápítozott, sopánkodott, hanem azért szívesen és örömmel tanította Klárikát. Hogyne, hiszen az neki is csak dicsőségére szolgált, hogy az előkelő Kanizsay Klára nála tanul varrni, nála van alkalmazva mint varróleány!

Fizetni ugyan, mint mondta, az első hónapokban nem fizet semmit, de később, ha majd Klárika elég gyakorlott lesz, fizetést is fog neki adni...

Ez ellen Moldvaynak sem lehetett semmi kifogása. Hiszen nőiesebb, csendesebb, otthonülőbb foglalkozás, mint a varrás, igazán nincs is. Nem is szólt ellene semmit. Sőt dícsérte Klárikát, amiért minden előítéletet félretéve, olyan bátran látott munkához.

De mikor esténként, ha odament hozzájuk, akkor is ott látta görnyedezni Klárikát a varrása mellett, akkor valami a szívébe nyilallott.

A varrógép egyhangú berregése úgy zúgott a fülébe, mint a tenger viharzása.

Óh, meggyűlölte utoljára azt a varrógépet...

És midőn megjött a tél és látta, hogy Klárika mint halványodik mindjobban napról-napra, hát akkor még jobban meggyűlölte a varrógépet és a haját szerette volna kitépni, amiért nem áll módjában, hatalmában — és jogában segíteni.

Szerette Klárikát; most már tisztában volt ezzel és nem is tagadta ezt többé maga előtt.

De Klárika még gyermek volt, serdülő kisleány. Legalább két évig kellett még várnia reá, amíg feleségül veheti. Addig pedig nem szólhat neki semmit, nem szabad felzavarnia fejlődő lelkivilágát, szívének tiszta tó tükréhez hasonló csöndességét.

És még neki is szüksége volt arra a két évre, hogy vagyonilag jobban megerősödjék. Hiszen még csak kezdő ügyvéd volt és szegény ember; csak az volt az övé, amit becsületes munkájával megkeresett. És nem akart megfeledkezni arról sem, hogy nemcsak feleségét kell majd eltartania, hanem az édesanyjáról s a felesége édesanyjáról is kell gondoskodnia.

Törte hát a fejét, hogyan változtathatna, könnyíthetne valamiképen a Klárikáék helyzetén.

Végre kigondolt valamit.

— Kedves Klárika, — szólt egy vasárnap délután, midőn elment hozzájuk, — tudja-e, hogy maga nagyon sápadt és nagyon megfogyott?

Klárika mosolyogva nézett reá.

Moldvaynak majd a szíve facsarodott össze.

Óh, valóban, ez a szép piros arcocska hogy megnyúlt, megkeskenyedett és milyen halaványlett, szinte átlátszóan fehér.

— Pedig olyan jól érzem magam, — szólt vidáman Klárika. — Higyje meg, soha ilyen elégedett nem voltam, mint most. Képzelje csak, a Málcsi nénike azt mondta: olyan jól varrok már, hogy ha így haladok, a jövő hónaptól kezdve már fizetést is fog adni!

— Nem jól kezdtem, — gondolta magában Moldvay. — Más úton kell próbálkoznom.

— Nézze, édes Klárika, — szólt közelebb

húzódva hozzá, — én azt elhiszem, hogy teljesen jól érzi magát, hiszen fiatal és erős, elbírna még ennél sokkal nehezebb életet és sokkal több nélkülözést is. De nézze édesanyját... Attól tartok, hogy őt nagyon megviselte ez a szomorú esztendő...

Klárika ijedten nézett az édesanyjára.

Kanizsayné ott ült most is rendes helyén, a kályha előtt, egy nagy kendőbe burkolva. Kötése az ölében hevert, nem kötött, kezére hajtott fejjel, szomorú gondolatokba merülve görnyedt össze a karszékben. Nem is figyelt a fiatalok beszélgetésére. Gondolatai bizonyára a multban kalandoztak és a szomorú jövőben.

Talán arra gondolt, hogy ha Isten úgy rendeli s nemsokára neki is el kell távoznia, követni szeretett férjét, mi lesz akkor két árva, szegény leányával...

Néha-néha összerázkódott, végigsimította kezével halvány homlokát s összébb húzta nyakán a kendőt.

A hideg, nedves lakást sohasem lehetett jól befűteni s Kanizsayné, aki nagyon szerette a meleget, erősen szenvedett a sok hidegtől.

De sohasem panaszkodott és mivel a fával takarékosan kellett bánni, csöndesen, szó nélkül tűrte a hideget. Csak érezte, hogy ereje napról-napra fogy s tudta biztosan, ha most valami betegség érné, nem volna ereje azt kiállani.

Klárika, a fiatalság gondtalanságával, nem is vette észre eddig, hogy anyja mennyire meg van törve.

Most egyszerre megnyilt a szeme és rémülve látta, mily gyönge, beteges, megtört öreg asszony lett az ő anyjából.

— Anyuskám, édes lelkem, jó anyuskám,

— kiáltotta odaborulva eléje. — Beteg vagy, úgy-e?... Szenvedsz, úgy-e?... És én rossz leány, nem vettem észre semmit... Óh, bocsáss meg nekem... bocsáss meg nekem...

Kanizsayné gyöngéden simogatta meg Klárika haját.

— Mi jut eszedbe, kislányom? Nincs nékem semmi bajom. Egészen jól érzem magam.

— Nem, nagyságos asszonyom, — szólt közbe Moldvay. — Ez az élet nem önöknek való. Sem önnek, sem Klárikának. Nem gondolkoztak-e azon, amit egyízben én javasoltam? Jó volna falura költözködniök. Ott kevés pénzzel olcsóbban és jobban lehet megélni s az a jó levegő, a falu áldott, békés csöndje, azok az egyszerű, jó emberek s a szabad természet közvetlen közelsége, meggyógyítaná, megerősítené mind a kettőjüket.

Klárika ragyogó arccal nézett Moldvayra.

Úgy érezte, mintha kimondaná, szavakba foglalná azt, ami az ő lelke mélyén mint egy homályos vágy szunnyadt.

... Akácfával körülszegett nagy udvar közepén fehérre meszelt kis ház, mögötte virágos kert, veteményessel, málna- és ribizkebokrokkal... A kicsiny ház piros cserépfödele fölött összeboruló hársfák... a langyos nyári szellő berázza a nyitott ablakon a nyíló, illatos hársfavirágot... Az udvaron galambdúc, hófehér búbos galambokkal s a ház felé vezető széles országúton magas, karcsú jegenyefák állanak őrt kétfelől sorban, mint a katonák...

Kanizsayné is derülten nézett föl.

— Igaz, kedves barátom, egyszer említette ezt a tervet, de akkor annyi minden egyéb foglalt el, hogy nem is beszéltünk róla többet s az-

tán meg el is feledtük. Mit szólsz hozzá, Klárika? Szívesen laknál falun?

— Óh, nagyon, nagyon szívesen, — felelte Klárika örömmel.

— Majd körülnézünk valahol a közelben egy alkalmas hely után, — szólt Moldvay. — Lehetőleg közel a városhoz, hogy mégse legyenek annyira elzárva a világtól. Aztán ott nyílna ám alkalma Klárikának tevékenységét értékesíteni. Jó Isten, micsoda tűzről pattant kis falusi gazdasszony lenne belőle!

Megbeszélték aztán a részleteket is.

Moldvay biztosította őket, hogy az a pénz, amellyel rendelkeznek, faluhelyen szép tőkét képvisel, amelyből nemcsak jól be lehet mindennel rendezkedni, hanem pusztán a kamataiból is kényelmesen meg lehet élni.

Hogy mezőgazdaságot folytassanak, azt nem ajánlta, ahhoz férfi kell. Hanem gyümölcsöst tartsanak, veteményes kertet, majorságot és teheneket; a tejgazdaságot Klárika hamar meg fogja tanulni s ha közel laknak a városhoz, mindent pompásan lehet értékesíteni.

Klárika boldogan, ragyogó arccal figyelt Moldvay minden okos, praktikus tanácsára.

Egy egész új világ nyílt meg előtte, új reményekkel, új boldogsággal s este, amint párnájára hajtotta fejét, még álmában is hallotta a pacsirtát zengeni ringó búzatábla fölött s látta az öreg hársfák összeboruló ágai alatt a piros cserépfödeles, fehérfalú kis házat...

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Nem telt bele egy hónap s már Moldvay ki is szemelte a legalkalmasabb helyet.

Abafalván, egy órányira a várostól, éppen eladó volt a jegyző háza és kis telke.

Olyan volt éppen minden, amilyennek Klárika képzeletében előre látta. Még a galambdúc sem hiányzott. A hársfák is ott voltak a ház előtt.

Jól berendezett kis mintagazdaság volt a háznál. Szép, nagy gyümölcsös, veteményes kert s két fejőstehén az istállóban.

A jegyző csak azért adott el mindent, mert egy nagybátyjától nagy vagyont örökölt s egész családjával fel akart költözni Budapestre.

Éppen ezért nem is tartott drágán semmit. Nem akart nyerészkedni, sőt örült, hogy egyáltalán vevőt kap a kis fekvőségére.

Egy szép, verőfényes téli napon Klárika és édesanyja is kikocsiztak Abafalvára, hogy a vásár megkötése előtt megtekintsenek előbb mindent.

El voltak ragadtatva.

A jegyzőné magyaros vendégszeretettel fogadta őket s a jegyző apróra megmutogatott mindent.

Ház, udvar, kert, minden jó karban volt

tartva, külön kis udvar a majorság részére s szépen berendezett, nagy pince a tejgazdaság számára.

— Hat tehénnek a tejét is értékesíteni lehetne itt, — mondta a jegyzőné, — de akinek öt gyereke van, mint nekem, annak bizony nem igen jut ideje, hogy egész lélekkel a gazdaságra adja magát. Hanem ha Klárika kisasszony kezébe veszi a dolgot, hiszem, éppen olyan nagyban fogja vinni, mint én első évben, mikor férjhez mentem és itt berendezkedtünk.

Klárika legjobban szeretett volna azonnal ott maradni. De a jegyzőék csak április végén szándékoztak elköltözni s a szerződést is úgy kötötték meg, hogy csak akkor lesz átvehető minden.

Óh, milyen boldog volt Klárika s milyen boldog volt vele együtt az édesanyja!

Nap-nap után szőtték-fonták terveiket s mindig több és több örömet találtak abban a gondolatban, hogy tavasszal falura fognak költözni.

Nem érezték ridegnek, barátságtalannak szűk, sötét, nedves lakásukat; Kanizsaynét nem gyötörte többé annyira a hideg s nem érezte magát többé oly megtörtnek, oly gyöngének, oly elkeseredettnek.

Hiszen volt már otthonuk, barátságos, vidám otthonuk, ahol új életet fognak kezdeni s ahol erre a keserves télre csak mint egy rossz álomra fognak visszaemlékezni.

Klárika buzgón kezdte tanulmányozni a gazdasági könyveket.

Moldvay hozott neki mindenféle kertészeti és pomológiai szakkönyvet. Persze nevetve jegyezte meg, hogy olvasás után még ugyan

senkiből sem lett jó gazda, éppen úgy, mintha a szakácskönyvet valaki betanulja, hát azért még nem tud főzni. Gyakorlat útján lehet csak megtanulni mindent. De azért jó az elmélettel is egy kissé tisztában lenni.

És Klárika nagyobb élvezettel olvasta a szakszerű tejkezelésről való munkákat, meg a különféle virágmagvak árjegyzékét, mint a legérdekfeszítőbb regényt.

Tevékeny, cselekvésre vágyó lelke előtt új tér nyílt meg. Olyan tér, amelyről érezte, hogy leginkább megfelel egyéniségének.

Azért nem hagyott fel egészen a varrással sem.

— Falusi gazdasszonynak mindenhez kell érteni, — mondta nevetve, — majd a téli estéken jó hasznát veszem a varrási tudományomnak. Milyen jó lesz majd, ha nem kell minden kötényért, minden blúzért a városba szaladnom, hogy megvarrassam!

De Málcsi néni legnagyobb szomorúságára kijelentette, hogy csak márciusig dolgozhatik neki, akkor már megkezdik az átköltözést.

Málcsi néni igen-igen fájlalta a dolgot.

Hogyne, hiszen már is három-négy családdal többen varrattak nála, mióta híre ment, hogy az előkelő s hajdan oly gazdag Kanizsay Klára is nála dolgozik!

Bizony még olyanok is akadtak, akik csak azért rendeltek meg ott egy ruhát, mert azt hitték, hogy majd Klárika fogja azt nekik hazaszállítani.

De azt az örömet, hogy lenézzék vagy zavarba hozzák a bátor kisleányt, aki oly büszkén szembe mert szállni minden kisvárosi előítélettel, — nem érhették meg.

Klárika nem vitt haza ruhát sehova. Nem is volt benn Málcsi néninél, mikor az asszonyságok ruhát rendelni jöttek.

Otthon varrt a lakásukon, édesanyja mellett, szívét nem érintette semmiféle fulánk s megőrizte gyermeki tiszta hitét az emberek jóságában.

Oly vidám volt, oly jókedvű, megint egészen a régi Klárika, nem az a halvány, beesett arcú leányka, aki egész ősszel ott görnyedt a berregő varrógép mellett, melyet Moldvay utoljára már annyira meggyűlölt.

Moldvay meg lehetett elégedve magával, hogy ezt a változást előidézte s terve ilyen jól sikerült.

Pedig ha őszintén magába szállott, érezte, hogy még sincs megelégedve.

De hát miért nem?

Hiszen úgy történt minden, ahogy tervezte, ahogy akarta.

Falura költözködik Klárika, ahol ha sokat kell is dolgoznia, fáradnia, de egészséges, testedző munkát végez s ahol meg van kímélve minden nélkülözéstől, minden megalázástól, melynek előbb-utóbb csak ki volna téve, ha mint varrónő akarná fönntartani magát és édesanyját.

A falu áldott, békés csöndjében távol marad minden disszonancia s ahol közel van az Isten, mint ott a szabad természetben, ott az emberek is mind csak jók lehetnek.

Miért bántja hát a szívét mégis úgy valami?

Moldvay lehajtotta a fejét.

Tudta jól, hogy mi bántja.

Klárika elmegy.

Nem látja őt többé mindennap... Ha az este beáll, nem siethet többé dobogó szívvel a kis

lakás felé, hogy legalább egy pillanatra beszóljon hozzájuk, megnézni, hogy mit csinálnak, hogy vannak...

Ezentúl csak egy-két hétben egyszer láthatja, ha kikocsizik hozzájuk.

Talán még annyiszor sem...

És míg az ő szíve oly nehéz lesz s oly fájón fogja nélkülözni őt, azalatt Klárikának talán eszébe sem fog jutni.

Nyugodt, szunnyadó gyermeklelkét nem fogja megzavarni sem a válás gondolata, sem az utána való vágyakozás.

Gyümölcsfái, virágai és galambjai között Klárika talán el is fogja egészen feledni őt...

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Telt az idő, repült egyik hét a másik után. Közeledett karácsony.

Sem Klárika, sem édesanyja nem akarták mutatni egymás előtt, hogy mily szomorú időszak az reájuk nézve.

Ez volt az első karácsony, melyet egyedül töltöttek el.

Szétszakadt a kis család... Az édesapa künn a temetőben, Emma távol tőlük, egyedül, idegenek között.

Most fájt ez a legjobban, a karácsony szent ünnepén, mely még a távollevő rokonokat is össze szokta hozni.

Szó sem lehetett arról, hogy Emma hazajöjjön.

Sokba kerül az utazás s egy heti vakációért nem érdemes azt a hosszú utat megtenni.

Emma maga írta, hogy le fog mondani a hazautazásról s anyja sem biztatta reá. Nem akarta szívét még nehezebbé tenni.

Azelőtt Klárika el sem tudott képzelni karácsonyestét ragyogó, fényes karácsonyfa és gazdag ajándékok nélkül. A jó édesapa, amiről csak sejtette, hogy leányainak örömet fog szerezni,

mindent megvásárolt nekik s a nagy, fehér abrosszal leterített asztalon néha nem is fért el a sok szebbnél-szebb karácsonyi ajándék.

Hova lett az az idő...

És hova lett az édes, jó apa, aki úgy szerette őket...

Karácsony délutánján Klárika és édesanyja felöltöztek és elmentek hazulról.

Klárika egyszerű kis koszorút vitt karján. Kalapjukon a hosszú fekete fátyol meglebbent a szélben, amint a havas, fehér utcán végighaladtak.

A temetőbe mentek...

Koszorút vittek ki az édesapa sírjára, aki az első karácsonyt töltötte ott künn a havas, hideg föld alatt...

És amint egymást átkarolva, csöndesen zokogtak ott a sír mellett, Klárika és édesanyja úgy érezték, mintha most még szorosabban volnának egymáshoz fűzve, mint azelőtt s ha most Emma is itt lehetne velük, még a könny sem volna oly égető, mely a szemükből alápereg.

Már alkonyodni kezdett.

— Menjünk haza, édesanyám, — szólt Klárika, aki félt, hogy anyja meg talál hűlni.

Egy utolsó, hosszú pillantással búcsút vettek a drága sírtól s hazafelé indultak.

Az utcákon sok ember járt-kelt. Nagy csomagokkal megrakodva siettek ki a boltokból, mindenkinek volt valakije, akinek örömöt akart szerezni. Néhol az ablakon át meg lehetett látni a ragyogó, fényesen kivilágított karácsonyfát s a boldog, nevetőarcú gyermekeket, kik körültáncolták a karácsonyfát s a sok ajándékot, melyet az angyal hozott.

Önkénytelenül is meglassította lépteit Klá-

rika. A szíve összeszorult; az ő barátságtalan, sötét szobájukra gondolt, amely várja őket.

Nem akartak karácsonyfát fölállítani. A vidám öröm e jelképe nem illett volna az ő gyászukhoz. De mily szomorú lesz most belépni a sötét lakásba...

Egy kis kézimunkát készített volt Klárika titokban anyjának s azon gondolkozott most, miként adja majd át.

— Klárika, égve hagytad a lámpát a szobában? — kérdezte egyszerre az anyja, amint beléptek a udvarra.

— Dehogy, hiszen meg se gyujtottuk még, mikor elmentünk, — felelt Klárika megütődve.

Már a kapuból lehetett látni, hogy a szobában ég a lámpa. A függöny ugyan le volt eresztve, de szokatlan fényesség sugárzott ki.

— Mi lehet az? — töprengett Klárika előresietve.

A lakást bezárták volt, midőn elmentek, a kulcs náluk volt, senki idegen oda be nem mehetett. A bejárónő, aki náluk takarított, az udvaron lakott; lehet, talán ő ment be tüzet rakni.

— Bizonyára a bejárónő ment ma hamarább be, — nyugtatta meg Klárika anyját, amint a kilincsre téve kezét, kinyitotta az ajtót.

A meglepetéstől hangosan fölkiáltva állottak meg mind a ketten a küszöbön. És ott a fényből, a ragyogásból ki sietett eléjük, kitárt karral, boldogságtól mosolygó arccal?...

— Emma, Emma! — kiáltotta egyszerre Klárika és édesanyja s a következő percben sírva, nevetve ölelték át egymást mind a hárman....

Valaki csöndesen átsurrant a szobán s halkan, észrevétlenül betette az ajtót, melyet nyitva

felejtettek, megigazította a tüzet is, hogy jobban lobogjon a kis kályhában s aztán a háttérben megvonulva egész lelkéből gyönyörködött abban a három boldogságtól ragyogó arcban.

— De hát hogy történhetett ez a meglepetés? — kérdezte Klárika, amint egy kissé magához tért s könnyeit letörülve ismét nyakába ugrott Emmának.

— Hogy történhetett? — szólt Emma. — Bizony ezt csakis a mi kedves, jó barátunknak köszönhetjük! De hát hol van?

Körülnézett a szobában s aztán Moldvayhoz sietve, elővonta őt a háttérből.

— Ezelőtt két héttel levelet kaptam tőle, melyben megírta, hogy ti mennyire búsultok, hogy nem jöhetek haza s csak azért nem írjátok meg, hogy engem is ne szomorítsatok el. Arra kért, hacsak tehetem, jöjjek mégis haza erre a pár napra is. Nekem se kellett sok biztatás. Megbeszéltük aztán Moldvayval levélben, hogy titeket meg fogunk lepni. Délután négy órakor érkeztem meg a vonattal. Moldvay várt künn, egyenesen ide hozott. De ti nem voltatok itthon. Annál jobb. Elkértük a bejárónőtől a nála lévő szobakulcsot, kinyitottuk az ajtót, mindent elrendeztünk — és most itt vagyok!...

— Hát ez a meglepetés bizony teljesen sikerült is, — szólt az édesanya, melegen megszorítva Moldvay kezét. — Nem hiszem, hogy a világon volna még valakinek olyan jó barátja, mint ön nekünk!

Moldvay megcsókolta a Kanizsayné kezét.

— Boldog vagyok, hogy ilyen boldogoknak látom önöket!

— Hát még ez a szép karácsonyfa! — kiáltott fel Klárika, odafutva a fához. — Ugye, ez

is a maga műve? Ne is tagadja ... És nini, csupa csokoládécukorka rajta, amit én legjobban szeretek! Jaj, milyen jó az az angyal, amelyik ezt a fácskát hozta nekünk az égből!

Vidáman mosolygott Moldvayra és felé nyujtotta kezét.

— A jó gyermekeknek mindig hoz az angyal valamit! — fűzte tovább a tréfát Moldvay s gyönyörködve nézte a Klárika örömtől kipirult arcát.

Nem adta volna oda egy egész vagyonért, hogy ennek a kis családnak szomorúan indult karácsonyestéjét ilyen vidámmá és boldoggá változtathatta.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TIZENHATODIK FEJEZET.

Kimondhatatlanul boldog napokat éltek most át Kanizsayék.

Csak aki távol van övéitől, tudja mit tesz az, ha végre ismét együtt lehet velök.

Emma csak néhány hónap óta ment ugyan el, de akik úgy szeretik egymást, azoknak minden perc rosszul esik, melyet egymástól távol kell eltölteniök.

Mennyi mondanivalójuk volt! E néhány hónap alatt mennyi minden történt!

Másnak csak csekélység, de nekik minden fontos.

Klárikának részletesen el kellett beszélnie a kis falusi birtok megvételét. Klárikának sem kellett sok nógatás. Erről a tárgyról szívesen beszélt akár egy hétig is egyfolytában.

Olyan részletesen elmagyarázott Emmának mindent, le is rajzolta neki a házat, a gyümölcsöst, az egész telket, még a teheneket is belerajzolta az istállóba, hogy Emma nevetve ismerte be, hogy még a sötétben is eltalálna oda, úgy ismer már mindent.

De még ezzel sem érte be Klárika.

Délután, mikor együtt üldögéltek a kis szo-

bában, szakszerű felolvasásokat tartott Emmának és édesanyjának az ő kedves gazdasági és kertészeti könyveiből.

Lelkesülten szavalta el, miként kell a hernyókat és kártékony férgeket kiirtani a gyümölcsfákról s milyen takarmányt kell adni a teheneknek, hogy minél több és jobb tejet adjanak.

Emma és édesanyja mosolyogva hallgatták.

Emma édesanyja vállára hajtotta fejét, olyan jó volt ott. Néha nevetve tett egy-egy megjegyzést.

Klárika azonban nem zavartatta magát. Lelkesülten szónokolt tovább.

Egyszer azonban gyanusnak találta, hogy milyen régen nem szóltak közbe sem Emma, sem édesanyja.

Föltekintett.

Ott ültek még mind a ketten a díványon, Emma feje anyja vállára hajtva. Csöndesen szundikáltak.

Klárika halkan elnevette magát.

A hatás, melyet felolvasásával elért, oly váratlanul nagy volt, hogy azonnal letette a könyvet.

Nesztelenül fölkelt s az uzsonnát készítette.

Most megnyilt a külső szoba ajtaja s Moldvay lépett be. Klárika lábujjhegyen futott eléje.

— Pszt, csendesen, — súgta nevetve — anyuska és Emma elaludtak az én felolvasásom alatt.

— Már felébredtünk, — kiáltott ki vígan Emma. — Pedig kár, mert azalatt álmodtam is valamit. Még pedig tudja mit? Azt álmodtam, hogy maga egy egész csomó bélyeget hozott nekem!

— Minek az?

— Elhasznált levélbélyeget. Én gyüjtöm. Ugye, sok levelet kap?

— Hogyne. Mindennap.

— Ugyan, kérem, tegye meg nekem azt a szívességet és vágja le a borítékról a bélyeget.

— Nagyon szívesen. Sőt többi ügyvédkollégámat is megkérem. De tulajdonképen minek gyüjti az elhasznált levélbélyegeket, Emma kisasszony?

— Én... én... egy jó ismerősömnek gyüjtöm, — felelt Emma kissé elpirulva, — meg Forgács Ákosnak, — tette aztán hamar hozzá.

— Érdekes dolog, hogy mennyien gyüjtik a levélbélyegeket, de tulajdonképen senki sincs tisztában vele, hogy minek? — szólt nevetve Moldvay. — Mindenki a más számára gyüjti és adja tovább. Egyik azt állítja, hogy kínai gyermekeket váltanak meg vele a misszionáriusok, a másik úgy tudja, hogy a spanyol kormány veszi meg, spanyolfalak díszítésére, a harmadik azt hallotta, hogy az afrikai gyarmatokban értékesítik...

— Oh, dehogy, — kelt hevesen Emma a bélyeggyüjtők védelmére. — Az ilyesmit csak azok mesélik, akik nem foglalkoznak komolyan vele, A bélyeggyüjtés egész tudomány és nagyon sok, igazán komoly férfi is foglalkozik vele. Van külön egyesületük és számos szaklapjuk és hány bélyegkereskedő van, aki drága pénzért árusítja a ritka példányokat.

— No én, az igazat megvallva, még nem ismertem más szenvedélyes bélyeggyüjtőt, mint az iskolásgyermekeket.

— De én ismerek. Ott van mindjárt Forgács Ákos meg Domonyi János tanár, ezek csak elég komoly emberek?

— Ismeri Domonyi Jánost? — kérdezte hirtelen érdeklődéssel fordulva feléje Moldvay.

— Ismerem. Forgácsnak nagyon jó barátja. Gyakran jön hozzá. Majdnem minden vasárnap.

— Ez érdekes, — mormolta Moldvay félhalkan.

— De hát miért? — kérdezte Emma.

— Semmi, semmi, — felelt Moldvay kitérőleg. — Azaz, hogy hiszen elmondhatom, csak azért akartam elkerülni, mert Domonyi János a Makay Dénes unokaöccse volt.

— Oh, — sóhajtott fel halkan Kanizsayné s lehajtotta a fejét.

Ezt a nevet hallva, mindig úgy érezte magát, mintha kést forgatnának meg a szívében.

Ennek a névnek a viselője okozta férje halálát, ennek a névnek viselője döntötte őket a szegénységbe, a nélkülözésbe . . .

Hiába ismételte magában százszor, ezerszer, hogy Makay immár megbünhödött mindenért s hogy Isten is azt rendeli: bocsássunk meg az ellenünk vétkezőknek . . .

Szíve mélyén ott maradt mégis mindig a keserűség annak az emléke ellen, aki szerencsétlenségünk okozója volt és bár sohasem látta Domonyit, soha sem hallott róla semmit, önkénytelenül is ellenszenv támadt lelkében iránta, mert rokona volt annak az embernek, aki tönkretette őket.

— Hát aztán? — kérdezte tovább Emma, kissé szorongva.

— Nincs tovább. Egyebet nem tudok róla semmit. Ezt is csak véletlenül tudtam meg, mikor hivatalosan nyomoztuk a rokonságot, hogy ki felelhetne az okozott károkért. De Domonyi teljesen vagyontalan, sőt még az édesanyja va-

gyonát, aki Makay Dénes testvére volt, szintén elspekulálta Makay.

— Beszéljünk, kérem, egyébről, — szólt közbe Klárika, aki észrevette a kellemetlen benyomást, mely anyja és Emma arcán visszatükröződött.

De hogy Emma miért lett egyszerre olyan levert, azt nem is sejtette.

Nem sejtette maga Emma sem.

Csak érezte, hogy valami nincsen jól, hogy valami nagyon bántja, de nem tudta, hogy mi lehet az.

És mikor néhány nap mulva Moldvay egy egész csomó bélyeget vitt neki, fáradt mosollyal köszönte meg.

Már nem okozott neki örömet.

— Köszönöm, nincs már szükségem reá, — szerette volna mondani, de nem merte, hogy meg ne kérdezzék miért?

— Majd odaadom Forgács Ákosnak, — gondolta s minden érdeklődés nélkül rakta félre a bélyegeket.

Anyjára nézett. Ki nem merte volna mondani többé az egész idő alatt, míg otthon volt, a Domonyi János nevét.

Pedig nagyon sokszor gondolt reá.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

A karácsonyi ünnepek után Emmának vissza kellett utaznia Budapestre.

Sokkal nehezebb szívvel ment most el, mint első ízben.

Nemcsak a válás fájt övéitől, hanem valami oly különös kedvetlenséget érzett, amelynek nem tudta okát adni.

— Majd elmulik, ha ismét el leszek foglalva a tanulással, — gondolta magában.

De nem mult el.

Könyvei és irkái között is épp oly levert maradt s az intézetben egészen visszahúzódott osztálytársai közül.

Az igaz, hogy ezek a vidám, gondtalan kis leányok nem igen voltak hozzáillők.

Majdnem valamennyi fiatalabb volt nála, tizennégy-tizenöt éves; alig volt egy-kettő vele egykorú.

Otthon is úgy vonult be mindig a szobájába, mint egy kis csiga-biga a házába.

Márta azt hitte, hogy a válás miatt olyan levert s azért nem is faggatta.

De az első vasárnap délután, mikor Domonyiék szokás szerint ismét eljöttek, Emma

nem sietett eléjök, mint máskor szokott, hanem benn maradt szobájában.

— Hol van Emma néni? — türelmetlenkedtek a kisleányok, midőn egyik negyedóra a mások után telt és Emma nem került elő.

Domonyi János is, az asztal mellől, ahol Forgács Ákossal beszélgetett, türelmetlen, várakozó pillantásokat vetett az ajtó felé s minden legkisebb neszre visszafordult.

— Én nem tudom, miért nem jön ki? — felelt Márta, — bizonyosan nem hallotta, hogy itt vannak. Keressék föl szobájában, leánykák!

— Talán csak nincs rosszul, Emma kisasszony? — kérdezte aggódó szívvel Domonyi.

— Dehogy. Ezelőtt alig egy órával beszéltem vele. Semmi baja nincs, — felelt Márta, magában pajkosan mosolyogva a Domonyi el nem leplezhető nyugtalanságán.

Domonyi a Márta szavaira megnyugodott, a három leányka pedig vígan szaladt be az Emma szobájába.

Ott ült Emma íróasztala mellett, előtte a könyvei és tanulni próbált.

De sehogy sem ment a tanulás.

Nagyon jól hallotta, mikor Domonyiék megjöttek s Domonyi János mély, érces hangját nagyon jól megismerte.

Szinte önkéntelenül ugrott föl, hogy eléje siessen, de aztán csendesen visszaült ismét helyére.

Jobb lesz így, — gondolta magában s megint elővette tanulókönyvét.

— Milyen ostoba vagy, — súgták a virágok az ablakpárkányon, — hát tehet ő arról?

— Nem tehet róla, — felelt magában Emma, — de édesanyámnak nagyon-nagyon

rosszul esnék, ha megtudná, hogy nekem legjobb barátaim annak az embernek a rokonai, aki miatt meghalt édesapánk . . .

És ismét eszébe jutott édesanyja szomorú arca, mikor a Domonyi nevét emlegették.

— Jobb lesz így, — gondolta magában s lehajtotta a fejét.

Ebben a percben rontottak be a kislányok a szobájába s egyenesen a nyakába ugrottak mind a hárman.

— Aranyos, drága Emma néni, — csókolgatták össze-vissza — tessék kijönni a másik szobába. Mind itt vagyunk ám!

Emma pillanatig habozott.

Most mit tegyen? Csak nem sértheti meg Domonyiékat? A valódi okot úgy sem mondhatná meg nekik soha.

És a leánykák oly kedvesek, oly vidámak voltak, átölelték Emmát s úgy vitték megukkal diadallal.

— Itt van, itt van! — kiáltották egyremásra s körülugrálták és táncolták őt, míg csak anyjuk el nem csitította őket.

Emma kissé sápadt volt.

— Bocsánatot kérek, hogy nem jöttem ki hamarább — szólt kezet nyújtva Domonyinak és fehérhajú anyjának. — De nagyon sok tanulnivalóm van. Az ünnepek alatt nem tanultam semmit és most azt helyre kell pótolnom.

Ezt nagyon természetesnek találta mindenki; el is hitték és éppen ezért semmi föltűnést nem okozott, mikor negyedóra múlva Emma elbúcsúzott a vendégektől s ismét visszament szobájába.

Következő vasárnap is éppen így történt. Még akkor sem tünt föl senkinek.

Egy ízben azonban Domonyi János családja nélkül látogatta meg őket. Ekkor Emma ki sem jött a szobájából.

Domonyi nagyon leverten távozott. Nem akarta mutatni, de végtelenül rosszul esett neki, hogy Emma, ki eddig mindig oly kedves, oly szíves volt hozzá s annyira érdeklődött a bélyeggyüjteménye iránt, most még csak nem is üdvözölte őt.

— Pedig milyen két ritkafajtájú bélyeget is akartam neki mutatni — mormolta magában hazamenet közben. — Bizonyára örült volna neki. És... és...

Keze a zsebébe tévedt. Fehér selyempapirosba gondosan becsomagolva egy szál tearózsát rejtegetett ott.

Nem tudta hogyan, nem tudta miképpen, de azt a szál rózsát szerette volna Emmának átadni. Járatlan, félénk modorával elképzelni sem tudta előre, hogy miként adja majd oda, mert félt hogy megbántja vele Emmát.

A véletlenre bízta tehát magát és zsebébe rejtette a rózsát.

Emma pedig elő sem jött. Nem is köszönt neki. A rózsa ott hervadt el a kabátja zsebében...

Márta is észrevette nemsokára, hogy itt valami baj van. Csak azt nem tudta elképzelni, hogy mi.

Elhatározta, hogy őszintén fog Emmával beszélni s megkérdezi tőle: miért haragszik Domonyiékra, vagy mi kifogása van ellenük, hogy egy idő óta annyira visszahúzódott tőlük.

— Semmi, semmi — felelte Emma a Márta faggatására. — Te csak képzelődöl. De tudod hogy mennyire el vagyok foglalva. Nagyon sok a tanulnivalóm.

— De hiszen eddig sem volt kevesebb? És eddig mégis csak ráértél Domonyival beszélgetni, sőt — már én bizony csak kimondom — azt is észrevettem, hogy Domonyi komolyan érdeklődik irántad s hogy...

— Soha, soha! — szakította félbe hirtelen, lángpirosra gyúlt arccal Emma. — Óh, ha tudnád, miket beszélsz!...

És keserves zokogásba törve ki, leborult a pamlagra. Márta komolyan megijedt.

Átölelte Emmát és úgy kérlelte:

— De Emmácska, édes kislányom, térj magadhoz! Hiszen csak tréfáltam! Mi bajod van? Miért sírsz? Mondj el nekem mindent!...

Addig kérlelte, addig beszélt neki, míg Emma elmondta. Fölfedezte a végzetes rokonságot Domonyiék és Makay Dénes között, akinek az emléke mindig mint egy sötét árny borul az életükre.

— Kérlek, ne szólj erről Domonyiéknak semmit. Rosszul esnék nekik és ők végre is nem tehetnek róla. Majd igyekezni fogok leküzdeni magamban ezt a rossz érzést és ismét olyan leszek velük szemben, mint régen voltam. Ők nem is fognak észrevenni semmit. Hanem arról, amit az előbb említettél — tudod... Domonyi Jánosról... arról soha többet, kérlek... még célzást se tégy reá... Mert az lehetetlen...

Márta elkomolyodott.

Nem, lehetetlennek éppen nem találta azért azt a dolgot, de mindenesetre most nem volna helyénvaló többet beszélni róla.

Várni kell egy ideig, talán egy-két évig, amíg az idő elfeledteti, megenyhíti azokat a szörnyű emlékeket, melyek a Makay nevéhez fűződnek.

Akkor nemcsak Emma, hanem az édesanyja is át fogja látni, hogy amit az egyik vétett, azt nem szabad átvinni a másikra, az ártatlanra, aki nem oka semminek, csak éppen hogy véletlenül ő is ahhoz a családhoz tartozik.

De addig. míg erre magától rájön Emma, jobb lesz, ha nem találkozik Domonyival.

Mert akkor, ahelyett hogy megnyugodna, látása csak újra felújítaná az emlékeket.

Ezért Márta megbeszélte az egész dolgot férjével s úgy találták jónak mind a ketten, hogy őszintén elmondjanak mindent Domonyinak.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Arra a hatásra azonban nem számítottak, melyet ez a váratlan fölfedezés Domonyira tett. Az erős, hatalmas férfi elsápadt és reszketni kezdett.

— Emma, szegény Emma! — mormolta elfehéredett ajakkal. — Istenem, mennyit szenvedett szegény... és én... én...

— Hiszen te nem vagy oka semminek — szólt szinte bosszúsan Ákos.

— Ahogy vesszük, kedves barátom. Ha közvetlen nem is, de közvetve talán én is hozzájárultam ahhoz a szörnyű katasztrófához. Nagybátyám végtelenül könnyelmű ember volt, de nagyon jószívű. A pénz értékét nem ismerte, úgy költekezett, mintha milliói lettek volna, de soha szegény ember üres kézzel a házából el nem távozott. Mikor édesapám meghalt, anyám mint fiatal özvegy maradt itt, három kis gyermekkel. Én voltam a legnagyobb. Tizenkét-tizenhárom éves fiúcska lehettem akkor. Dénes bácsi lett a gyámunk, átvette anyám kis vagyonkáját, hogy azt majd gyümölcsöztetni fogja s attól kezdve olyan kényelemben, olyan bőségben éltünk, mely a kis vagyon értékét tízszeresen is túlhaladta. Ő neveltetett, ő tett emberré, hajh — akkor még nem tudtam, hogy milyen úton szerzett pénzzel... Évek mulva azonban valami fölött összezördültünk nagybátyámmal. Mikor a kislányok — Mici

és Piroska — szülői oly hirtelen meghaltak, Dénes bácsi magához akarta venni a gyermekeket. Én már akkor önálló voltam s nem fogadtam el Dénes bácsitól többet semmit. Ismertem könnyelmű, mulatós természetét s tudtam, hogy a leánykák nem lennének jó helyen nála. Anyám sem akart beleegyezni. Ezért azután Dénes bácsi nagyon megharagudott, annyira, hogy többet nem is akart felőlünk hallani. A leánykákat magunkhoz vettük s Dénes bácsit többet sohasem láttuk. Csak az ujságokból értesültünk gyászos haláláról. De a szomorú részleteket csak most tudtam meg... Sejtelmem sem volt róla, hogy a Kanizsay-család romlását az én nagybátyám, Makay Dénes okozta...

— Ejh, nem szabad ilyen tragikusan felfogni a dolgot! — szólt közbe Ákos. — Nagybátyád tetteiért te nem vagy felelős.

— Nem, az igaz. De ha meggondolom, hogy az a pénz, amelyet ránk költött nagybátyám, az ő vagyonukból volt összeharácsolva...

— Ne túlozz, kérlek! Igen élére állítod a dolgokat. Elég szomorú, hogy mindig azok viselik a kellemetlen következményeket, akik csöppet sem hibásak. De ezen már változtatni úgy sem lehet. Mártának igaza van. Leghelyesebb, ha most egy ideig nem találkoztok Emmával, amíg az ő lelkéből is, a tiédből is elsímulnak ezek a kellemetlen emlékek. Mi azért éppen olyan jó barátok maradunk, mint azelőtt s most már annál gyakrabban fogok én eljárogatni hozzátok.

A két jó barát melegen megszorította egymás kezét.

— Én pedig egy esztendőt sem adok s fogadni mernék, minden a legjobbra fordul — mosolygott hamiskásan Márta.

De Domonyi nem derült fel a tréfálkozásra. Ólomsúllyal nehezedett valami a lelkére. Anyja egészen megijedt, mikor hazamenve, elváltozott arcát meglátta.

— Mi bajod van, édes fiam? — kérdezte tőle aggódva. — Beteg vagy talán?

Domonyi kiküldte a gyermekeket a másik szobába, aztán úgy, mint régen, mikor még kis gyerek volt, odaült anyja lábához, a kis zsámolyra, ölébe hajtotta fejét s úgy mondott el neki mindent.

Mindent...

Azt is, hogy Emmát szereti.. Szereti egész lelkéből, egész szívéből...

Anyja végighallgatta, szomorúan, szótlanul.

Óh, mennyire örült volna máskülönben ennek a hírnek, hogy fia Emmát szereti!

Hiszen sohasem találhatott volna magának jobb, kedvesebb, hozzáillőbb leányt.

De most... Mi lesz most? Óh, hogy ez az érzés, mely a boldogság forrása kellene hogy legyen, az ő drága jó fiának csak a szenvedések forrásává válik! Mert ismerte jól a fiát s tudta, hogy most mit gondol magában.

Két könnycsepp gördült végig arcán s ráesett fiának ölébe hajtott fejére.

— És most mit fogunk tenni, édesanyám? — kérdezte Domonyi a hosszú hallgatás után.

— Dolgozni fogunk, édes fiam és Isten segítségével megpróbáljuk visszaszerezni nekik legalább egy részét annak, amit nagybátyád miatt elveszítettek...

— Eltaláltad, édesanyám — felelte Domonyi és megcsókolta édesanyja kezét és hófehér haját.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

Hanem ezt könnyebb volt mondani, mint megtenni.

Domonyinak úgyis annyira el volt foglalva minden ideje, hogy alig maradt egy pár órája a pihenésre.

Most ezt a pár órát is feláldozta.

Azonkívül egy nagy munkán is dolgozott az Akadémia megbízásából, amelynek az árából a nyáron fürdőre akartak menni néhány heti üdülésre, pihenésre.

Most annak is vége lesz.

De ő is, anyja is könnyű szívvel mondott le a nyaralásról. Sokkal nagyobb öröm volt nekik, ha arra gondoltak, hogy azt a pénzt is azonnal beteszik majd a takarékpénztárba s milyen szépen gyarapodik majd azzal is az összeg.

De hogy e munkával elkészüljön, éjjelenként kellett Domonyinak dolgoznia.

Szívesen éjszakázott. Emmára gondolt és volt ereje a túlfeszített munkához.

Az öreg asszony varrt. Ezzel ugyan keveset tudott csak keresni, de jól esett neki, ha csak néhány garassal is hozzájárulhatott a fia munkájához.

És az asszonyok csodálatos találékonyságával a háztartás költségeit annyira csökkenteni

tudta, hogy anélkül, hogy a szükségest megvonta volna a gyermekektől, mégis a lehető legkevesebbe került minden.

Domonyi csak hetek mulva vette észre, hogy nincs cseléd a háznál.

— Hol van Kati? — kérdezte anyját.

— Elküldtem, édes fiam. Nem voltam vele megelégedve — füllentett jámborul az öreg asszony. — És még eddig nem tudtam jobbat találni helyette. Különben is, most látom csak, milyen felesleges nálunk a cseléd. A leánykák már elég nagyok, segíthetnek nekem s ez csak jó nekik, legalább megtanulnak háztartást vezetni.

— De édesanyám, én nem engedem, hogy cseléd nélkül kínlódjék és fárassza magát. Kérem, tessék egyet fogadni!

— Hiszen fogadnék én, fiam, de még nem találtam egyet sem kedvemre valót.

Aztán hetek teltek, múltak s az öregasszony csak nem talált kedvére való cselédet, az így megtakarított nyolc-tíz forintot pedig szépen rakosgatta félre.

Azzal azonban nem számolt az öreg asszony, hogy ha lelke erős és rugékony is, de a teste már törődött, fáradt, nem bírja úgy a munkát.

Egyszer csak beteg lett, ágyba kellett feküdnie. Nem volt ugyan semmi veszedelmes baja, de nehány napi nyugalomra volt szüksége.

Fia úgy ápolta, mint egy jó leány.

Csak akkor ment el hazulról, mikor okvetlenül szükséges volt, de akkor is azonnal sietett haza.

Megfogadta magában, hogy ezentúl jobban fog vigyázni anyjára s nem engedi, hogy annyit dolgozzon.

Most is sietett haza, mert tudta, hogy anyja, aki csak pár napja kelt föl az ágyból, bizonyosan megint valamit dolgozik.

— Mit csinál, édesanyám? — kérdezte benyitva a konyhába, akol anyja a dagasztóteknő előtt állott.

— Kenyeret dagasztok, édes fiam — felelte az öreg asszony mosolyogva. — Kenyeret csak kell ennünk, mi?

— De hiszen még igen gyönge hozzá, anyám! Nem bírja!

— Dehogy nem. Aztán ezt igazán nem bízhatom a leánykákra. Nekem mégis csak több erőm van, mint nekik.

— Édesanyám, nem engedhetem, hogy úgy kifárassza magát. Tessék átadni a helyet nekem, majd én megdagasztom a kenyeret.

Az öregasszony elnevette magát.

— Mi nem jut eszedbe, János! No, szép is volna, mondhatom. Te, doktor Domonyi János egyetemi magántanár, az Akadémia levelező tagja, — a dagasztóteknő mellett!

De már ekkor Domonyi levetette kabátját, mellényét, fölgyűrte ingeujját, szépen leoldozta anyja derekáról a kötényt, maga elé kötötte, gyorsan megmosta kezét, s anyját gyöngéden félretolva, belemélyesztette két kezét a puha tésztába.

— Emlékszem, mint kis gyerek sokszor segítettem neked tésztát gyúrni, anyuskám — szólt nevetve. — Valamit csak értek hozzá még. Aztán ha nagyon ügyetlen vagyok, csak üss a kezemre!... De meglátod, hamar belegyakorolom magam... Így kell, ugy-e? No látod, már milyen jól megy...

Mind a ketten nevettek, vidáman, jóked-

vüen. Az öregasszony különösen úgy nevetett, de úgy, hogy a szeme tele lett könnyel s a könnyek lassan gördültek alá az arcán, míg kezét összekulcsolva halkan mormolta magában:

— Én édes, drága, jó fiam!... Az Isten áldása legyen rajtad!...

És ettől kezdve a tanár úr sohasem engedte többé, hogy öreg, törődött édesanyja fárassza magát a kenyérdagasztással.

Megtartotta előadását a gimnáziumban, vagy az egyetemen, aztán hazasietett, fölgyürkőzött, megdagasztotta a kenyeret, aztán megmosakodott s ismét visszament a gimnáziumba, vagy az egyetemre, vagy leült az íróasztala mellé s írta a nagy tudományos munkáját.

Bizonyára, ha az emberek látták volna ott állani, gyöngyöző homlokkal, kipirult arccal, föltűrt ingujjal, bizonyára legnagyobb részük mosolygott volna a tudós professzor úron, aki egy keringőt nem tud eltáncolni s odaáll a dagasztóteknő mellé, csak azért, hogy öreg édesanyját megkímélje a fáradságtól...

Azonban az emberek nem látták meg és nem is tudtak róla semmit, de az, aki mindent lát és mindent tud, az följegyezte abba a nagy könyvbe, ahova föl vagyon jegyezve minden, ami jót és nemeset az emberek szívében megteremt a szeretet...

HUSZADIK FEJEZET.

Tavasz van. Illatos, virágfakasztó, rügybontó tavasz.

A réteken, az erdő oldalán a napfény széles csíkokban tör át a fakadó ágakon, melyek, mintha könnyű, lenge, zöld fátyollal volnának beborítva, a fiatal, friss hajtások üde zöldjével.

A tavasz nyomai látszanak a gyepen, a bokrokon, — a napsütötte völgy minden kis zugában, mely a kikelet ezernyi szépségében ragyog.

A völgyön átvonuló kis patak vize fölé hajló fűzbokrok olyanok, mintha selyemcsomóban végződő aranyszálakkal horgászni akarnának benne; a víz pedig alattuk oly vidáman, fürgén mozog és szalad tova, mint a táncoló leány.

A túlsó parton a rét selymes füve meg-megindul a szellő csapására s ilyenkor a nyílásokon előbukkan az aranysárga szentgyörgyvirág és fecskegyökér vagy a magános primula.

Klárika ezen a ragyogó, szép tavaszi reggelen ott állt a nagy kertben, a feje piros baboskendővel bekötve s a ragyogó, friss, üde reggelnél csak az arca volt frissebb, üdébb és boldogságtól ragyogóbb.

A lelke csak úgy ujjongott és mohó örömmel szívta magába a balzsamos tavasz minden szépségét.

De azért nagy figyelemmel hallgatta a Sára asszony gyakorlati tanácsait a paradicsompalánták elültetéséről.

Sára asszony a jegyzőné régi, öreg cselédje volt, akit szívesen engedett át Kanizsaynénak, annál is inkább, mert Sára asszony kétségbeesett arra a gondolatra, hogy neki a városba kellene menni és megválni a Virágtól, meg a Riskától!

— Nem tekintetes asszony, — sírdogált egész télen, — ha én az új asszonyságoknak nem kellek, akkor akár el is temethetnek engem, mert én azt túl nem élem, hogy a drága Virágot meg a Riskát, akit én neveltem, más ember fia fejje meg.

A Virág meg a Riska két tehén volt tudniillik, melyet Kanizsayné szintén átvett a jegyzőéktől.

Azonban Sára assszonynak kár volt előre annyit búslakodni, mert Kanizsayné a legnagyobb örömmel tartotta meg szolgálatában a tapasztalt, hűséges öreg cselédet.

Bizony nagy hasznát is vették, mert Klárika hamar rájött arra, hogy egészen más az, könyvekből tanulni a gazdálkodást — meg a valóságban gyakorolni.

A legkezdetlegesebb dolgokon is fennakadt volna, ha nincs mellette Sára asszony, aki rövid idő alatt úgy megszerette Klárikát — majdnem úgy, mint a Virágot meg a Riskát.

Kanizsayné, aki leánykorát faluhelyen töltötte volt, hamar beleszokott ismét a falusi gazdálkodásba s éppen úgy megszerette, mint Klárika. Most folytak a tavaszi munkálatok.

Az első magvetés, amelynek gyümölcsét már ők fogják élvezni.

Szinte mosolyogni való volt az a lelkesedés, majdnem áhítat, amellyel Klárika mindezen munkához nekifogott.

Nem elégedett meg azzal, hogy felügyeljen a zsellérasszonyok munkájára, hanem végtelen örömöt okozott neki, ha ő maga is ültetgette a káposzta-, karalábé- és paradicsom-palántákat.

S mikor a földtől fekete kézzel szaladt be a házba s tréfásan akarta megcirógatni sáros kezével anyja arcát, olyankor olyan vidáman, jókedvűen nevettek mind a ketten, mintha sohasem ismerték volna a szomorúságot.

Hát még a baromfiak!

Azokat szerette még csak igazán Klárika. Különben, nem lehet eltagadni, egy kis részrehajlás volt benne a galambok iránt.

Azok a szép, fehér, pávafarkú, bóbitás kis galambok oly kedvesek is voltak, s oly szelídek, hogy a vállára, karjára repültek, ha végigment az udvaron.

Klárika sohasem tudta elkergetni őket, mikor a majorságnak enni adott s inkább több búzaszemet szórt, csakhogy jusson nekik is.

A tejkezeléssel is igen jól haladtak. Ehhez Sára asszony oly kitűnően értett, hogy Klárikának alig volt vele valami dolga. Különben is megvoltak a rendes vevőik, akiknek kis kerekes kordén a Sára asszony öccse szállította be korán reggel a városba a frissen fejt, hamisítatlan, jó falusi tejet.

Elhatározták, hogy az első pénzből, amelyet a veteményekből meg a gyümölcsből fognak megtakarítani, még egy tehenet vesznek, mert sokszor úgy el kellett küldözgetni minden tejet, hogy nekik alig maradt.

— Sugár lesz a neve, ugy-e kisasszony lel-

kem, — szólt egyszerre Sára asszony, fölemelve fejét a hagymaültetvény közül.

— Kinek, Sára asszony? — kérdezte Klárika csodálkozva, mert nem tudta, miről beszél az öreg asszony.

— Hát annak a tehénnek, akit az ősszel venni fogunk. És fehér lesz, meg egy csillag a homlokán.

— Úgy lesz, Sára asszony, — mosolygott Klárika. — Csak előbb legyen meg.

— De azért, fogadom, még sem lesz szebb, mint a Virág meg a Riska, — motyogta kendője mögött Sára asszony.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Vasárnap délután van.

Az augusztusi nap forrón tűz alá. Mintha aranyvörös fényben égne tőle minden. A virágok lankadtan hajtják le fejüket. Még a madarak is elrejtőznek az árnyas lombok közé. A tikkasztó forróságban nem rezdül egyetlen levélke sem.

A fehér, széles országúton egy kocsi közeledik. Sűrű, vastag porfelhő száll fel nyomában. Egészen beburkolja a lovakat, a kocsit, a benne ülő utast.

Az utas olyan a portól, mint egy lisztes molnár. A napsugár égeti arcát, mint a zsarátnok. Széleskarimájú szalmakalapja alig nyujt valami védelmet.

Bizonyára nem lehet valami kellemes a kocsikázás egy ilyen forró, fülledt augusztusi délután.

De az utasnak legkevésbé sincs azért rossz kedve.

Mintha nem is érezné a nap hevét, a por fullasztó gomolygását. Vidáman mosolyog maga elé.

Néha kihajol és fürkészve néz az úton előre.

— Tíz perc mulva ott vagyok, — mormogja magában, jókedvűen. — Hogy meg lesz lepetve Klárika! Nem is sejti, hogy ma jövök. Anyám

haragudni fog, az igaz, hogy megszöktem a kirándulás elől, melyet Kirnerék rendeztek ma délutánra. De sebaj!... Keressen Kirner Tinike kisasszony más gavallért magának és más négyestáncost. Én «halaszthatatlan teendőim» miatt, legnagyobb sajnálatomra, nem mehettem el a majálisra.

Nevetett.

— Halaszthatatlan teendők... Persze... Hiszen már két hete nem voltam Abafalván!... Meg aztán bánt, hogy anyám olyan szemmellátható lag akar összehozni Kirner Tinikével. Naphosszat nem hallok egyebet, csak a Kirner Tini dícséretét. Hogy milyen szép, milyen kedves okos leány! Meg hogy a Kirner papának mennyi pénze van! Istenem, mily kevéssé ismer az édesanyám, ha azt hiszi, hogy ezzel lehet rám hatni! De hát neki csak a pénz, a vagyon imponál...

Egy pillanatra elborul az arca.

Eszébe jut a küzdelem, melyet majd vívnia kell anyjával. Majd akkor, ha ki fogja jelenteni, hogy ő a szegény, vagyontalan Kanizsay Klárikát akarja feleségül venni...

...Megérkezett Abafalvára.

A kocsis, mint aki már jól ismeri az utat, egyenesen Kanizsayék háza előtt állt meg.

Az akáclombtól beárnyékolt kis házban le voltak eresztve az ablakfüggönyök, hogy a napsugár be ne hatoljon.

A kocsizörgésre az egyik ablakfüggöny kissé félrehúzódott s egy rózsás leányarc kandikált ki.

— Anyuskám! Itt van Moldvay! — kiáltotta Klárika örömtől kipirult arccal s mint a szélvész rohant ki az ajtón eléje. Kanizsayné és Emma mosolyogva néztek össze.

— Milyen gyermek ez a Klárika, — nevet

Emma — úgy rohan, mint a forgószél. Még a könyvet is lesodorta a ruhájával.

— Pedig talán nem is olyan gyermek már, — jegyezte meg halkan Kanizsayné.

— Anyuskám, Emma! — kiáltott Klárika, diadalmasan vezetve be Moldvayt. — Nézzétek csak, milyen kedves vendéget hozok!

Kanizsayné és Emma szívesen üdvözölték Moldvayt.

— Igazán nagyon szép, hogy eljött, régen láttuk már — mondta Kanizsayné, helyet mutatva neki maga mellett a divánon.

— Legelőször is egy kis vizet kérek, hogy megmosakodjam, — szólt jókedvűen Moldvay, — a por úgy ellepte az arcomat és szememet, hogy nem is látok!

Gyorsan perdült föl Klárika.

— Tessék csak bemenni a másik szobába, ott mindent talál!

És míg Moldvay rendbehozta magát, ismét perdült, fordult Klárika s egy pillanat alatt meg volt terítve az ebédlőben az asztal. Pompás hideg kávé került uzsonnára, vaj, rózsaszín hónaposretek, lépesméz, nagyszemű szamóca, málna, cseresznye, — minden a Klárika kertjéből.

Klárika úgy sürgött-forgott, hogy csupa gyönyörűség volt nézni.

Nézte is Moldvay, a szemében ült egész lelke, csak az nem vehette észre, aki nem akarta, hogy milyen kedves előtte Klárikának minden mozdulata.

Mikor aztán az asztalt leszedték és még mindig igen meleg volt, hogy a kertbe menjenek, Klárika diadalmasan tette föl az asztalra legnagyobb büszkeségét, kertjének legszebb ékességét, egy bokréta szebbnél szebb rózsát.

— Ezt mind magam ápoltam, magam gondoztam, — mondta vidáman, mialatt ügyes ujjacskái gyorsan kötöztek össze nehány szál gyönyörű tearózsát.

— Vigye haza az édesanyjának — szólt, odanyujtva neki a kis bokrétát. — Szereti a rózsát, ugy-e?

— Igen, szereti — felelt Moldvay s egyszerre elkomolyodott az arca.

A nap hanyatlani kezdett, a hőség alábbhagyott, ki lehetett menni a kertbe.

Balzsamos, édes illat áradt eléjök. Az egész napi hőség után most az esti szellőtől felfrissülve illatoztak a virágok. A fák zöld lombja összeborult fejük felett, mint egy árnyas, zöld sátor.

Klárika vígan futkosott előre a jól gondozott utakon. A többiek alig győzték követni.

Mindent egyszerre szeretett volna megmutogatni Moldvaynak, hogy mennyit nőtt, haladt és fejlődött minden, mióta utoljára látta.

— Bizony, semmi sem olyan hálás, mint a föld — mondta Moldvay, miután mindent megnézett és megdícsért. — Minden fa, minden növény hálásan meghozza virágját és gyümölcsét annak, aki ápolja, gondozza. Aki a földet munkálja, az Istennek segít. És aki az Istennek segít, az soha sem csalatkozhatik.

— Óh, én minden este és minden reggel megköszönöm az Istennek, hogy megengedi, hogy segítsek neki — szólt ragyogó arccal Klárika. — De elsősorban hálával tartozunk magának, kedves barátunk, mert hiszen maga tette lehetővé, hogy idejöttünk.

Odanyujtotta kezét és melegen, hálásan szorította meg a Moldvayét.

Moldvaynak egy kissé elborult az arca.

— És nem is sejti, mily nehezemre esik, hogy nem láthatom mindennap — gondolta magában.

De aztán, amint a kis leány üde, friss, egészséges, naptól megbarnult arcában gyönyörködött, semmi áldozatot nem talált volna igen nagynak érette.

Milyen más volt ez a barna-piros, vidám Klárika, mint az a halvány, betegesarcú kislány, aki egész télen ott görnyedt a varrógép mellett!

Késő este volt már, mikor hazafelé indult Moldvay.

A leányok és Kanizsayné elkísérték a falu végéig, ott ült föl kocsijára.

Visszatekintgetve integetett búcsút kalapjával s az esthomályban még sokáig látta őket ott állni, míg az út kanyarulatánál eltüntek szeme elől.

— Mikor jövünk megint el, tekintetes úr? — kérdezte jókedvűen a bérkocsis, kit Sára asszony a konyhában ugyancsak jól tartott.

— Jövő vasárnap, azt hiszem — felelt Moldvay s míg a csillagos éjszakában lassan haladt tova a kocsi, álmodozva szőtte-fonta tovább ábrándjait egy boldog jövőről, örökké nyíló rózsákról s mindig ragyogó csillagokról . . .

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

A tél sem telt unalmasan Abafalván.

Volt dolog elég mindig, és Klárika soha, egy percig sem unta magát, ámbár hogy semmi mulatságban sem vett részt, ami nélkül némely fiatal leány pedig el sem tudja képzelni az életet.

Abafalván nem volt színház, se bált vagy táncestélyt nem rendeztek, még csak nem is lehetett korcsolyázni, legfeljebb a falubeli gyermekek csúszkáltak végig a kis befagyott patakon, mely a kertek alatt húzódott tova.

És mégis, mennyi változatosság, mennyi új öröm kínálkozott. Klárika minden benyomás iránt oly fogékony lelkének.

Ha csak kitekintett az ablakon a fehér, havas kertre, úgy el tudott gyönyörködni benne s éppen úgy megtalálta annak ezernyi szépségét, mint tavasszal és nyáron.

A ragyogó fehérségű hó érintetlen tisztaságban borított be mindent. Sehol még egy lehellet sem homályosította el a vakító fehérséget.

A fák ágai, mintha dúsan be lettek volna hintve cukorporral. Csak alól látszott mindenütt egy-egy sötétbarna csík, ahol a hó már nem tapadhatot oda a gallyakra.

És amint a nap aranyvörös fénye rásütött a csillogó fehér hóra, rózsaszin fényben szikrázott

minden. Ahol pedig egy-egy fa árnya rávetődött a csillámló hótakaróra, ott kékes színben játszott.

Csodálatos festőművész a Tél apó; nálánál csak még az ősz tud különb színeket vegyíteni. Az ősz az ő tarka-barka, ezernyi színkeverékével talán megkapóbb, de a tél, amely az egyetlen fehér színben tud annyi változatosságot, annyi hangulatot, annyi színárnyalatot vegyíteni — talán bámulatraméltóbb.

És Klárika bámulta és gyönyörködött benne egész lelkével; de közben nem feledkezett meg róla, hogy kinyitva az ablakot, ennivalót szórjon az apró madaraknak, kik bizonyára kevésbé találták szépnek a telet.

Mert ők csak annyit tudnak róla, hogy télen hideg van s a hó alatt nem lehet élelmet találni, hogy nincsenek többé bogarak és hernyók és édes gyümölcsszemecskék.

Panaszos csicsergéssel húzódnak be az erdőből a faluba, a közeli kertekbe s kezdenek barátságot kötni az emberrel, akit most nem tekintenek ellenségnek, hanem jó barátnak, aki segíteni fog rajtuk.

Néha bizony szegény kis madarak keservesen meglakolnak ezért a bizalomért. Gonosz, rosszindulatú gyermekek tört állítanak föl nekik, vagy kézzel is megfogják a szegény, hidegtől meggémberedett, éhségtől elcsigázott kis jószágot.

De amióta Kláriék ott laktak Abafalván, nem merték bántani a gyermekek a madarakat.

Egyszer Klárika rajtakapta a szomszéd gazda kis Pista fiát s egy pár pajtását, amint egy kis cinkét kínoztak. Piros papírból csákót ragasztottak fejére, lábára zsineget kötöttek s mikor a szegény kis madár repülni kezdett, nagy nevetés közt rángatták vissza a zsineggel.

Klárika nem sokat tétovázott, kiragadta a vergődő madarat a fiúk keze közül, aztán jól megtépázta a Pista fülét s csihi-puhi, egy-egy nyaklevest osztogatott a többi gyereknek.

Meg is magyarázta nekik, hogy milyen vétek gyötörni az állatot.

A magyarázatot kevésbé értették meg a gyerekek, de a nyaklevesekre annál jobban visszaemlékeztek s többet sohase merték elfogni és bántalmazni a madarakat.

Még ha néha szarkafészekért föl is másztak a fára, mindig óvatosan körültekintettek előbb: nincs-e valahol közelben «a kisasszony», aki nem sokat szokott ceremóniázni velük, ha madarakról van szó.

Karácsony felé azonban Klárika kevesebbet járt ki és nagyon komoly redőkbe szedte fehér, síma homlokát.

Látszott rajta, hogy valamin töri a fejét.

Végre egyszer azután előállt anyjának tervével.

— Nézd csak, édes kis anyuskám, — szólt, hízelegve vállára hajtva fejét, mint egy kis macska. — Én úgy képzelem, valamivel illenék viszonozni Moldvay úrnak azt a sok szívességet, amivel iránt unk volt. Egyebet nem tehetünk, tehát engedd meg, hogy karácsonyra valami szép kézimunkát készítsek neki.

Kanizsayné eleinte habozott.

De aztán elgondolta, hogy csakugyan Moldvay volt egyedüli igaz barátjuk a nehéz, szomorú időkben. Hiszen a régi ismerősök, amióta szegények lettek, lassankint mind elmaradoztak tőlük. Klárika helyes ösztöne megérezte, hogy ezt valami figyelemmel viszonozni kellene.

— Hát jól van, nem bánom, készíts valami

csinos kézimunkát, — egyezett bele Kanizsayné. — De mi legyen az?

— Óh, én már tudom, — szólt Klárika ragyogó arccal. — Egy írómappát fogok hímezni az íróasztalára. Halványzöld selyemre tűfestéssel nehány rózsaágat, nyíló rózsával, erről a rózsatőről, amelyet együtt ültettünk át ebbe a cseréppe, az ősszel.

A kis cserép rózsatőre mutatott Klárika, mely az ablakban állott s melyet oly féltő gonddal, annyi szeretettel ápolgatott, mintha csak az lett volna előtte a legkedvesebb a világ valamennyi virága közül.

Aztán hozzákezdett Klárika a hímzéshez.

Talán soha semmit olyan buzgalommal, olyan jókedvvel, olyan szívesen nem dolgozott még.

Egész délelőtt ott ült az ablak mellett, a hímzőráma fölé hajolva s ügyes ujjacskái alatt egyik rózsaág a másik után virult ki a halványzöld selyemalapon.

Oly gyöngéd, oly finom volt a hímzés, mintha csak odalehelték volna s mégis oly természetes, mintha szívének, lelkének egy részével hímezte volna Klárika.

A rózsatő ott állt előtte az ablakon. Ha fölemelte fejét Klárika, tekintete éppen ráesett.

Munka közben gyakran felnézett Klárika és mosolygott a feslő rózsabimbókra.

A rózsabimbók visszamosolyogtak rá és nem árulták el egy jellel sem, hogy az a hímzés, amelyen most annyi örömmel dolgozik Klárika, milyen nagy, nagy bánatot fog hozni reá...

A csalfa rózsák...

Pedig ők már akkor bizonyára tudták...

HUSZONHARMADIK FEJEZET.

Az öreg Moldvayné nagyon haragos volt.

Haragudott a piaci árusokra, mert mindent drágábban árultak egy-két krajcárral, mint azelőtt; haragudott a télre, hogy olyan nagyon hideg van, annyit kell fűteni és sok fa fogy el — és legfőként haragudott a fiára, hogy még mindig nem akarja megkérni a Kirner Tinike kezét.

Pedig Tinike kezével pénz jár, sok pénz — és az mind az övék lehetne akkor...

Az öreg Moldvayné ugyan valószínüleg akkor is éppen olyan zsugori lenne, mint most, mert természetében van már a krajcároskodás; de ő a boldogságot nem tudja elképzelni pénz nélkül s anyai szíve egész szeretetével óhajtja fiát boldoggá tenni — az ő módja szerint.

Az öregasszonyok makacsságával ragaszkodik ahhoz a gondolathoz, hogy fia Kirner Tinikét vegye nőül és sehogysem fér a fejébe, hogyan lehet egy ilyen csinos és gazdag leány iránt olyan hideg és közömbös maradni.

De sejtette, honnan fuj a szél...

Amíg Kanizsayék a városban laktak, folyton zsémbelt fiával, hogy minek jár oda olyan

gyakran. Elrettentő példákat hozott föl, midőn vagyontalan ember szegény leányt vett el feleségül és mind a ketten szerencsétlenek lettek... Hát még ha az a lány azelőtt gazdag volt s a nagy igényei megmaradtak, de pénze nem volt hozzá...

Mikor aztán Kanizsayék falura költöztek, az öreg asszony fellélegzett. Tudta, hogy fia most már nem látogathatja olyan gyakran meg őket s remélte, hogy lassanként el is fogja felejteni.

Persze, Moldvaynak volt esze, hogy nem közölte anyjával, mikor kikocsizott Abafalvára. Kerülni akarta a kellemetlenséget, a zsémbelődést, gondolta, lesz majd része benne elég, mikor a döntő lépést meg akarja tenni. És anyját is meg akarta kímélni, hogy előre is annyit boszszankodjon és búslakodjon.

Igy hát Moldvayné új reményeket kezdett táplálni.

Mind gyakrabban hívta meg vacsorára Kirneréket.

A vacsora ugyan rendesen rossz volt, de Tinike kisasszony csak titokban merte azért fintorgatni az orrát s Kirner papa is csak azért bocsátotta meg, hogy oly kevés bor van az asztalon, mert ügyvéd lesz a veje. Erre már előre is nagyon büszke volt.

Igaz, hogy Moldvay mindig egyforma hideg és közömbös maradt s amikor csak tehette, mindig kitért a Kirnerék meghívása elől.

De ez nem csüggesztette el sem Tinikét, sem az öregasszonyt.

— Ami késik, nem múlik, — gondolták mind a ketten, anélkül, hogy beszéltek volna róla s türelmesen vártak és folytatták tovább az ostromot.

De egy váratlan körülmény megzavarta a Moldvayné számítását és fölnyitotta a szemét.

— Kedves fiam, — szólt karácsony előtt pár nappal — karácsony estéjére meghívtam Kirneréket. Nem lesz itt más senki, csak magunk leszünk. Egy kis karácsonyfát is fogok felállítani. Jó lenne, ha valami kis ajándékról gondoskodnál a Tinike számára, tudod valami csekélységet, ami nem kerül sokba...

— Sajnálom, édesanyám, — felelt nyugodtan Moldvay. — Nem fogok venni semmit Kirner Tini kisasszonynak. Úgy tartom, ajándékot csak a menyasszonyomnak adhatok. Különben is úgysem leszek itthon karácsony estéjén.

— Hova akarsz menni? — kérdezte az öregasszony rosszat sejtve.

— Kanizsayékhoz. Már régebben megígértem, hogy velük töltöm a karácsonyestét.

És hogy minden további szóbeszédnek elejét vegye, kiment a szobából.

Az öregasszony dúlt-fúlt mérgében. Hogyan, hát még mindig nincs vége annak az ismeretségnek? Sőt olyan bizalmasan vannak már, hogy karácsonyestére is kiutazik hozzájuk, falura? Az a koldusfamilia annyira magához édesgette az ő drága, jó fiát, hogy még egy olyan hosszú, kellemetlen kocsizástól sem riad vissza, hideg, zord téli estén...

Soha ilyen rossz karácsonyestéje az öregasszonynak nem volt.

Még jobban elkeseredett a Kirner-papa gúnyos megjegyzésére, aki nem állhatta meg szó nélkül a dolgot, annál is inkább, mert most még rosszabb és még kevesebb volt a bor, mint máskor...

— Mégis csak furcsa, tisztelt asszonyság,

hogy még annyi befolyása sincs a fiára, hogy itthon tartsa, ha vendégei jönnek.

— Meg kell adni, hogy Moldvay úr nem túlságosan udvarias, — sziszegte Tinike is, elfojtott haraggal.

Az öregasszony alig tudott valami mentséget hebegni.

Meg volt semmisülve egészen. Legszebb reményeit látta füstbe menni, legkedvesebb légvárait összeomlani.

És mindezt miért?

Furcsa következtetéssel nem fiát okolta mindezért, hanem Kanizsayékra haragudott.

Úgy képzelte, ha azok nem hívnák, fia nem járna annyit hozzájuk s Klárikát egy szívtelen teremtésnek tartotta, aki mindenféle furfanggal láncolta magához az ő drága fiát.

Másnap reggel, mikor az irodában takarított, egy gyönyörű szép írómappát pillantott meg fia asztalán. Kíváncsian nézegette. Nyilvár új volt, mert még eddig sohasem látta.

Halványzöld selyemre egy rózsaág volt hímezve, rózsaszín rózsákkal és apró, félig kinyilt bimbókkal. Oly üdék, oly szépek voltak a rózsák, mintha csak éltek volna...

— Miféle kézimunka ez? — kérdezte Moldvayné fiától, amint belépet az irodába. — Kié?

— Az enyém, — felelt Moldvay ragyogó arccal s oly gyöngéd tekintettel nézett az írómappára, mintha a világ legdrágább kincse volna.

— És honnan van? — faggatta tovább Moldvayné kíváncsian.

Moldvay egy pillanatig habozott.

De, mert hazudni nem tudott, nem is akart és mert azt gondolta, jobb lesz, ha anyja végleg tisztába jön a dolgokkal, hát megmondta:

— Kanizsay Klárika hímezte nekem, karácsonyi ajándékul!

— Talán bizony a menyasszonyod, hogy ajándékot hímezget neked? — pattant föl Moldvayné dühösen.

— Még nem — felelt Moldvay csendesen, — de ha az Isten is úgy akarja, nemsokára az lesz!...

— De ahhoz nekem is lesz egy pár szavam még, — kiáltott Moldvayné. — Én nem engedhetem meg, hogy szerencsétlenné tedd magad!

— Kérem, édesanyám, még korai erről beszélni, — szólt Moldvay nyugodtan, de szilárdan. — Ne izgassa magát előre. Különben én legjobban tudom, hogy mi tesz engem szerencséssé vagy szerencsétlenné.

Azzal leült íróasztalához, a mappát gondosan becsomagolta, bezárta fiókjába s nyugodtan dolgozni kezdett.

Az öregasszony dohogva, haragosan fölindulva ment ki. Tudta, hogy fiával most már nem beszélhet többet erről a dologról.

De azért nem akarta annyiba hagyni. Töprengett, törte a fejét, hogy mit tegyen, miként akadályozza meg a dolog folytatását.

Egyszerre eszébe jutott valami. Arra megnyugodva sóhajtott föl.

— Igen, igen, úgy lesz a legjobb. Úgy fog tenni. Némi pénzbe fog kerülni, az igaz, de az mindegy. Fia boldogságáért nem riad vissza semmi áldozattól.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET.

Vasárnap reggel van, ünnep második napja.

Klárika ma korán reggel fölkelt. Sietnie kell, mert a tisztelendő úr, meg a tanító úr náluk lesznek ebéden s ő még a templomba is szeretne elmenni.

Gyorsan felöltözött s kiszaladt a konyhára.

Kürtöskalácsot akart sütni ebédre s mielőtt a templomba mennek, el akarta készíteni a tésztát, hogy azalatt keljen.

Sára asszony segítségével hamar készen volt. Aztán megmosta a kezét és sietett be a szobába, öltözködni.

Anyja és Emma, aki a karácsonyi ünnepekre ismét hazajött, már készen várták.

Hamar átöltözött. Még nem késtek el, mert még csak elsőt harangoztak. Emma ezalatt előszedte az imádságoskönyveket s pajkos mosollyal csempészett a Krárikáéba egy szál gyöngyvirágot. Abból a bokrétából húzta ki, amelyet Klárika karácsonyra kapott, viszonzásul az írómappáért . . .

Olyan szép, friss volt a bokréta, mintha csak most szedték volna a kertből. Látszott, hogy milyen nagy gonddal locsolják és teszik minden-

nap friss vízbe. A bokréta közepén gyönyörű, halvány rózsaszínű, félig kinyilt Lafrance-rózsa pompázott. Olyan volt, mint egy mosolygó leányarc.

Klárika éppen a kalapját tette fel a tükör előtt, midőn egyszerre kocsizörgés hallatszott.

Kíváncsian tekintettek ki mind a hárman az ablakon.

Abafalván a kocsi szokatlan dolog. Nézték, merre megy? És mennyire elbámultak, mikor a kocsi házuk előtt állt meg! Ugyan ki jöhet hozzájok ilyenkor?

Egy öreg asszony szállt ki a kocsiból és lépett be sietve a kapun.

— A Moldvay István édesanyja, — rebegte Klárika és előbb elpirult, azután meg nagyon elhalványodott.

Kanizsayné és Emma is csodálkozva néztek össze.

Vajjon miért jön az öregasszony? Csak nem leánykérőbe? ... De hiszen akkor Moldvay előbb szólt volna valamit? ...

Barátságosan siettek eléje, a leányok kezetcsókoltak és Kanizsayné szívesen üdvözölte:

— Isten hozta minálunk! Milyen kedves meglepetés! Mennyire örülünk a szerencsének!

De az öregasszony olyan fagyos volt, mint egy jégcsap.

— Majd mindjárt nem örültök! — gondolta magában.

— Kérem, nekem nincs sok időm ceremóniázni, — kezdte azonnal. — Két órára fogadtam a kocsit s ha tovább maradok, kétszeres bért követel a gazember, pedig olyan lassan hajt, mint a csiga. Egy óránál tovább tartott, amíg idehajtott, hát most sietnem kell. Aztán meg

nem is tudom sokat cifrázni, hát egyenesen a dologra térek. Melyik a Klára kisasszony?

— Én vagyok, — szólt Klárika előlépve.

Valahogy oly különösen érezte magát s annyira bántotta az öregasszony szúró tekintete, mellyel végignézte, hogy egészen belepirult.

— Hát csak azt akarom mondani, édes kisasszony, hogy az én fiamnak ne hímezgessen olyan cifra kótatartókat, vagy micsodákat, mert az úgyis kárbaveszett fáradtság és költség. Ne is gondoljon arra, hogy a fiam valaha feleségül fogja venni. Sohasem egyezném bele!

Klárika úgy érezte, mintha egyszerre valaki durva kézzel megragadta volna és megrázná erősen, kegyetlenül. Lángoló arccal ugrott fel s két kezét mintegy védőleg tartotta maga elé.

Kanizsayné is fölállt, de az öregasszony egész nyugodtan ülve maradt.

— Kérem, ne szakítsanak félbe, mondtam már, hogy rövid az időm. Azt ne tessék tőlem zokon venni, ha nem tudom olyan cifra formában elmondani, amit akarok, mert én csak egy olyan tanulatlan öregasszony vagyok, úgy mondok ki mindent, ahogy a nyelvemre jön. Hát csak annyit akarok mondani, hogy a fiamra ne számítsanak, ne hívják annyit ide magukhoz; gondolják meg kérem, az neki is sokba kerül, hat forint a kocsi egy-egy egész délutánra. Aztán különben is a fiam Kirner Tinikét fogja feleségül venni, a gazdag Kirner péknek a leányát, hát kár volna, ha Klárika kisasszony magát áltatná és még a fiamat is visszatartaná a szerencséjétől...

— Legyen nyugodt, asszonyom, — szólt Kanizsayné méltósággal — nem fogjuk visszatartani semmitől a fiát. Különben is nem szá-

mításból fogadtuk őt, hanem igaz barátságból. De ha sejtettem volna, hogy ezt a barátságot ön így félremagyarázza, bizonyára megkíméltem volna magunkat e kellemetlen és méltatlan jelenettől. Egyébiránt lányom még olyan gyermek, hogy nem is adnám még férjhez.

— Persze, — kapott rajta az öregasszony, aki kezdte magát kissé kényelmetlenül érezni. — Még bizony ráér Klárika kisasszony. Még kaphat gazdagabb férjet is, nem olyan szegény legényt, mint az én fiam...

— Azzal ne törődjék, — kiáltott Klárika remegő hangon.

Felegyenesedett és kigyúlt arccal állt az öregasszony előtt. E pillanatban már nem volt gyermek többé, hanem önérzetében, szerelmében lelke mélyéig megbántott fiatal leány.

— Gondom lesz reá, hogy Moldvay úr házunk küszöbét többé át ne lépje. Ha az volt az ön célja, asszonyom, úgy nyugodtan mehet haza; célját elérte. Kirner Tinikét is elveheti Moldvay úr; legyen meggyőződve, nem fogom szerencséjét meggátolni. Ami pedig azt a hímzést illeti, amelyet viszonzásul készítettem irántunk tanusított szivességeiért, kérem, mondja meg neki, hogy nagyon sajnálnám, ha ő is félremagyarázta volna.

— Kérem, kérem, — szólt az öregasszony meghökkenve, — én nem mondok neki semmit. A kisasszony majd tudni fogja a módját, hogyan adja neki értésére, anélkül, hogy reám hivatkozna.

— Óh, ne féljen asszonyom, — felelt büszkén Klárika — semmiesetre sem fogom úgy feltüntetni a dolgot, mintha kényszer hatása alatt cselekedtem volna!

Azzal meghajtotta magát az öregasszony előtt és fölemelt fejjel ment ki a szobából.

Moldvayné pedig sietve ült be a kocsiba és hazahajtatott.

Úgy érezte magát, mint aki nem jó fát tett a tűzre. Még csak az kellene, hogy a fia valahogy megtudja ezt az ő látogatását. Tisztában volt azzal, hogy óriási kellemetlenség kerekedne belőle s fia úgy megharagudna, de úgy... talán három napig sem szólna hozzá!

De valahogy bízott Kanizsayékban, hogy majd módját találják ők úgy elintézni a dolgot, mintha neki semmi köze sem volna hozzá.

És végre is, csak célját elérje; fia boldogságáért kész akármi kellemetlenséget is eltűrni...

Különben — az igazat megvallva — nagyon megtetszett neki a Klárika határozott, bátor föllépése. Szinte sajnálta, hogy miért nincs Klárikának annyi pénze, mint Kirner Tinikének. Akkor még elhinné, hogy vele is boldog lehetne a fia.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET.

A kis szobában sötét van.

Még csak öt óra ugyan, de a téli alkony hamar leborítja szürke fátyolát.

A díván sarkába behúzódva egy sötétruhás kis alak görnyed.

Feje betemetve a vánkosok közé és sír, sír keservesen.

Klárika.

Egész nap vitézül tartotta magát. Nyugodt és csöndes volt. Csak a szeme égett lázas fényben. A tisztelendő úr meg a tanító úr ott voltak ebéden.

Vidáman, kedvesen beszélgetett velük, az öreg tanító bácsival még tréfálkozott is, mint rendesen s ugyancsak kínálgatta a jó kürtöskalácsból, melyet maga készített.

Senki sem vehetett észre rajta semmit.

Csak Kanizsayné sóhajtott fel néha mélyen, nehezen. Ő belelátott a Klárika lelke mélyébe.

Tudta jól, hogy ez a vidámság, ez a nyugalom csak erőltetett, s csak annak a nagy önuralomnak, lelki erőnek a következménye, amely Klárika jellemének alapvonása volt, amelyet mindig, minden megpróbáltatás alkalmával tanusított.

De tudta azt is, hogy a leányka végtelenül szenved, mert öntudatlan, rózsaszín gyermekálmaiból durva kézzel rázták föl a sivár valóra. És szenved százszorosan, mert csak most ébredt annak tudatára, hogy — szereti Moldvay Istvánt...

A tanító úr és a tisztelendő úr aztán elmentek s akkor Klárika így szólt anyjához és Emmához:

— Most meg fogom írni az ügyvéd úrnak a levelet...

Igy mondta: ügyvéd úr. Azelőtt úgy mondta mindig: Moldvay, vagy: kedves barátom!...

— Hagyd holnapra, Klárika, — szólt Emma. — Ma igen izgatott, igen kimerült vagy hozzá!

Klárika csendesen ingatta a fejét.

— Hátha holnap ki találna jönni?... Többet nem szabad ide jönnie...

— Mit akarsz írni, Klárika? — kérdezte anyja.

— Még nem tudom. Majd odaadom, hogy olvassátok el. Ha nem lesz jó, mást írunk. Addig, amíg eltaláljuk a kellő hangot.

— Hát menj, édes lányom és írd meg, — szólt Kanizsayné csendesen. — Isten adjon erőt hozzá, hogy megtaláld mindig a helyes utat...

Megcsókolta a homlokát és Klárika bement a szobájába.

Leült az íróasztalhoz. Előtte fehér virágtartóban ott volt a bokréta, melyet karácsonyra kapott. Még illatoztak a szegfűk és jácintok s a gyöngyvirág is még majdnem egészen friss volt. Csak a rózsa, a szép, rózsaszín Lafrance-rózsa, mely frissen olyan volt, mint egy mosolygó leányarc, fonnyadt erősen meg. Hervadozó szir-

mai lankadtan csüngtek alá. Mintha csak egy lehellet tartotta volna még össze.

Klárika egy pillanatig összeszorított ajakkal, égő szemmel nézte a virágokat.

Valahogy úgy érezte, mintha ahhoz sem volna joga már... Mintha ez a virág sem volna az övé... Semmi, semmi, ami arra emlékezteti, hogy van valaki a világon, aki odaforrott a szívéhez, anélkül, hogy ő azt tudta volna s mikor most íme, megtudta, saját kezével kell kiszakítania onnan...

Odaszorította kezét a szívéhez. Óh, hogy fájt... Soha, soha azelőtt ezt nem érezte... Nem is képzelte, hogy ilyen éles, kínos fájdalom is van a világon...

De mindegy... Majd elmúlik...

Hamar kezébe vette a tollat és írni kezdett.

Ne higyje senki, hogy könnyen ment ez a levélírás.

Klárika erőslelkű leány volt, az igaz, de ez úgy látszott, mintha erősebb volna nála. Öt-hat levélpapírt is összetépett, amíg végre elkészült a levéllel.

Mégegyszer átolvasta, aztán gyorsan összehajtotta, s ki akarta vinni anyjának és Emmának, hogy ők is olvassák át.

Amint felállt, kissé megmozdította az asztalt s abban a pillanatban a rózsa lankadt szirmai széthullottak. Úgy omlottak alá az asztalra, a levélpapírra, mint valami illatos, rózsaszín rózsalevél-eső. Mint egy eltünt ábránd széthulló romjai...

Klárika egy pillanatig szinte megdöbbenve nézte a szerte hullott szirmokat. Egészen eltemették azt a szomorú levelet...

Aztán lassan söpörte össze kezével az illatos

rózsaszín leveleket s tenyere fölé hajolva szinte öntudatlanul szívta magába az édes illatot.

És egyszerre egy könny hullott alá a szeméből a tenyerében tartott rózsalevelekre. Úgy ragyogott rajtuk, mint egy kristálytiszta harmatcsepp...

És az első könnyet követte a második, a harmadik, a századik... Vége volt a Klárika önuralmának.

Keserves, fájdalmas zokogással borult le a díványra.

Odatemette fejét a széthullt rózsalevelek közé s úgy siratta meg széthullott gyermekálmait, első csalódását, szomorú ébredését...

A rövid téli délután hamar átment az alkonyatba. Klárika észre sem vette, miként borul az estszürkület árnya mind lejjebb, lejjebb.

Az ajtó csendesen megnyilt s halkan lépett be édesanyja.

Odaült a zokogó leányka mellé a díványra, magához vonta, keblére ölelte fejét és úgy csitította édes, vigasztaló szavakkal és simogatta haját, arcát, áldott, gyöngéd, szerető anyai kezével.

Klárika lassanként lecsendesült. Oly végtelen jólesett lelkének ez a vigasztaló, gyöngéd anyai szeretet. Érezte, amíg fejét odahajthatja édesanyja vállára, nem lehet teljesen boldogtalan...

— Klárikám, mondd, szereted Moldvay Istvánt? — kérdezte Kanizsayné, fölemelve a leányka fejét és szeme közé nézve.

— Szeretem, — felelt Klárika egyszerűen, őszintén. Nála ismeretlen volt a tettetés és érzelmeinek rejtegetése édesanyja előtt. Azt mondta ki, amit érzett, amit gondolt.

— Eddig nem is tudtam róla — folytatta

tovább csendesen, — nem is gondoltam arra. De ma, érzem, tudom, hogy szerettem mindig, talán az első naptól kezdve, hogy megláttam...

— Akkor, édes lányom, — szólt sóhajtva Moldvayné — nem fogunk neki írni semmit. Ha komoly szándéka van, majd le fogja győzni anyja ellenkezését.

Klárika tiltakozóan emelte föl fejét.

— Soha, anyám, soha! Én nem akarok háborúságot okozni közöttük. És aztán különben is, hallottad, mit mondott Moldvayné... Ő Kirner Tinikét fogja feleségül venni...

— Az még nem bizonyos!

— De hiszen sohasem mondott Moldvay semmit, amiből azt gondolhatnánk, hogy engem... hogy engem szeret... Ő velem csak épp oly udvarias volt, mint Emmával és veled, anyám. Jó barátunk volt mindnyájunknak, egyéb semmi — és én nem akarom, hogy valaki azt higyje, azt mondja rólam, hogy én futottam utána és útjába állottam — a szerencséjének.

Büszkén, önérzetesen tekintett föl Klárika. Már nem sírt többet. Óh, a szivét égették azok a szavak, melyeket az öregasszony mondott... Érezte, hogy soha, soha többet nem tudna elfogulatlanul a Moldvay szeme közé nézni.

Kanizsayné sóhajtva hajtotta le fejét.

Érezte, hogy Klárikának igaza van, s hogy nincs más hátra, mint összekulcsolt kézzel engedni a kisleányt elindulni a szenvedés földi vándorútjára, amely elől senki sem térhet ki....

Istenhez fog majd imádkozni, hogy a tövisek ne sebezzék nagyon meg s hogy végét érje, mielőtt még elhervadtak arcán és szivében a rózsák...

HUSZONHATODIK FEJEZET.

Moldvay István vidáman, ragyogó arccal kelt föl.

Karácsony estéje óta valami olyan nyugalmas, édes érzés volt lelkében.

Valami csalhatatlan ösztön, sejtelem súgta neki, hogy Klárika szíve is kezd ébredezni, hogy nem közömbös iránta s amit érez, az több, mint barátság.

Leült íróasztalához, de mielőtt munkához kezdett volna, ismét elővette a gondosan becsomagolt írómappát, kibontotta és gyönyörködve nézegette.

Valamit forgatott a fejében, ami mindjobban kezdett megérlelődni benne.

Végre is, miért várjon tovább?

Klárika most már tizenhétéves és oly fejlett, komoly gondolkozású lány, hogy húszévesnek is beillenék.

Az ő ügyvédi irodája is már meglehetősen föllendült. A városban és vidéken fölkarolták a törekvő, szorgalmas fiatal ügyvédet, volt elég pöre és keresett már annyit, hogy, ha gonddal, küzdelemmel is, de eltarthat egy családot.

Miért várjon tovább?

Anyja ellenzését majd csak legyőzi valahogy; ha pedig nem — nem, erre nem is mert gondolni. Hiszen anyja szereti őt és ha meggyőződik róla, hogy élete boldogsága függ ettől, nem fogja megtagadni beleegyezését.

Elhatározta, hogy jövő vasárnap kimegy Abafalvára és megkéri Klárika kezét. Anyjával együtt fog kimenni, — gondolta. — Addig kérleli majd szép szóval, szeretettel, amíg ráveszi s ha egyszer ott lesz és közelebbről megismerkedik Klárikával, lehetetlen, hogy meg ne szeresse.

A postás lépett be és félbeszakította álmodozását, tervezgetését.

Egy egész csomó levelet hozott, mindenféle hivatalos, nagypecsétes, sárgaborítékú levelet, mint rendesen.

Moldvay gyorsan eltette az írómappát, átvette a leveleket s rendre olvasta át mindegyiket.

Egyszerre egy kicsiny, fehér boríték akadt a kezébe.

Megdöbbent a szíve. Női írás volt, a postabélyeg rajta Abafalváról.

Mást senkit nem ismert Abafalván, csak Kanizsayékat.

Sietve bontotta föl.

Mikor fölbontotta, vidám, jókedvű volt az arca, visszasugározta boldog tervezgetését, a jövőbe vetett reményét — és mikor elolvasta a levelet, halotthalvánnyá változott, reszkető kezéből kiejtette a papírlapot s révedező, téveteg szemmel nézett körül, mint aki valami lehetetlen, hihetetlen dolgot lát, amit képtelen elhinni.

Pedig a levél rövid volt, alig néhány sor.

Így hangzott:

— *Tisztelt Moldvay úr, — édesanyám tudtával és beleegyezésével írom e sorokat.*

Attól tartok, hogy az a csekély kis kézimunka, amelyet irántunk való figyelme viszonzásául készítettem önnek, valamint az a barátság, melyet mindig tanusítottunk ön iránt, némi félremagyarázásokra adhatna okot. Hogy tehát minden esetleges kellemetlenségnek elejét vegyük, arra kell kérnem — szüntesse be látogatásait nálunk; legyen meggyőződve, hogy azért mindig igaz, őszinte barátsággal fogunk mind a hárman önre gondolni. Higyje meg, nagyon rosszul esik, hogy ezt meg kellett írnom, de úgy a magam, mint az ön érdekében meg kellett tennem, mert nem akarom, hogy akár ön, akár más, barátságunkat félremagyarázza. Még csak arra kérem, ne is írjon, mert levelére nem válaszolhatnék.

Kanizsay Klára.

Ennyi volt az egész.

Nem sok, az igaz, — de éppen elég arra, hogy szíven találja Moldvayt.

Mi volt ez? Mit jelentsen ez a kicsiny levél? . . .

Újra és újra átolvasta, aztán összeroskadt és rábámult az íróasztalra.

Óh, értette, megértette jól . . . Klárika nem szereti . . .

Ezért nem akarja, hogy többé hozzájuk menjen, nehogy hasztalan reményeket fűzzön tovább.

De hát miért? . . . Miért oly hirtelen, minden ok nélkül?

Meg kell tudnia.

De lám, hogy elvágta az útját minden magyarázatnak, azzal a kijelentéssel, hogy ne is írjon, mert levelére úgyse válaszolna . . .

Óh, nincs is, nincs egyéb magyarázat itt,

mint hogy Klárika nem szereti . . . Ez elég. Ennél többet nem is akar hallani.

Mert ha szeretné, akkor nem írhatta volna ezt a levelet . . .

Az öreg Moldvayné, szokása ellenére, benyitott az irodába.

Látta a levélhordót jönni és most nyugtalan volt. Vajjon hozott-e valami izenetet Abafalváról?

Szinte megdöbbent, amint fiát ott látta összeroskadva, ráborulva az íróasztalra.

— Mi bajod van, édes fiam? — kiáltott odasietve hozzá. — Beteg vagy talán? . . .

Moldvay fölemelte sápadt, dult arcát.

— Semmi, anyám, — felelt tompa hangon. — Semmi. Csak szerettem egy leányt, aki engem nem szeretett . . .

Az öregasszony észrevette a levelet az íróasztalon. Egyszerre megértett mindent. De nem mert kérdezősködni. Olyan lelkiismeretfurdalásféle érzett, látva fia feldúlt arcát.

Valamit motyogott halkan, zavartan tettvett a szobában, egy párszor végigsimította fia borús, komor homlokát, aztán lassan kisompolygott a szobából.

Nem tudta vigasztalni . . .

HUSZONHETEDIK FEJEZET.

A karácsonyi ünnepek után Emma ismét visszautazott Budapestre, hogy tanulását folytassa.

Pedig jobb szeretett volna otthon maradni, mert Klárikáért komolyan aggódott, — de hát nem lehetett mulasztania.

Klárika nagyon megváltozott szegényke.

Dolgozott, tett-vett szorgalmasan most is, éppen úgy, mint azelőtt, de hová lett vidámsága, csengő nevetése, dalos jó kedve?

Úgy megkomolyodott, olyan csendes, olyan szótlan lett, alig lehetett ráismerni.

És nagy, fekete szeméből valami olyan mélységes szomorúság, olyan reménytelen, csüggedt lemondás sugárzott ki, hogy az embernek a szíve megfájdult, ha reá nézett.

Nem panaszkodott, nem sírt soha, de mint egy megsebezett kis madár, csüggedten hajtotta le szárnyait s mintha minden fáradt mozdulatával csak azt mondta volna: — Szeretnék repülni, szeretnék dalolni, de nem tudok... Megsebeztek... Nagyon, nagyon fáj...

Sára asszony is észrevett valamit, mert sokat dohogott magában künn a konyhán s egy

este beállított a szobába. Egy pohár vizet hozott a kezében, a vízben három kis széndarab.

— Igya meg, Klárika kisasszony, — szólt odatéve a poharat eléje.

— Mi ez, Sára asszony?

— Szenes víz. Én készítettem. Igézés ellen való. Mert a kisasszonykát megigézte valaki. Tudom is, hogy ki. Az a vén boszorkány rontotta meg, aki a minapában itt járt, mert azóta változott meg a lelkem. No csak igya meg, ettől meggyógyul!

— Köszönöm, Sára asszony, nem vagyok beteg.

— Dehogy nem, kisasszony lelkem, látom én az ábrázatján, hogy valami bántja, valami baja van! Hát miért nem akar inni ebből? Kilenc cseppet és három kortyot. Mindjárt meggyógyulna tőle.

Olyan kérő tekintettel nézett reá a hűséges öreg cseléd, hogy Klárika, csak hogy meg ne bántsa, hát ivott pár cseppet a szenes vízből.

Sára asszony aztán megkente vele a homlokát is s az arcát kétfelől, hogy annál jobban használjon. Közben pedig folyton mormogott.

— Az a vén boszorkány, az rontotta meg bizonyosan. A Virágot meg a Riskát is megrontotta. Azóta kevesebb tejet adnak. Dejszen csak tegye mégegyszer be ide a lábát, mert seprűvel verem ki!

De a szenesvíz sem sokat használt Klárikának. Olyan halvány és szomorú maradt tovább is. Hiába próbálta Emma felvidítani, szórakoztatni — nem sikerült.

És abban az egyben megegyezett Emma Sára asszonnyal, hogy ő is vén boszorkánynak nevezte el magában Moldvaynét.

Leikéből haragudott arra a rosszlelkű asszonyra, aki így megrontotta az ő kis hugának az életét.

És — nem tehetett róla — magában önkéntelenül is összehasonlította ezt az öregasszonyt egy másik fehérhajú öregasszonnyal, aki oly nemes, oly fenkölt gondolkozású . . .

Aki azt a leányt, akit a fia szeretne, bizonyára kézen fogva, szeretettel vezetné be hajlékába, ha még oly szegény is volna és megosztaná vele utolsó falat kenyerét is — mert a fia szereti . . .

Úgy felébredt benne a vágy, hogy ismét lássa, beszélgessen kissé Domonyinéval, akit már majdnem egy éve nem látott, de nem szünt meg soha rágondolni.

Márta sohasem említette őket.

Ő is, meg a férje is majdnem minden héten elmentek hozzájuk, de Emma előtt sohasem beszéltek róluk.

Márta egész nyugodtan várta, hogy az idő megtegye a maga hatását.

Szinte bizonyosra vette a dolgot.

Tudta, hogy Domonyi szereti Emmát és esküt mert volna tenni rá, hogy Emma sem közömbös Domonyi iránt, bár igyekszik elrejteni, leküzdeni érzését.

De csak alkalom kell hozzá s akkor majd nem tudja tovább elrejteni.

És az alkalom nem is késett, habár nagyon szomorú volt . . .

Egy napon Márta és a férje nagyon aggódó arccal jöttek haza.

Emma azonnal észrevette és kérdezősködni kezdett, hogy mi baj van?

— Domonyiéktól jövünk, — szólt Márta. —

Nem akartunk neked szólni, mert tudjuk, hogy nem esik jól ezt a nevet hallanod, de miután kérdeztél, hát megmondom. Nagy baj van szegényeknél!

— Mi történt? — kérdezte Emma ijedten.

— Domonyi János nagyon beteg, még pedig igen veszedelmesen. Tüdőgyulladást kapott.

— Mióta beteg?...

— Két napja. Nagyon hirtelen lépett föl a baj, mint különben a tüdőgyulladás rendesen. Reggel még nem volt semmi baja, délben, mikor az egyetemről hazajött, egyszerre kirázta a hideg és olyan rosszul lett, hogy azonnal le kellett feküdnie. Azóta folyton negyvenfokos láza van. Beszéltünk a háziorvosukkal is. Nagyon aggódik. Azt mondja, hogy a túlfeszített munkától annyira el van gyöngülve az egész szervezete, hogy csoda lesz, ha kibírja... Szegény János...

— Szegény János... — rebegte utána Emma is, szinte öntudatlanul.

— És még ez nem elég, — folytatta tovább Márta, — de most az anyja is rosszul lett. Valószínűleg az ijedtségtől. Most a gyermekek ápolják őket, de hát azok mind a hatan igen kicsik hozzá. Még a leánykák is. És szegénykék egészen elvesztették a fejüket. Folyton sírnak és mindent megfordítva tesznek, mint ahogy kellene.

— Te el fogsz menni hozzájuk, Márta?

— Hogyne, amikor csak lehet. Bár segíthetnék rajtok valamiképpen. Éppen az úton beszéltük meg Ákossal, hogy a két legkisebb fiút, Alit meg Bandit, ide fogjuk hozni, hogy azzal is kevesebb baj legyen otthon.

— Mikor mégy hozzájok?

— Holnap reggel.

— Én is veled megyek, Márta, — szólt Emma, — talán segíthetek valamit. Talán megengedi Domonyiné, hogy valamit én is tegyek... Mit gondolsz Márta, vajjon megengedi-e?... Mert én nagyon csúnyán viseltem magamat velük szemben...

Márta megölelte és megcsókolta Emmát.

— Édesem, te arról nem tehetsz. Én nem csodálkoztam rajtad akkor egy csöppet sem és Domonyiék is megértették. De most csodálkoznám, ha máskép cselekednél. Hiszen még az imádság is azt mondja: bocsássunk meg az ellenünk vétkezőknek. Pedig Domonyiék nem vétettek ellenetek semmit.

— Nem, nem, semmit...

— És nem hiszem, hogy édesanyád ki nem tudna békülni még azzal a gondolattal is, hogy...

— Óh, Márta, én tudom, hogy az én édesanyám a legjobb, a legnemesebb lelkű asszony a világon. Most még inkább tudom, amióta láttam: milyen önző, kislelkű emberek is vannak a világon, akik mindent, még talán a saját gyermeküknek boldogságát is képesek föláldozni a maguk önző, kicsinyes érdekeiért... Csak most érzem, mily nagyot hibáztam, midőn azt képzeltem, hogy az én édes, jó anyám nem tud felülemelkedni még azon is, ami talán neki fájna...

— Ne izgasd úgy föl magad, édes Emmám, — csendesítette Márta Emmát, akinek könnyei csak úgy omlottak végig arcán, attól-e, amit mondott, vagy az aggodalomtól egy ember életéért.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET.

Másnap vasárnap volt s így Emmának nem kellett iskolába mennie.

Reggel kilenc órára már készen volt, felöltözve, kalappal, kabáttal és várta Mártát, ki egy kissé megkésett az öltözködéssel.

Különben alig aludt valamit egész éjjel s olyan sápadt volt, hogy Márta ijedten kérdezte, mikor elindultak:

— Talán rosszul vagy, Emma?

— Nem, nem, nincs semmi bajom, csak siessünk . . .

A Domonyiék lakása nem volt messze tőlük. Amint becsöngettek, az öregasszony vánszorgott eléjök. Bár maga is olyan beteg volt, hogy alig bírt a lábán állani, az anyai szeretet erőt adott neki, hogy fölkeljen. Fiának szüksége volt reá, hát erősnek kell lennie.

Halvány, finom arcán az öröm sugara látszott, amint meglátta Emmát. Megölelte és megcsókolta.

— Az Isten hozta nálunk . . . Szegény János nagyon beteg . . .

A másik szobából kihallatszott a beteg kínos köhögése és ziháló, nehéz, szakgatott lélekzetvétele.

A szögletben összebujva, csöndesen sírdogált a három kisleány. Ők úgy meg voltak ijedve, hogy még köszönni is elfelejtettek.

— Édes nénikém, ne csüggedjen, — szólt Márta. — Az Isten majd jobbra fordítja... Ki ápolja Jánost?

— Én, — felelt Domonyiné. — Összeszedtem magam. Nekem most nem szabad betegnek lennem.

— Ha megengedi, édes néni, Alit és Bandit magammal viszem. Ők még igen kicsinyek, nem tudnak segíteni semmit és csak útban vannak.

— Köszönöm, édes leányom. Isten áldjon meg a jóságodért.

— Hát én, édes néni, — esenkedett Emma, összekulcsolt kézzel. — Hát én, nem tehetek semmit? Nem szabad?... Nagyon haragszik reám?

— Hogy haragudnék? — szólt Domonyiné csodálkozva, — neked több okod volna rá, édes Emmám, — tette hozzá sóhajtva. — Ha szeretsz kissé, nézz be hozzánk gyakran. Jánosnak jól fog esni, ha megmondom, hogy itt jártál... Néha eszméletén van és akkor minden iránt érdeklődik.

— Szabad bemennem hozzá? — kérdezte Márta.

— Szabad. Most éppen nincs olyan nagy láza. Délelőtt mindig kissé könnyebben van, de délután és estére rendesen harminckilenc-negyven fokra emelkedik a láza. Az Isten legyen irgalmas nekünk...

Márta halkan, lábujjhegyen ment be a másik szobába, Emma pedig nem bírva uralkodni magán, odaborult a Domonyiné keblére és sírt, sírt keservesen.

Nem tudott szólni semmit, de könnyeiből

Domonyiné megértett mindent. Gyöngéden, szeretettel símogatta meg arcát s aztán vigasztalólag szólt:

— Reméljünk, édes Emmám... Isten kezében vagyunk mindnyájan...

— János csókoltatja a kezedet, — szólt Márta, midőn kijött a beteg szobájából. — És nagyon köszöni, hogy eljöttél.

Emma letörölte a könnyeit és megcsókolta Domonyinét.

— Mindennap el fogok jönni, — mondta csendesen.

Ha az igazat meg kell vallani, ettől a naptól kezdve a tanulás nagyon nehezére esett Emmának. A tanárok csodálkozva tapasztalták, hogy az eddig oly szorgalmas, figyelmes tanítvány mily szórakozott és hanyag lett. Sőt még majdnem mindennap meg is késett az előadásról. Mert mindennap, mielőtt az intézetbe ment volna, fölszaladt egy percre Domonyiékhez.

Csak éppen kezet csókolt Domonyinénak és megkérdezte:

— Hogy van János?

— Még mindig nagyon rosszul, — volt a rendes, szomorú felelet.

És ez a szomorú felelet úgy elcsüggesztette Emmát. Alig tudott lassan levánszorogni a lépcsőn. Mintha ő is beteg lett volna. És az utcán is csak mintha álomban járt volna. Folyton a Domonyiné szomorú, bánatos hangját hallotta:

— Nagyon rosszul van...

Nem csoda, ha megkésett az óráról Emma. Nem csoda, ha szórakozott és figyelmetlen volt... Mikor minden gondolata ott járt egy elsötétített kis szobában, ahol egy nehéz beteg küzködik a halállal...

Estefelé aztán rendesen együtt mentek el Mártával és Ákossal.

Ákos bement a beteghez, Márta és Emma Domonyinéval beszélgettek. És mikor Ákos pár perc mulva kijött, mindig megmondta Emmának:

— János csókoltatja a kezét. Köszöni, hogy eljött.

Ha bármilyen nehezére is esett Domonyinak a beszéd, sohasem mulasztotta el ezt kiüzenni Emmának. Ez a néhány szó volt közöttük az összekötő kapocs, de erősebb volt minden ígéretnél, minden eskünél. Emma egész nap erre várt hogy mondhassa.

Kilencedik nap válságossá fordult a helyzet.

— Ma van a krizis, — mondta az orvos, de oly kevés reménysége volt, hogy nem tudta biztatni őket.

De a Domonyiné erejének is vége volt. Reggel, midőn Emma fölszaladt hozzájuk, ájulva találta, a három kisleány pedig kétségbeesve, tehetetlenül tördelte a kezét körülötte.

Emmának csakhamar sikerült magához téríteni Domonyinét, ágyba fektették, Micike pedig hamar elszaladt az orvosért.

— Csak kimerültség, semmi egyéb, — mondta az orvos, aki nemsokára megjelent, — pár napi pihenés és minden renben lesz. De hát ki fog ezalatt itt lenni? Ápolónőt kell fogadni.

— Én maradok itt, — szólt Emma aki tudta mennyire fél Domonyiné az idegen segítségtől.

Domonyiné hálásan szorította meg a kezét.

— Édes leányom, — suttogta mikor az orvos elment, — beleegyezik abba, hogy mint az én leányom, a fiam menyasszonya maradjon itt? . . .

— Igen, — felelt Emma és megcsókolta az öregasszony kezét.

Aztán leült és gyorsan levelet írt az édesanyjának.

Megírt benne mindent. Hogy szereti Domonyi Jánost és hogy ki ő, hogy nagyon beteg, tatán halálán van és ő menyasszonya lesz. Adja beleegyezését és áldását rá édesanyja és Klárika imádkozzék, hogy meggyógyuljon Domonyi, mert az ő boldogsága a Domonyi János életéhez van kötve.

Micike aztán postára adta a levelet és elszaladt Mártához is, hogy elmondjon neki mindent.

Emma pedig lábujjhegyen, csöndesen bement a Domonyi szobájába, hogy megnézze, nincs-e valamire szüksége?

A láztól elsorvadva, elgyöngülve, lesoványodott arccal feküdt az ágyban Domonyi János. Félig nyitott szájjal, kínosan, zihálva lélegzett, mintha minden percben meg akart volna fulladni. Nem nézett az ajtó felé, talán nem is hallotta a lépéseket, szeme érzéketlenül, öntudatlanul meredt a falra. Néha meg-megmozdult kiszáradt ajka, mintha valami láthatatlan alakkal beszélgetne.

Emma föléje hajolt és gyöngéden kérdezte:

— Nincs szüksége valamire, János?

Domonyi lassan fordította feléje szemét. Egy pillanatig kábultan nézte, aztán egyszerre fölragyogott az öntudat szemében.

— Emma, — suttogta kínos, hörgő hangon. — Édes Emma...

— Csitt, nem szabad beszélnie, — szólt Emma, — igyék egy kis konyakot.

Megtöltötte a kanalat s szájához tartotta,

gyöngéd gondoskodással emelte föl fejét, hogy könnyebben lenyelhesse.

— Igy, most pedig egy kis tejet reá. Sok tejet kell meginnia, édes János, attól lesz egészséges. Félóra mulva orvosságot is adok. Most pedig próbálja meg, nem tudna-e aludni egy kissé?

Domonyi csak nézte, nézte, mintha valami látomást látott volna. Gyönge, erőtlen kezét kinyujtotta, szólni nem tudott, de Emma megértette s kezébe tette kezét.

Valami csodálatos, boldog mosoly derült a halálos beteg arcára.

— Emma, édes Emma, — suttogta elhaló hangon s aztán lassan, csendesen behúnyta szemét.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET.

Egész éjjel Mártával felváltva virrasztottak a két beteg mellett.

Reggel, mikor az orvos eljött és megvizsgálta Domonyit, örömmel szólt:

— A válságon, úgy látszik, szerencsésen átesett. Most már remélhetjük, hogy felgyógyul!

A jó hírre Domonyiné is mindjárt jobban érezte magát. Fel akart kelni, de Márta nem engedte.

— Még ma az ágyban kell maradnia, édes nénikém! Szüksége van az erejére, mert azt hiszem, holnap még valami meglepetés fog reánk várni! De nem kell megijedni, csak kellemes meglepetés lesz!

De bármiként faggatták, nem akarta elárulni, hogy mi? Még Emmának sem.

Emma különben nem is törődött most semmivel.

Ott ült a Domonyi — most már vőlegénye — ágya mellett és kimondhatatlan boldogsággal, örömmel kísérte figyelemmel, hogy szinte óráról-órára miként javul.

Mint a tüdőgyulladásnál rendesen szokott,

ha egyszer a válságon szerencsésen túl van a beteg, a láz megszűnik s aztán nagyon gyorsan halad a gyógyulás.

Most már nem volt oly kínos, hörgő a lélegzetvétele, a szeme is visszanyerte rendes fényét és bár halkan és szakgatottan, de beszélni is tudott. De azt még nem engedték meg neki. Pedig annyit szeretett volna mondani. Kikiáltani az egész világnak, hogy mily végtelen boldog s hangosan megáldani azt a percet, amidőn halálos beteg lett... Mert betegsége adta neki Emmát, menyasszonyát.

— Édes Emma, kis menyasszonyom — suttogta halkan mindegyre és boldogan mosolygott reá.

— Csitt, nem szabad beszélnie, — fenyegette meg Emma tréfásan az ujjával és visszamosolygott reá.

Másnap reggel valamivel később ment el Domonyiékhoz. Márta, aki közben az igazgatónőnél is járt és néhány napra szabadságot kért Emmának, nem engedte korán fölkelni, hadd pihenje ki az utolsó napok izgalmait.

Körülbelül tíz óra lehetett, mire odaért.

Domonyi már az ágyban ülve fogadta; Domonyiné is már egészen jól érezte magát s alig várták, hogy elujságolják Emmának a nagy ujságot, hogy a doktor engedelmével ma délben szabad lesz Jánosnak egy kis csirkebecsináltat enni.

Csak aki már halálosan nehéz beteget ápolt, aki szívének drága volt, értheti meg, mily örömet, mily boldogságot jelent az, mikor a betegnek először szabad valamit enni...

Emma nem engedte magát megfosztani attól az örömtől, hogy ő készítse el a becsináltat.

Talán még a király asztalára sem készült el oly gonddal, oly figyelemmel valami étel. A három kisleány áhítatos buzgalommal állott körülötte s boldog volt, aki valami csekélységet segíthetett.

Aztán diadalmenetben vitték be az aranyszínű, pompás becsináltat. Emma vitte a tányért, Micike a kanalat, Rózsika az asztalkendőt, Piroska kést, villát.

Domonyi meghatottan, boldogan mosolygott. Majdnem könny szökött a szemébe... még oly gyönge volt... De a becsináltat megette az utolsó csöppig.

Ebéd után Emma éppen a konyhában rakosgatott el mindent — egészen otthonosnak érezte már magát Domonyiéknál — midőn egyszerre valaki hátulról átöleli s befogja a szemét.

— Találd el, ki vagyok? — kérdi egy elváltoztatott hang.

— Márta, — nevet Emma.

— Nem!

— Hát akkor Micike.

— Nem!

— Piroska, Rózsika?

— Nem, nem!...

Emma csodálkozva kap a szemét befogó kéz után, hirtelen hátrafordul és nagyot sikolt:

— Klárika!... és sírva nevetve borul testvére nyakába.

Az ajtóban Kanizsayné is megjelenik. Emma nem tudja: álmodik-e vagy ébren van?

Aztán jön Márta is és mindent megmagyaráz.

— Sürgönyöztem édesanyádnak, Emma, hogy jöjjön fel. Attól féltem, hogy János meghal s azt akartam, hogy akkor legyen melletted

az édesanyád és Klárika... De így még jobb, hogy örömre jöttek. Most akár meg is tarthatjuk mindjárt az eljegyzést is.

Meg is tartották, mihelyt Domonyi egészen jobban lett.

Kanizsayné örömmel adta beleegyezését. Domonyiékról csak jót és szépet hallott és boldog volt, hogy leánya sorsát egy ily derék ember kezébe teheti le.

Júliusban, mikor az iskolai vizsgálatok véget értek, megtartották az esküvőt is.

Nagyon egyszerű, csöndes kis esküvő volt. Nem vett benne más részt, csak a Domonyi anyja, testvérei és Márta, meg Ákos.

De az abafalvi kicsiny, falusi templomban talán soha boldogabb és egymást jobban szerető mátkapár nem állott az oltár előtt s a virágok, melyeket a falusi gyermekek hintettek az útra, mintha a szeretet virágai lettek volna, melyek szívükből nőttek ki.

Egy nappal az esküvő előtt Kanizsayné, Emma és Domonyi bementek a városba, a temetőbe.

Emma nem akart úgy elutazni a menyegző után, hogy előbb édesapja sírját meg ne látogassa. Úgy érezte, hogy a halott, édes, jó apa a sírból is kinyujtja kezét és megáldja őt...

— Lásd, édes, jó anyám, — szólt csendesen, amint ott álltak mind a hárman a sír mellett, — édesapánk még halála után is gondot visel reánk. Azt a nagy bánatot, amely halálával ért minket, Isten a mi javunkra fordította. Csakis úgy ismerhettem meg idejekorán Szentendrey Zoltánt és így vezethetett össze útam a tieddel, édesem...

Kezét nyujtotta Domonyinak, aki szeretettel

szorította meg és halkan, meghatottan tette hozzá Emma szavaihoz:

— Hogy együtt haladjunk tovább az élet útján, kéz kézben tartva, mindörökké híven, a sírig és a síron túl is...

Az esküvő után Domonyi János és a felesége elutaztak, a többiek, Márta és Ákos meg az öreg Domonyiné és a leánykák még pár napig ott maradtak Abafalván, de aztán ők is elutaztak.

Kanizsayné és Klárika ismét egyedül maradtak.

Klárika egész idő alatt, mintha ki lett volna cserélve. Oly boldog volt, látva az Emma boldogságát, hogy a saját bánatáról egészen megfeledkezni látszott.

De csak látszott. Mert szíve mélyében ott volt a tövis és szegény kis szíve folyton vérzett a fájó seb alatt.

Hiába hívta segítségül erős lelkét, akaraterejét, nem tudta leküzdeni, nem tudta elfelejteni azt, amit pedig úgy igyekezett, úgy szeretett volna elfelejteni...

Óh, hányszor kapta magát rajta, hogy elment sétálni az erdő széléig, addig a helyig, ahol ki lehetett látni az országútra s hosszan elmerengve nézett ki a fák közül az útra, amelyen Moldvay István nem fog jönni többé soha...

Óh, mint feldobogott a szíve, ha néha egy-egy kocsi véletlenül arra robogott.

De a kocsiban idegen emberek ültek és Klárika lehajtott fejjel, csendesen fordult vissza.

Tudta, hogy nem szabad várnia senkit s hogy soha, soha arról az útról nem fog feléje sietnie senki.

HARMINCADIK FEJEZET.

Az öreg Moldvayné éppenséggel nem érezte magát olyan jól, mint remélte, azután, hogy a Kanizsay-családtól sikerült elszakítania fiát.

Moldvay attól a szerencsétlen naptól kezdve egészen megváltozott.

Türelmetlen és ideges lett és mindig oly rosszkedvű, hogy minden csekélység fölingerelte.

Az fájt legjobban neki, hogy akkorát csalódott Klárikában.

Édes, ártatlan lelkű gyermeknek gondolta és most — úgy hitte — minden csak kiszámított kacérság volt nála. Csak hiúságának hízelgett az ő hódoló barátsága, de midőn látta, hogy most már komolyan veszi, egyszerűen túladott rajta.

És még pedig úgy, hogy minden magyarázgatásnak, felvilágosításnak végkép elvágta az útját.

Mert férfiúi büszkesége és önérzte ellen vétene, ha azok után mégegyszer megkísérelné találkozni vele.

És minek is?

Hiszen Klárika úgy sem szereti őt, minek akkor minden további szóbeszéd? Levelében elég érthetően, elég világosan meg van mondva mindez . . .

Óh, ez a levél!

Százszor elővette, százszor elolvasta, de mindig ugyanazok a kegyetlen, hideg, nyugodt szavak, amelyeket nem lehet máskép értelmezni sehogysem . . .

Moldvayné egyszer ismét megkísérlette szóbahozni Kirner Tinikét s most már egész nyíltan megmondta fiának, hogy vegye el feleségül.

— Látod, édes fiam, ez volna a legjobb mód arra is, hogy megmutasd annak a gőgös Kanizsay Klárának, hogy nem sokat törődöl vele, hanem . . .

De egyszerre torkán akadt a szó, mert még úgy elváltozva nem látta a fia arcát, mint most.

Egészen elfehéredett; fölugrott s az asztalra ütve öklével, ingerülten kiáltott:

— Nem vagyok oly nyomorult, hitvány ember, hogy dacból megházasodjam. Többet ne említse ezt nekem, édesanyám! A szívemmel pedig majd elkészülök valahogy. Vagy meggyógyulok, vagy belehalok, de jellemtelenséget nem követek el!

— Hiszen nem úgy értettem, édes fiam! — hebegte az öregasszony, aki igazán nem is tudta, hogy mit mondott, — de lásd, Kirner Tinike . . .

— Azt a leányt pedig, kérem, ne említse nekem többet. Tökéletesen megelégeltem ezt a folytonos célozgatást. Egyszer s mindenkorra kijelentem, hogy Kirner Tinit nem fogom feleségül venni soha, még ha a Dárius kincse az övé volna is, mert én nem szeretem s ha anyám mégis mindegyre idehívja őket, nem állok jót róla,

hogy egyszer még a köteles tiszteletről is meg nem felejtkezem és értésükre adom, hogy nekem nagyon kellemetlen vendégek!

Moldvayné kezét tördelte ijedtében. Még ilyen ingerültnek nem látta soha a fiát. De tudta, hogy képes reá meg is tenni, amit mondott s majdnem a kétségbeesés környékezte, hogy szép tervei ilyen csúfos hajótörést szenvedtek.

De még jobban kétségbeejtette, hogy István ez időtől fogva kezdett kávéházba, vendéglőbe járni s mind kevesebb időt töltött otthon.

A szegény öregasszony keserves könnyeket sírt s egész éjszakákat zokogva virrasztott át, lesve, várva, mikor jön haza István. Szólni nem mert neki, csak halkan sírdogált a sötét szobában...

Óh, nemcsak a pénz miatt búsult, amelyet így elpocsékolt István, hanem fiát siratta, az ő édes, szelíd, jó fiát, aki ilyen rossz útra tévedt — és magába szállva érezte, tudta, hogy ő az oka ennek, ő űzte oda...

És azért nem mert szólni neki, azért nem merte korholni, visszatartani, mert a lelkiismerete nyugtalan volt és vádolni kezdte magát azért, amit tett.

Ehhez járult még, hogy Kirnerékkel is csúfosan összeveszett.

Kirner papa ugyanis türelmetlenkedni kezdett, hogy Moldvay még mindig nem kéri meg a Tinike kezét. Tinike meg hetykén megjegyezte, hogy neki különb kérői is vannak Moldvaynál.

Ez végkép kihozta az öregasszonyt sodrából és csipőre tett kézzel szólt oda Tinikének, hogy no, hát akkor csak válasszon azokból a különb kérőkből.

Szó szót követett s mint a kevés műveltségű

emberek szoktak, nemsokára úgy összetűztek, hogy csengett bele a ház.

Kirner papa összepakkolt, otthagyta az egész vacsorát, karonfogta Tinikét s eltávozott, kijelentve, hogy ebbe a házba soha többet nem fogja betenni a lábát, sem ő, sem semmiféle nemzetsége.

Moldvayné pedig lángoló arccal kiáltott utánuk, hogy azt ugyan nagyon jól fogják tenni, mert ő még az utcán sem köszön többet nekik.

Még egészen kikelve magából, nyitott be fiához az irodába, hogy elujságolja neki ezt a nagy eseményt, de egyszerre meghökkenve állt meg a küszöbön.

Moldvay az íróasztala mellett ült, előtte egy kibontott ujságlap. Arcát két kezébe temetve, rá volt borulva az íróasztalra, az ujság fölé.

— Mi bajod van, édes fiam? — kiáltott az öregasszony, odasietve hozzá.

— Semmi, — felelt Moldvay tompán s felemelte fejét.

Azt mondta semmi, de arca meghazudtolta szavát, mert két nagy könnycsepp gördült alá szeméből.

Hiába törülte le sietve, az öregasszony mégis észrevette s megrendült. Gyermekkora óta nem látta sírni Istvánt. A férfi könnye nem fakad oly gyorsan, mint a nőé. Mély fájdalom kell, hogy átjárja szívét, míg könnyet tud sajtolni szeméből. És István sírt, hiába akarta elrejteni.

— Mi bajod van, édes fiam, — rebegte ismét ijedten s a kissé összegyűrt ujságba esett tekintete. — Talán valami rossz hírt olvastál?

— Nem — felelt keserűen István, — sőt ellenkezőleg, nagyon is jó hírt. Örömhírt. Férjhez ment Kanizsay Emma... És ezt így kell nekem

megtudnom, az ujságból, — tört ki egyszerre. — Az a család, amelynek sorsában, bánatában, örömében annyira osztoztam, még csak arra sem tartott érdemesnek, hogy ezt a nagy eseményt velem tudassa. Eldobtak, kizártak maguktól és még csak azt sem tudom, hogy miért? Maholnap azt is olvashatom majd, hogy Kanizsay Klára is férjhez ment!

Nem tudott tovább uralkodni magán, ismét ráborult az asztalra és sírt keservesen kínosan, miként csak egy erős, jó, becsületes férfi tud sírni, aki elveszített boldogságát siratja...

Moldvayné mélyen megrendülve állott mellette. Csak most értette meg egész nagyságában fia szenvedését. Csak most értette meg, hogy tulajdonképen mit tett...

És e percben szíve vérét is odaadta volna, csakhogy megválthassa fia szenvedését. Kész lett volna akármit is megtenni, akármily nagy áldozatot meghozni és vezeklést magára venni, csakhogy jóvá tegye, ami rosszat tett, csakhogy visszaadhassa lelke nyugalmát, boldogságát...

HARMINCEGYEDIK FEJEZET.

Klárika és édesanyja az udvaron álltak. Klárikának kis kosár volt a karján. A kertbe akartak menni, ribizkét szedni, mert elérkezett már a befőzés ideje.

Korán reggel volt. A tisztára kisöpört udvaron elégedetten sütkérezett a napfényben egy macska. Nem messze tőle az öreg Bodri hevert. Ők ketten jó barátságban éltek. Csak a Bodri két fiatal, virgonc fia nem tudott még megbarátkozni a cicával. Most is kaffogva ugrottak elő valamerről s fogukat vicsorgatva ugrándozták körül a cicát.

De amint meglátták Klárikát, ott hagyták a prüszkölő, felborzolt szőrű macskát s vígan csaholva futottak Klárikához. Az öreg Bodri is lassan odacammogott.

A galambok is észrevették s mind odasereglettek köréje. Azt hitték, búzaszemet kapnak a kosárkából.

Klárika elégedetten nézett végig az ő kis birodalmán. Ott a kerítésen túl, látszottak a kert zöld fái s távolabb a nagy gyümölcsös. Mindez az övék és Isten áldása van mindenen.

A konyhából Sára asszony pattogó hangja is hallatszott. A kis szolgálóval pörölt, aki bizonyára valamit nem tudott a kedvére tenni.

Klárika és anyja lassú léptekkel haladtak a kert felé. Észre sem vették, hogy valaki bejött az udvarra s körülnézve utánuk indul.

— Ugye, anyuskám, — szólt Klárika, amint a kertbe értek, — mikor leszedtük a ribizkét, mielőtt a befőzéshez kezdenénk, mégegyszer elolvassuk Emma levelét. Itt van a zsebemben.

Kanizsayné mosolyogva intett.

Tegnap kapták az első hosszú levelet Emmától. A boldogság rózsaszínű fátyolán át nézve. Emma mindent még szebbnek, elragadóbbnak látott.

Oly vidám, jókedvű levelet írtak Domonyival együtt, hogy Klárika és édesanyja egészen felderültek s tegnap óta legalább tizenötször felolvasták már egymásnak a levelet.

A ribizkebokrokhoz értek. Az út mellett kétfelől hosszú sorban zöldeltek a bokrok. A zöld levelek közül vidáman mosolyogtak elő a vérpiros, apró fürtök.

Klárika letette a kosarat a fűbe, de hirtelen visszafordult, mert lépéseket hallott a háta mögött és egyszerre nagyot sikoltva, szinte önkéntelenül menekült édesanyja karja közé, mintha oltalmat, védelmet keresne ott.

Az öreg Moldvayné állott előttük, lesütött fejjel, kisírt szemmel.

— Ne ijedjen meg, Klárika, — szólt halkan — hiszen nem akarom bántani... igazán nem...

— Mit kíván, asszonyom? — kérdezte Kanizsayné védőleg átölelve Klárikát. — Nem hittem volna, hogy még valaha erre vezesse az útja!

— Óh kérem, ne utasitsanak ki, — mondta az öreg asszony. Hangja nem volt oly harcias és kemény, mint mikor először beszélt Klárikával, sőt oly alázatos és könyörgő volt, mint csak egy szegény, öreg asszonyé lehet, aki a gyermeke boldogságáért könyörög.

— Azt hiszem, mindent megtettünk, amit kívánt, asszonyom. Mit akar még tőlünk? — kérdezte hidegen Kanizsayné.

— Azt, hogy bocsássanak meg nekem, — nyögte ki az öreg asszony és sírni kezdett. — Most láttam csak át, hogy milyen oktalanságot — nem, vétket követtem el, mikor két szerető szívet el akartam egymástól szakítani. A szegény fiam majdnem belepusztul... Óh, Istenem, még korhelykedésre is ráadta a fejét!...

Erre gondolva, még keservesebben kezdett sírni.

Klárika egészen elérzékenyült, az öregasszony könnyeit látva. Nem tehetett máskép, odament hozzá és kezét nyujtotta.

— Én nem haragszom, — szólt csendesen, — ha megnyugvására szolgál az a tudat, őszinte lélekkel mondhatom, hogy nem haragszom. Amit tett, jogában állt tennie, hiszen az édesanyja Moldvaynak és csak a javát akarta.

— De nem vált javára szegénynek!... zokogott tovább az öregasszony. — Nagyon boldogtalan lett és én, egyedül én okoztam boldogtalanságát. De most jóvá akarom tenni. Talán még nem késő. Klárika, édes Klárika, nekem nem elég az, hogy maga nem haragszik, ime, én öreg asszony, alázattal kérem, bocsásson meg nekem és ha csak egy kicsit szereti az én jó fiamat, legyen a felesége és az ő kedvéért feledje el, amit én egykoron mondtam!

Klárika egyszerre úgy érezte, mintha valami rózsaszín köd borulna szemére. Mintha csak álmodna mindent... Mintha csak álmában ölelné át a síró öregasszonyt és csókolná meg a kezét... és halkan, halkan suttogná:

— Szeretem, nagyon szeretem...

*

Nem, nem álom volt.

Nem álom volt az sem, hogy délután az öreg asszony maga vitte ki fiát, miután otthon előbb töredelmesen elmondott neki mindent.

Moldvay István magával vitte mindjárt a karikagyűrűt is. Hogy fénylett, hogy ragyogott az a Klárika ujján! Csak a szeme fénylett még jobban a boldogságtól, hűséges szeretettől!

VÉGE.

A M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár